

www.uns.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Свеска X. и XI.

Сарајево, Октобар и Новембар 1892.

Година VI.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ђ. Петровић, протопрезвитер.

Број 1705.

Службена напомена.

Често пута догоди се, да се из ове архидијецезе управљају духовној власти тужбе, или друге пријаве без потписа, тако, да тужитељ не ће да излази својим правим именом на јавност.

Такве су пријаве више незаконите, и консисторија је по дозволи и одобрењу Његова Високопреосвештенства Господина АЕ и Митрополита, у данашњој својој сједници донијела закључак, да се у будуће анонимне жалбе не узимају у призрење, него ли се без икаква даљег поступка улажу „ad acta“.

Стављајући то до знања српско-православном свештенству и народу ове Богоспасајеме епархије, напомиње се свакоме да на тужбе и пријаве своје право и име

и презиме, затим дан, мјесец и годину као и мјесто одкуд се шта доставља, тачно означи, и онда тек пријављено моћи ће се у расуђење узимати.

Црквене општине и парохијални као и протопрезвитерски уреди, имаду своје дописе у потпуно службеном виду са редовним бројем и притиснутим печатом консисторији шиљати. Који од парохијалних уреда нема свога печата, може га преко ове консисторије наручити уз пошљку 4 до 6 форинти.

Из консисторијалне сједнице, у Сарајеву, 27. августа 1892.

Српско православна АЕ. Митрополитска Конзисторија Дабро-босанска. (М. П.)

Број 1843.

Окружница.

Пречасном свештенству и славним црквено-школским општинама Дабробосанске епархије.

Поред тога, што је пречасном свештенству, архијерејском наредбом 17. фебруара 1883. број 152. одејек 2. („Д.-Е. Источник“ број 7. стр. 109—110., год. II.) и конзисторијалном окружницом 22. септембра 1887., број 1430 („Д.-Б. Источник“ бр. 4., стр. 61. год. I.) најозбиљније наређено, да у народним (комуналним) школама редовно и марљиво поучава школску младеж, православној вјери и хришћанском животу; ипак се најјасније посвједочило, да пречасно свештенство занемарује ову свету дужност своју, или је посве нехатно и преко воље врши, тек нек се броји, да је дјечи православна вјеронаука предавана, и ако дотични свештеник, (много су такви), није ни толико пута у школу дошао, колико је мјесеци у школској години!

При овогодишњем уписивању у овдашњу велику гимназију, а на пријамном испиту, дјечица из вјеронауке *показала су скроз недовољно знање*, да их је било, који нијесу знали ни читати црквено-словенски; било их је, који ни молитве Господње не знадоше, а од 15 свештеничких синова, *тринаест их би, који прођоше са једва довољним успјехом!* Зар ово није грозна појава, која тако јасно доказује крајњу несавјесност и немар родитељски и свештенички?!

Свештенство заборавља, да му је прва и најсветија дужност: учити вјерне, вјера и хришћанском животу. Свештенство врло гријешни, кад занемарује ту дужност родитељску и својега звања. Оно се оглушује о заповијед Христа Спаситеља: *Идите и учите, на онда крстите* (Матеј гл. 28., ст. 19.; Марко гл. 16., ст. 15. и 16.). Зар

не појми важност изреке апостола Павла: *Тешко мени ако не проповиједам* (1. Корин. гл. 9., ст. 16. и 17.) и онај савјет Тимотију, а преко њега и свему свештенству: *Проповиједај ријеч Божију . . .* (II. Тимот. гл. 4., ст. 1. и 2.)? Свештеницима је ваљда познато, да: *св. шајне без вјере, ономе, који шајну прима — не користи*; и да: *вјере нема без проповједника* (Рим. гл. 10. ст. 14.); и да ће од немарна проповједника, Господ за сваку погинулу душу тражити: *Крчки же ђгѡ ѡ рѡки тѡеѡѡ кзыцѡѡ* (Језек. гл. 33. ст. 8.; гл. 34., ст. 10.)

Свештеник, који се огријешни о ову св. дужност, није достојан оних узвишених имена, што му се придају у св. Писму, називајући га: *анђелом*, за то, што јавља вољу Божију (Малах. гл. 2., ст. 7.); *пастиром*, за то, што он чува стадо, а чува га *учењем* (Јерем. гл. 3., ст. 5.)

С тога се пречасно свештенство позива, да најсавјесније врши ову свету дужност своју, не гледајући на број дјече, даљину школе, и на то: хоће ли, или не ће ли добити новчану награду за тај свој уложени труд.

Који у будуће буде гријешнио против ове прве и најсветије дужности својег свештеничког звања, с тијем ће се поступити безобзирно, по прописима цркве, а сходно 36. и 58. правилу св. Апостола, и по 14. канону VI. вас. сабора, казнивши га за први мах са *једномјесечном* епитимијом. Тако исто казниће се и сви они пречасни надзиратељи и проте ако не буду савјесније надзирали над пречасним свештенством у вршењу ове дужности, и ако сваке године, најдаље до свршетка *јула*, не буду тачно подносили статистичке

исказе, и извјешћа о успјеху вјеронаучне наставе у свакој подручној школи. Не треба изрично ни спомињати, да извјешћа морају бити *безирисрасна*, и потицати из личног освједочења, вршена при прегледању парохијалних уреда, и при обдржаваном испиту, којем треба, да проте, у свакој школи присуствују.

Славним црквеним општинама топло се и од срца препоручује, да у интересу вјере, цркве и морала, у интересу српских школа и народа српског, обратe много вишу пажњу на рад својих учитеља у вјероисповједним школама, строго пазећи, како ти органи васпитавају подмладак у погледу вјере и морала; та не треба се обмањивати, да је вјера једини и прави темељ ваљана и поштена живота, како са народног тако и са опште друштвеног

гlediшта. Сјетите се тешке одговорности пред будућим нараштајем нашег народа, а нарочито одговорности пред Богом, и нашим прађедовима, који нам, крвљу запечаћену сачуваше неокрњено и свето вјеру православну, жарку љубав према матери источној цркви, тој узвишеној заштитници српске народности. Аманет смо добили од предака чист и свијетао, па га таквог предајмо и нашем потомству, научивши га вјеру љубити, образ и поштење чувати, као залогe народног опстанка; иначе тежак грјех понијећемо на души нашој!

Из конзисторијалне сједнице, у Сарајеву, 17. септембра 1892.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:

(М. П.) **Ђорђе Николајевић.**

Број 1925.

Окружница.

Пречасном свештенству и парохијалним уредима Дабро-босанске епархије.

Висока Земаљска влада за Босну и Херцеговину благоизвољела је велецијеним дописом од $\frac{28. \text{ септембра}}{10. \text{ октобра}}$ 1892. год. број 83.419 овој духовној власти до знања ставити: „да је један парохијални уред у котару и протопрезвитерату крупском, одлучно устезао се, да једној страни области службено заискану смртовницу (извод из протокола умрлих) бесплатно изда“.

Поводом тим АЕМ. Конзисторија у својој сједници закључила је, да се пречасном свештемству са овом окружницом шљедеће нареди и напутак изда:

Поред већ издатих наредаба у погледу издавања извода и исказа из парохијалних протокола (види окружнице од 25. фебруара 1884. год. 265., од 12. априла

1885. год. број 521 и 10. децембра 1887. год. број 1956 — лист Б.-Х. Источник од 1888. год. стр. 45, 77 и 124.) — свештеници обвезани су без одлагања, да условно и благовремено издају службено заискане документе — изводе, као: смртовнице, родовнице, крштена писма, вјенчанице и томе подобне списе и свједочење, кад их ма која јавна странска и надлежна, било политична или војничка, област и власт службено умоли и затражује, ради званичне и чисто уредовне употребе; и да свештеници за те изводе петраже никакве наплате, него да их издаје *бесилатно* не биљеговане.

Кад би се овакови изводи потраживали на корист појединих лица, свеште-

лицу наплаћиваће прописану таксу (1 ф.) осим сиромашних лица, којима ће свагда бесплатно издавати такове

Из сједнице конзисторијалне у Сарајеву 8. октобра 1892.

АЕ и Митрополит Дабро-босански
Ђорђе Николајевић.

Неколико ријечи о познавању себе.

(Свршетак).

У књизи „Постања“ пише како је сâм Бог засадио рај и одредио га човјеку за уживање. Тај рај бијаше у Едему, на истоку. У њ је сâм Бог увео првог човјека и предао му га свега на употребу (Пост. 2. 8.). У то доба човјек је добио и прву заповијест, односно закон, којег је требао непрекршено чувати, у толико прије, што му је одма предочена и посљедица престапа. Ово је најочитији параз слободне воље човјека, по што му је припуштено: хоће ли да заповијест држи, или да је прекрши. По ријечима св. Јована Дамаскина, рај бијаше као какав царски двор, у којем се човјек настанио и пребивао, проводећи живот сретан и блажен. То бијаше мјесто, у којем у изобиљу цареваше свакојаке радости и задовољства, а то и сама ријеч, или назив „Едем“ значи; јер ријеч „Едем“ има исто то значење, што и ерпска ријеч „уживање“. У њему бијаше најлакши и најфинији ваздух; њега је красило најљепше растиње, које увијек бијаше потпуно расцвјетано; рај бијаше испуњен најљепшим мирисом и необичном свјетлошћу присуства Божијег. Рај је превазилазио сваку чувствену красоту и милину, да потоњи, у гријеху огрезли човјек, није у стању, да својим помућеним умом и замисли чаробно стање раја, у којем уживаху прародитељи прије својег пада у гријех. То бијаше прави Божији кут, мјесто живота, достојно створења по образу и подобију Божијем.

На питање: какво је било то невинно стање човјека, односно чистоћа и безгрјешност његова? Црква православна овако одговара:

Стање невиности или безгрјешности (по свједочи св. Василија у бесједи о почетку прича) *двојако је*. *Прво*: оно је својевољно удаљавање од гријеха, то јест, кад човјек по својој одлучности избјегава гријех, познавши зло, што од гријеха настаје, својим искуством и дуговременом навиком гријеху. *Друго*: Кад човјек не зна за зло, или кад га није пробао; кад дакле човјек не познаје зла, и кад га није окушао или с тога што је непупољетан (дјетњинско стање) или услед других околности. Невиност, или безгрјешно стање Адама, прије, него ли је сагријешно, било је ове друге врсте, и било је сједињено са потпуним савршенством, са урођеном правдом, како са стране ума, тако и са стране воље. Ум је био просвијетљен сваком знањем, а воља сваком правдом и добротом; јер је Адам познавао Бога онолико, колико му је у то вријеме дано било и колико је било потребно, а услед тога, што је он познавао Бога, познавао је кроза њ и све ствари. О овом, између осталог имамо и тај доказ: кад је Бог показао Адаму све животиње, да им нађене имена, он је свакој животињи надио њезино име. А то је могао учинити по том, што им је познавао природу, али, не по каквој науци, него просто с тога што је мислио о Богу

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У и Његовој благоести. Што се тиче воље, она се свагда покоравала разуму и ако је увијек била слободна, и ако је човјек могао гријешити, или не гријешити, као што вели св. Писмо: „Не реци, да си због Господа погријешно; што му није по вољи, немој да чиниш. Не реци, да те Он сам навео; јер Њему не треба грјешника. Све што је мрско, Господ је презрио, па не мари за рђавиштине ни они, који га се боје. Бог је у почетку створио човјека, и њему је припустио: ако хоће да испуни заповијести и врши вјеру добровољно. Предочио ти је огањ и воду, и за што хоћеш, мани се руком; пред човјekom је живот и смрт, и што изабере, то ће му се дати“ (Сир. 15, 11—17.). А за овим изоставља: „Није заповједно ни једноме да га не поштује, нити је дао повода и слабости, да и један сагријешни“ (Ст. 20.) У овако невином и безгрјешном стању, човјек је био подобан анђелима. Ну по што је човјек преступивши заповијест, наскоро пао у грјех, то је још у рају прешао у грјешно стање и постао смртним, јер св. Писмо учи: *плаша је за грјех — смрт* (Рим. 6, 23.) Тад је човјек изгубио савршеност разума и знања, а његова воља постаде склонија злу, него ли добру. Услед тога, што је човјек учинио зло, стање невино и безгрјешно прешло је у стање грјеховно, те је овај савршени човјек толико ниско пао, да је дужан признати с Давидом: *ја сам црв, а не човјек* (пс. 22., 7, 6; Правосл. Испов. шт. 23. стр. 23.—25).

По што је човјек преступно заповијест и окусио од забрањеног плода, то је лишен својега достојанства и оног блаженог стања, у коме је био за вријеме своје невиности. Па по што је иетјеран из раја, он је постао онаквим, каквог га описује пророк ведећи: „Човјек не разумјевши достојанство

и славу ту, сравнио се са бесловесним животињама“ (Пс. 48, 21.), па по што му је предочена тешка посљедица грјеха и ка ће живљети у терету и бризи, најпослиј му је саопштена одлука: „Земља си, и у земљу ћеш се претворити“ (Бит. 3, 19; Пр. испит. 22.). Бог бијаше одредио човјека да буде „господар над дјелима руку Божијих“, јер је Бог све метнуо под његове ноге: „Овце и волове све, и дивље звијериње, птице небеске и рибе морске, што год иде морским путовима“ (Пс. 8., 6—9) и „учинио га је мало мањег од анђела, славом и чашћу вјенчао га је“ (Пс. 8., 5.) па је то човјек својим падом све изгубио.

Адамовим падом пало је и све његово потомство под исти терет грјеха и његове посљедице, по том, што је Адам родоначалник свега рода људског. О том св. апостол Павле овако вели: „За то, као што кроз једног човјека дође на свијет грјех, и кроз грјех смрт, и тако смрт уђе у све људе, јер сви сагријешеше.“ (Рим. 5, 12). И историја људства и није што друго, до ли историја преступа свију и свакога (Фил. Докм. I. стр. 34. и 138.) Адам као преставник рода људског, својим грјехом увео је у грјех и своје потомке; јер, чим је он сагријешно, сагријешно је и сав род људски, и не само да је подлегао грјеху, него и казни за грјех. Ова је казна предочена човјеку кад је уведен у рај, и кад му је издана прва заповијест, да се чува да не окуси забрањеног плода са дрвета познања добра и зла; јер му је речено: „У који дан окусите од њега, смрћу ће те умријети“ (Бит. 2, 17.) То вели и ап. Павле рекавши, да је кроз грјех дошла смрт, и да је смрт у свима људима јер сви сагријешеше (Рим. 5, 12.). По овоме, ми се и у утроби мајке зачећамо с овим грјехом и у грјеху се рађамо, као што вели Псалмопјевац: „Гле,

у безакоњу родих се, и у гријеху затрудње мати моја мнома“ (Пс. 50., 7.). Овај гријех назива се прародитељским по том, што прије пада Адамова, не бијаше човјек оужен ни једним гријехом, и што се човјек ето и не зачеђава друкчије него у гријеху (Прав. Исп. ит. 24.).

У осталом, Бог љије ни послјије пада и учињеног гријеха напустио човјека. Човјек је погријешно, и Бог по својој савршеној правди казнио га је, али га није оставио без нађе. Он је по својем милосрђу обећао спасење, и тако опредјелио, како би прама гријеху човјека, још боље засијала неизмјерна благодост Божија. За то је Бог одредно, да на земљу пошаље својега Јединца Сина, да би Он, примивши тијело од пречисте Дјеве, по надахнућу Духа светога, — избавио човјека од гријеха и његових посљедица, те га својом светом крвљу препорођена и очишћена увео у царство своје, у вјечну славу, много бољу и величанственију од оне, што ју човјек за вријеме својег невиног стања уживаше у рају на земљи (Пр. Исп. п. 25.). Дакле, човјек је саздан да слави Бога, да благује, ма да је то и изгубљено праоцем нашим, али преблаг Бог подигао је опет природу нашу, која је била пропала, и показао нам пут небеском блаженству, које надмашује првашњи рај. Сад, до нас стоји: ићи по путу Божијему, који нас води онамо, гдје нема ни болести ни туге, него живот најблаженији и бескрајни, гдје је непрестано радовање онијех, који се веселе и славе Господа.

Пут к Богу јесте испуњавање Његовијех заповиједи, иначе не може ни бити; јер ко не испуњавања воље оца свога, тај и није син његов. Али је човјек тако слаб и немоћан, да без помоћи Божије, не само да не може што учинити добро, него не може ни мислити о добру!

„Без мене не можете чинити ништа“, вели Господ. По томе је почетак нашега спасења просба, којом се у молитви обраћамо Богу, молећи га за благодатну помоћ Његову. С тога је и назвао неки од св. отаца молитву „коловођом у колу добрих својстава“. Желимо ли стећи које добро својство, као: љубав, благодост, трпљење, уздржљивост, или да се избавимо грјешнијех навада: злобе, осуђивања, лакомости, ништаве славе, и другијех страсти, то се све може постићи молитвом Свемогућему Богу за благодатну Његову помоћ. Оне душе, које су оставиле вјеру у Бога Творца свога, св. оци називљу *мртвијем*. Овако вели св. *Калист*: Многи имају мртве душе у живом тијелу, као да су у гробу сахрањене. Чујте, ускличе св. *Димитрије Ростовски*, да се тијело грјешнога човјека за мртву душу, „живим гробом“ назва!

Тијело је одјећа душе. Она има на себи прекрасан хитон (горњу велику халћину) као што вели св. *Макарије велики*. Разум добро скопчан с тијелом — ето то је биће човјечије, што рече *Василије велики*. Једни желе ослободити се од тијела, држећи да оно наводи душу на гријех, али њима би прије требало уздржати разум од страстнијех навада.

Ако у човјеку душа преовлада над тијелом, онда је он духован, и његово тијело као да се препорађа, постане духовито; а када тијело узме маха над душом, онда човјек постаје тјелесан, заљубљен у гријех, јер тијело је противник небесном жићу; огрезнувши у страстима и ослабивши, постане прашина слична ђубрету.

Који се подају жељама тјелесним, и саму душу, не мијењајући њено биће, учине је тјелесном, усљед чега душа губи своју душевну племенитост. Тијело — то је лукав друг, и што ко више угађа му, тим јаче оно војује

Упротив њега. Као што по природи младенац не постаје одмах велики, него до потпуне зрелости стиже мало по мало, исто тако и у духовном стању не може на једанпут из тјелесног и грјешног постати духовит, и уредан, него се пење на ту висину постепено, трудећи се у добротворству, на челу којег је молитва.

У животу човјечијем ништа није скупље од молитве, — она, и оно што је по нашој мисли немогуће, учини могућим, што је мучно, постаје ласно, а незгодно бива zgodним.

Молитва толико је нужна човјечијој души, колико је зрак дисању, или вода биљу. Ко се не моли, тај се лишава опћења с Богом, и приличан је сувом и неплодном дрвету, које се сијече и у ватру баца (Мат. 7. 19.) Несрећа је слијепцу што не види свјетлости; али је далеко виша несрећа хришћанину — изгубити вољу на молитву, лишити душу своју божанствене свјетлости, јер се у такој души одомаћи тама, па кад изађе из тијела, буде јој удио вјечна тама.

Прерадио:
П. В. Ч.

Свештенички кандидат између школе и рукоположења.

Када један младић доврши своје образовање и васпитање у духовном заводу (богословији), пред њим тада стоји да се рукоположи у чин ђакона, а за тим свештеника.

Но да ли треба да он жели рукоположење одмах по изласку из школе? И би ли тако нагло рукоположење било корисно за цркву и њега самога?

Ово је питање врло важно, с којим се стиче још и друго, и то о добу старости, у коме треба рукополагати у чин свештенички.

У светом писму свештеници се називају „прескѹтеры“ — старјешине (Дјела XIV, 23, XX, 17. Јак. V, 14; Тит I. 5), т. ј. старијег доба, у старијим годинама — људи старији, из чега се мора извести и закључити, да су у вријеме апостолско избирали и постављали за свештенике људе старије.

Сабори четвртог вијека — *неокесаријски* (11. правилом) и *картагенски* (22. правилом) и после тога у седмом вијеку

— *шести васеленски сабор* (правилом 14.) одређили су овако: „*правило наших свештих оцаца да се чува и у овоме: да се за презвитера прије тридесет година не би рукополагало, баш кад би човјек и врло достаојан био, већ одлагати до одређених година. Јер и Господ наш Исус Христос у тридесетој години крстио се је и почео учини. Тако исто ни ђакон прије двадесет пет година... да се неоставља*“. Пошто је ономе, који ступа за ипођакона својим *иштринајстим* правилном одређелио 20-годишње доба, то сабор додаје и ово: „*ако ко у који било свештенички степен постављен буде прије одређених година да буде свргнут*“.

Тако одређење о добу старости оних, који се рукополажу узаконено је било и на руским саборима. Владимирски сабор 1274 године утврдио је доба старости за рукоположење ђаконско 25 година, и то се је узаконење дуго вријеме држало у Русији.

Није сувишно да наведемо овдје, да је прва црква захтјевала, да онај који

жели добити свештенички и епископски чин, на сваки начин, прође све степене свештенослужења са већим размацама времена између њих т. ј. остављајући га више времена у сваком времену у сваком степену. *Сардикијски сабор* својим десетим правилом одређује: „*Треба најтачније и најмарљивије пазити, да богати, па мако он био, или нао, епископ, који су дакле грађанског реда, а достојни је, да постане епископ, то да се не поставља прије, осим док издржи службу чтеца, ђакона и презвитера, како би, пролазећи кроз сваки степен, ако се достојним покаже, могао поштено успети се на висину епископску. И за сваки степен чина треба да буде остављено не са свим мало вријеме, у продужењу кога могла би се увиђети његова вјера, морал, постојанство и крошост, и он ако буде признат достојним божанственог свештенства, удостојио би се највише части. Јер није умјесно, већ је дрско и лакоумно приступати брзо постављању или епископа, или презвитера, или ђакона; јер ни звање, ништи добро владање не дају на ово право. Јер би шаковог, као што је и умјесно, могли сматрати новим (1 Тим. 3, 6.) и неузрелим. Сви су рекли (св. оци) да им је ово угодно и да се ово ни најмање не смије нарушити“.*

То је правило утврдио сабор цариградски, који се назива „*прво-други*“ („*деџ кратни*“).

Пошто је казао да су неки неиспитани у нижим степенима по нужди били произведени за епископе, додаје (17 правило): „*од сада тако већ да не буде, него онај, који има бити правилно рукоположен, мора проћи кроз све степене свештенства, издржавши свако законом одређено вријеме“.*

Такој постепености на љествици свештенства, и задржавање извјесног времена на сваком од тих степена, подвргавао епископ

се сви, који су тражили свештенички чин, не само они, који су били са обичном научном спремом, него и људи виших сталежа, и који су имали највише образовање. Они су подједнако са осталима били најпре чтеци, и нијесу то сматрали за понижење свога достојанства, већ убјеђени у томе, да служење пријестолу божијем, у каквом то било степену, даје част увјек и свакоме. И само после служења у својству чтеца, а у току од неколико година, подизати су на степен ипсђакона, и опет само по истеку неколико година добијали су ђаконски чин, у коме су остали до времена, које је одређено за степен презвитера,

Између осталих ми видимо свијетли примјер код Василија великог и Јована Златоуста. Први, припадајући по роду својем вишем сталежу, он је после учења на неколико виших школа довршио своје образовање у Атини, гди је тада било средиште највећих наука. Негледајући на отворени пред њим пут највиших достојанства, он је ступио у службу чтеца црквеног, и остао је у тој дужности пет година. За тим постепено и са већим размацама времена рукополагат је за ипођакона и ђакона тако, да је у добу од 35 година био постављен у чин презвитера.

Још је спорије пролазио кроз све степене црквене службе св. Јован Златоуст.

Учитељ његов Ливаније дивећи се изванредном дару и способностима његовим, мислио је да му уступи своју професорску катедру; но св. Јован оставивши адвокатуру, у којој је све и свакога са својим говорничким даром зачуђавао, и бацивши отворени пред њим свијетли пут грађанске службе, он се у 23. години живота свога прима службе чтеца црквеног, и остаје у том звању више од 10 година, и пролазећи најспорије службу ипођакона и

Ћакона, чак у четрдесетој години прима свештенички чин.

Могло би се навести и још много оваких примјера.

Мало већи размак између школског образовања и рукоположења, за свештеника је без сумње користан, нуждан, па чак може се рећи и неопходан, како за самог будућег свештеника, тако и за његову будућу паству. Школско образовање и духовно-морално васпитање, то је само сложени темељ, на коме он сам треба да дограђује зграду, и да ју доврши само-образовањем и само-васпитањем. У школи је он некада упознао се само у главном са светим Писмом, са дјелима св. отаца и бољих проповједника, са поучним саставима о духовном животу и дужностима свештеничким, и с другим гранама богословске науке, којих је потпуно знање заиста за пастирску службу нужно. И зато, њему је нужно, прије него што прими свештеничко рукоположење, да само-учењем допуни тај недостатак, да се доучи томе, чему је школа само темељ положила. Јер после, пошто већ прими свештенички чин, на њега ће бити наваљена нова занимања, отвориће му се нове нужде — и њему неће достајати времена, ни могућности да се преда са потпуном прилежношћу ни тим занимањима. Осим тога у духовном заводу он није био самосталан, тамо су с њим управљала правила завода; живот је протекао више скупчен у своме кругу, тамо је он био више склоњен и заклоњен од шкодљивих мјазма, зловјерија и скептоцизма. И зато он није могао да испита потпуно своју духовно-моралну снагу, и њему је нужно да до рукоположења у свештенички чин испита своје силе, и да само-васпитањем допуни своје духовно-морално стање, да

би могао на поље своје службе потпуно спреман ступити.

У римско-латинској цркви у садашње вријеме, све ниже степене свештенства, па и ыаконство, учинили су тек само да се кроз њих прође. Васпитаник, који је свршио духовни завод прима са најкраћим размацима времена посвећење у све ниже дужности, па и у свештенички чин. Но зато је опет у њих много строжије, него код нас уређено васпитање у духовним заводима; оно више паличи калуђерској строгости. Осим тога, пред рукоположењем у ипоыакона, ыакона и свештеника, у њих постоје десето-дневне, тако зване реколлекције т. ј. десето-дневна усамљеност у манастиру, или семнарији, и проведе то вријеме у припремању за рукоположење, молитвом и размишљањем, а после тога приступа рукоположењу.

У Протестаната (у Германији) сваки који жели да буде пастор мора свршити богословски факултет у ком било универзитету са степеном кандидата. Но то му још не даје права да заузме дужност пастора. Њему престоји да прво положи испит за *супер-интендента* своје епархије. Тај испит састоји се из проповједи, коју је кандидат на пасторство дужан говорити на текст, који му се да, а тако исто и из усменог испита из богословља. За тим послје 2. године, он мора пред конзисторијом издржати нови испит. *Именовани* на дужност (*pro ministerio*) само после тог испита он може добити *постављење* на дужност (*ordinatio*). Но и то је управ наменоване за пастора, јер још нема права да заузме пастирско мјесто Парохије му не дају, он сам треба да ју иште т. ј. да моли општину, гди има упражњено мјесто, да га приме себи за пастора. Општина га подвргне још једном испиту. Он мора општини говорити про-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

При свом том нови поредак многима који еврше есхмнариско образованье чини се тежак. Има их мѣду њима, који мисле да есхмнариско учење које су они проширили, всѣ потпуно их спремили, и да ће безбрижно корено мочи вршити есхптенничку службу. Но тако само-мнение није оправдано и претно је; потпуно разумни човѣк осѣћа, да, што год он јанче изучава шта било, и што се пространнији прави кругъ његовогъ званья, тим се нинре расприва предъ њимъ хоризонтъ свѣта оштра што је њему. Оно треба да зна, да је све што је опшучуно у есхмнариски, само адоука његове оуауће службе.

Други сматрају за пониженье да заузму дужностъ чтеца-пѣвача, ради које всѣ да није нужно богословско знање. То је глорност, која треба да је есхпна и непозната канѣицату есхптенничке службе. Нека се они осѣте да се многи велики есхптенци и учителии црквени, као што су Василије велики, дованъ елатоусъ и многи други нијеу гнушати винне годинаи провѣсти у такој служби, и шта винне што су себи приписивали за част. Треба да знају они да разумно, некусно, подобно и поучно читање и пѣније потребује знатногъ образованья и вѣрствованья.

Има и таких, који виучу на оскудно падржаванье при тој служби, јер всѣ: према голномъ туду, маа је надраа. Но Пеле Христосъ није обѣао есхптенно-служителима раскошност, набожаност, всегодъ животъ, всѣ је евиаа својимъ погледователима зашпештао, в особито бгички еажителима у ономъ животу есхптанна и туде: къ мирѣ есхптни вѣдѣте: но евривте, какъ азъ повѣкухъ мирѣ (Јов. XVI, 33), и ангелии есхптни поволаетъ наатъ еинимъ забрављује бринути се о потребамъ

и како општина призна његову повѣдъ, и како општина призна његову повѣдъ да је бола, него проповѣдати другихъ канѣицата, таа се само избира за пастора. За ово врѣме до добианья парохисе, — а то бива доста дугачко, — канѣицати на пасторска мѣста стоје подъ назоромъ декана, као код нас протоправнтера, и морашу и еваросъ тромѣсечеја поднесити спрема еву проповѣдъ, и баръ једанъ путъ говорити је у присудству декана. Декаи редовно еваре године поднеси кон-висторуби извѣстнај о вѣраку и зашиману канѣицата, који се налазе у његовомъ округу. Материјално станье овихъ канѣицата, који по већој части немају иманья, врло је оскудно. Они обично заузимају дужности учитеља у есхпнимъ школама, или дужности цркватнихъ учитеља, или траже добују подобнихъ занимања. А какъ всѣ добују *постпелите* за пастра, те ако не набу самостално мѣста, то они примају дужностъ покобничка кодъ самосталнихъ пастра за есхпн мау надрау.

У насъ је у пошвѣдье врѣме ушло много у обичајъ рукополагати мѣстиче оумахъ докъ изађе на есхмнариско мѣсто и било, то који је евршно есхмнариску провѣдано је евето врѣме (нека уоста дугачко), безъ еваросъ занимања, абауаа и некористѣчи ни себи ни другимъ. Еваросомъ одъ 1869-године тај је поредакъ промѣњенъ (у Русји). Према томе закону, еваросъ који еврши курсъ есхмнариске треба да провѣде неко врѣме као "исаамитъ", *теш* и *исечити*.

Мора се човѣкъ само разговарати тој

евјетским: не пецытеса оубо, глаголюще что пїемъ, или чимъ ѡдеждаемса. Бсѣхъ во сїхъ изыцыищѣтъ . . . Ищїте же прежде царствїа Божїа и правды егво, и сїа вса приложатса вамъ (Матеј VI, 31, 33).

Ако онај, који сврши богословске науке nebude чтец-појац зато што нема мјеста, или усљед каквог другог узрока он може бити учитељ на вјероисповједној, или народној школи, или може наћи какво било друго часно и поштено занимање; но он увијек треба да тражи тако занимање, које га неће одвући од његове главне цијељи — од свештеничког звања. Но ако он и буде пјевчик црквени, или учитељ, или у каквој другој служби, то осим те службе на њему леже још и друге обавезности односно његове будуће службе у свештеничком чину, а то је као што смо већ горе рекли дужност само-доучења и само-васпитања.

Но осим тога на његовом опхођењу и понашању према другима треба да се види печат његовог будућег свештеничког звања. Он треба да буде за свакога примјер побожности: да редовно посеђава богослужења и да учествује у њима; при сваком свом дјелу и раду да има страх божиј, и да схваћа дужност своју да му треба живити и показивати се увијек и свагда као православни хришћанин и будући свештеник.

Он може, и шта више дужан је да са дозволом надлежног парохіјског свештеника да говори проповједи, и друге изван богослужења духовне бесједе; да учи дјецу молитвама и катихизису; да се брине о завођењу у цркви друштвеног пјенија и о установи црквене пјевачке дружине.

Живећи тако у народу, он има могућност и треба да изучава народне ду-

шевне недостатке, заблуде, празновјерице, све потребе и сав народни живот. Њему то све није могла школа дати, а нужно му је да то зна и због практике у животу, а особито ради његовог будућег свештеничког рада. Он треба да тражи да се упозна и сближи са свештеницима у својој околини, који се одликују побожношћу и примјерним испуњавањем своје свештеничке дужности, и да се учи да им подражава. Само се по себи разумије да и сада као и прије у семинарији, он треба да избјегава свака неваљала, саблажњива и православљу непријатељска друштва и скупове. Ма гди он био, и у каквом се било скупу или друштву налазио, он треба да се показује увијек и свагда као истинити православни хришћанин, да некрије своја хришћанска убјеђења пред изопаченим мудрацима овога времена, него да увијек стално и тврдо брани свету истину, којој је непогрешни чувар православна црква.

Негледајући на то, што се он по изласку из семинарије, користи се неком самосталношћу — ако он буде црквени чтец-појац, он треба да увијек има на уму, да је надлежни настојатељ-свештеник и његов настојатељ, а он је потчињени настојатељу.

Зато је он дужан да се према настојатељу увијек односи са поштовањем и љубављу, драговољно и без и најмањег гунђава да испуњава његова распоређивања, која се тичу читања и појања у цркви, и стрпеливо да прима његове примједбе што се тиче службе црквене. Он треба да се пажљиво чува и да избјегава свако осуђивање мнених (привидних), па чак и истинитих погрешака и недостатака свештеника-настојатеља, имајући на уму ријечи Исуса Христа: Не судите, да не

сѣдими вѣдете (Мат. VII, 1.), и что же видиши сѣчецѣ, иже во оцѣкѣ врата твоегѣ, вервна же, еже естъ во оцѣкѣ твоегѣ, не чѣши (Мат. VII, 3). Особито он не треба да осуђује дјела свештеника-настојатеља пред другима, а нарочито пред парохијанима; да несије у њихова срца неповјерење према свештенику њихову. Нека он увијек има на уму, да његов посао овдје није учити, већ учити се, непоправљати, већ пазити ради сопствене користи.

Морално-духовно његово васпитање требало је да му дâ бар толико скромности, смирености и увиђавности да умије ћутати о томе, што исправити не може.

Према парохијанима, он треба да буде уљудан, снисходљив и без сваке охолости и гордости, да показује на дјелу своју љубав према ближњима, учећи их и ријечима и примјером, ејећајући се увијек, да су они баш они, које сам Исус Христос назива својом мањом браћом. Но у исто вријеме он треба, да увијек држи себе на духовно моралној висини, која му приличи, не дозвољавајући себи ни једне ријечи или дјела, које би могло ма какву мрљу бацити на његов морал, већ на против треба, да и ријечима и примјером привлачи све високом духовно-моралном животу.

Све што смо ми овдје рекли о духовно-моралном владању једног црквеног чтеца — пјевача, који је свршио курс семинарије, то исто вриједи и за оне богослове, који се налазе на *учитељској* или каквој било дужности, или без дужности.

Сваки, који жели бити свештеник, мора се оженити прије него што ће се за ђакона рукоположити.

Када се и мирски човјек мора размислити при избору супруге, то је

још више нужно свештеничком кандидату разборито и пажљиво приступати избору жене, као сапутнице свог живота.

Супруга свештеникова не само што ће с њиме дијелити и носити терет живота и све незгоде живота, већ њој тако исто предстоји и дио сарадничтва у његовој свештеничкој служби. Наш народ њу не велича и не назива за бадава именованом *поиудија*. Она је дужна тако исто, као и њен муж, да буде за парохијане свијетли примјер побожности и добродјетељи.

Њена је дужност, да даје утјеху, ободравање и помоћ свима, који страдају, који тугују, који су болесни и у сиромаштву; да учествује у учитељској служби свога мужа односно дјецѣ женског пола, и за тим да се брине о држању реда и успремања одежда, хаљина у ризници црквеној. Зато будући свештеник избирајући себи супругу, нека не тражи само спољашње љепоте, или великог мираза, већ красоте душевне, побожности, љубави према Богу, смирености, доброте срца и готовости, да ближњему у даној прилици послужи.

Њој никако не приличи свјетско уживање и веселе забаве, мода у хаљинама и т. д., јер свега тога у једном селу и сеоској усамљености неће наћи; већ на против њој је нужно, да је добра и вриједна домаћица. Само, ако буде обогаћена са вишим моралним својствима, супруга свештеникова може бити у потпуном смислу *мајка*, и може заслужити повјерење, љубав и уважење парохијана и побудити у њима таква осјећања и према своме мужу.

И послѣје тога (избора супруге) долази вријеме рукоположења у ипођакона и ђакона, које се у нас обично свршава

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

при једној литургији; и већ одређени за свештеничку службу рукополаже се и за свештеника одмах послје неколико дана. Желити је, да и ђакони сагласно древним правилима црквеним проведу неко вријеме у ђаконском чину. Будући свештеник служећи као ђакон у парохијалној цркви, упознао би се више са престојећом му службом, са околином, у којој ће као пастир живити, са нуждама и потребама те околине, и та служба већ би му прибавила важност, која је нужна свештенику.

И послје тога, кад би већ добио свештенички чин, он би без колебања, без погрјешака, које се често дешавају и које у сумњу парохијане доводе, ишао би чврстим кораком по путу своје службе.

Догађа се, и то на жалост врло често, да онај, који жели, да се рукоположи за свештеника, стара се, да то што прије постигне и да што прије оде на парохију.

Од сада не би требало, да тако буде; то је несхваћање и неоцјењивање важности светиње светих тајана, које прима и добија.

Великој тајни, у којој се полагањем светитељских руку, излива благодат св. Духа на онога, који се рукополаже, и ко-

јим се рукоположењем он призива и поставља на службу, која превазилази сва званија овога свијета, он треба, да приступа (тој тајни) с трепетом, пажњом и припремом.

И за тајну покајања, која се пред рукоположењем свршава, требало би дужег припремања.

Зато благочастиви кандидат свештенички нека не хити са својим рукоположењем, а то зависи од његовог надљезног архијереја. Неколико дана прије тога, нека се он посвети посту, молитвама и брижљивом испитивању своје савјести и цијелог свог живота, те да би тако могао духовнику потпуно открити своју душу, своје слабости и немоћи душевне, и да се искреним покајањем очисти од гријехова, да би се могао преставити Богу обучен у хаљину невиности.

Само који са таквом спремом долази, може се надати, да неће бити осуђен за добивену благодат божију, и на такога само може се надати црква, да ће бити пастир по духу Христову.

(Из: Црк. Вѣдомости)

В. Поповић,
протојереј.

Грађанске дужности свештеникове.

У свакој парохији налази се по један човјек, који, и кад нема породице, припада породицама свију; човјек, кога позивљу као свједока, као свештеника и као посредника у свима најсвечанијим актима грађанског живота; без ког се не може ни родити ни умријети, који узима човјека с њедара његове мајке, и који га тек у гробу оставља; који благосиља и освећује колијевку, брачну ложницу, самртничку постељу и

мртвачки ковчег; човјек, кога мала дјеца обикну да љубе, да поштују и да га се боје; кога и непознати зову *оче*; пред ким Хришћани изливају своја најприснија признања, своје најтајније сузе; човјек, који је утјешитељ по самом положају свију душевних и тјелесних биједа; који је нужни посредник између богатства и сиромаштва; који гледа, гдје на његова врата редом куцају и богати и сиромаси: богати, да приложе

УН И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А

своју скривену милостињу, а спромах, да је прими, а да се не застиди; човјек, који, и ако не припада ни једном друштвеном реду, додирује се подједнако са свима сталежима: с нижим сталежима, по свом животу сиротном, а често и по скромности порекла; с вишим сталежом, по васпитању, знању и узвишености осјећаја, које улива и наређује једна човјекољубива вјера; човјек, који зна све; који има право, да све каже и чија ријеч пада озго на разум и срца, са важношћу једне божанске мисије и са снагом, једне вјере потпунице утврђене. Тај је човјек свештеник; од њега нико не може учинити више добра него он, ако испуњава своју високу друштвену мисију, пити више зла — ако је заборави и занемари.

Шта је то попа? То је свештеник, то је министар вјере Христове, ком је дужност, да очува њене догме, да распростире њен морал и да подијели њена блага оном дијелу стада, које му је повјерено.

Из ове три дужности свештеничког чина истичу три особине, у којима ћемо ми разматрати попа: као свештеника, као моралиста и као духовног управника Хришћанства у општини. Отуда истичу и три врете дужности, које он треба да испуни, те да буде потпунице достојан сјајности овог позива на земљи, уважаења и страхопоштовања људи.

Његове дужности, као свештеника или чувара догме хришћанске, нијесу приступне нашем испитивању, јер догма, по својој природи тајна и божанска, наложена откривењем, примана вјером овом врлином незнања људског, одбија од себе сваку критику, и свештеник и вјерни, дужни су о томе дати рачуна само својој савјести и цркви, јединој власти, од које зависе. Међутим узвишени разум свештеника може корисно утицати у пракци, на вјеру народа, којој га учи. Извијесне лаковјерности простачке, извијесна сујевјерја популарна помијешала су се, за времена мрака и незнања, са узвишеним вјеровањима чисте хришћанске догме; празновјерица је злоупотреба вјере, а дужност је разборитог свештеника вјере, која подноси свјетлост, јер је сва свјетлост од ње и дошла, да уклони оне сјенке, које потањују њену светињу и које би учиниле, да се у онима, који су предубеђени, помијеша

Хришћанство, ова цивилизација праткична, овај највиши разум, са смиреним довијањем и грубим лаковјерностима оних вјероисповједи, које обожавају погрјешке и обмане. Дужност је свештеника настојати, да падну ове злоупотребе вјере и да сведе одвећ услужна вјеровања свог народа на озбиљну и тајанствену простоту догме хришћанске, на посматрање њеног морала и на поступни развитак њених радова за усавршавање. Истина нема никад потребе од погрјешке и сјенка неојачава нимало свјетлост.

Још је љепши рад свештеника као моралисте. Хришћанство је божанска наука, написана на два начина: прво као историја о животу и смрти Христовој, затим као правила у сјајним поукама, које је он донио свијету. Ове двије ријечи Хришћанства: правило и примјер, заједно стоје у новом завјету или јеванђељу. Свештеник треба, да га има увијек у руци, увијек пред очима, увијек у срцу. Дobar свештеник живи је тумач ове божанствене књиге. Свака тајанствена ријеч ове књиге, одговара правој мисли, која њу пита и садржи извјесни практични и социјални смисао, који расвјетљује и оживљава понашање човјеково. Нема моралне или политичке истине, која се не налази у клици у ма ком стигху јеванђеља; све нове философије тумачиле су по један од њих и заборавиле су га; човјекољубље родило се из првог и јединог правила јеванђеља: из милосрђа. За њим је у овом свијету корачала слобода и никакво унижавајуће тлачење није могло опстати пред његовом свјетлошћу. Једнакост политичка родила се из признања, на које нас је јеванђеље приморало о нашој једнакости, о нашем братству пред Богом; закони су се ублажили, нечовјечни обичаји су порушени; ланци су пали; жена је повратила себи поштовање у срцу човјека. И како се његова ријеч поступно кроз вијекове орила, тако је рушила по једну заблуду или по једну тирјанију, и може се рећи, да данашњи цијели свијет, са својим законима, својим правилима, својим уставима и својим надама, није ништа друго, него ријеч јеванђелска више или мање оваплоћена у данашњој цивилизацији. Али је његов рад још далеко од свог довршетка; закон напредовања или усавршавања, — који је остао активна и моћна идеја разума људског, такође је закон јеванђеља. Оно нам забрањује да се зауставимо у добру; оно нас позивље увијек на добро и не да нам,

да очајавамо о човјечанству, пред којим оно отвара непрестано све свјетлије догледе; и што се више наше очи отварају свјетлости, тим више читамо обећања у његовим тајнама, тим више читамо истина у његовим правилима и тим више читамо будућности за наше судбине.

Кад дакле свештеник држи ову књигу, он има у својој руци сав морал, сав разум, сву цивилизацију, сву политику. Он треба само да је отвори, треба само да је чита, па да проспе око себе читаво благо свјетлости и савршенства, којих је провиђење њему предало кључ. Али, као год што је Христова поука била двојака, тако и његова треба да је од двије руке: животом и ријечју; његов живот треба да је — бар у колико је слабост људска кадра да поднесе — осјетно објашњење његове науке, треба да је жива ријеч. Црква га је поставила на мјесто, на коме је више као примјер, него као пророк; ријеч му може недостајати, ако је природа отказала тај дар; али ријеч, коју сваки мора разумјети, то је живот; никакав људски језик не говори љепше нити толико убјеђује, колико сама врлина.

Свештеник је још и духовни управник светиња своје цркве и дарова милосрђа. У овом погледу, његова дужност приближује се дужностима, које налаже свака управа. Он има посла са људма и мора познавати људе; он додирује страсти људске и мора имати руку најљиву и благу, пуну обазривости и одмјерености. Он има у својој надлежности погрјешке, кајања, невоље, нужде, биједи човјечанства; и треба да има срце богато и да прелива триљењем, милосрђем, учешћем, ближњељубљем, опроштајем! Његова врата треба да су у свако доба отворена; његова свијећа треба да је увијек упаљена. Његова палица треба да му је увијек при руци; он не треба да зна ни за доба године, ни за даљину, ни за заразе, ни за припеку, ни за сњегове, кад је потреба, да однесе мелем рањенику, опроштај грјешнику или Бога самртнику. Не треба, да има пред њим, као што нема ни пред Богом, ни богата ни убога, ни малог, ни великог, него треба пред собом да види људе, то јест браћу по невољама и надањима. Али као што свештеник не треба ником да откаже своју службу, он не треба да је неразумно нуди онима, који је презиру или је не признају. Досада, чак и у

милосрђу, гњеву и више одвраћа, но што привлачи; он треба често да чека, да се к њему дође или да буде позван; он не треба да заборава, да је под владом апсолутне слободе свију вјероисповијести, која је закон нашег друштвеног стања, човјек је дужан дати рачуна о својој религији само Богу и савјести својој; грађанска права и дужности свештеникове почињу тек ондје, гдје му се каже: „*Ја сам Хришћанин*“. под законе и одредбе власти.

Свештеник има управних односа од више руку: са државом, са влашћу општинском и са црквеном.

Његови су односи са владом прости. Он јој је дужан оно, што јој је сваки грађанин дужан, ни више ни мање — а то је покоравање

Са својом општином свештеник треба да стоји у односима племените независности за оно, што се тиче ствари Божијих; а у односима благости и помилљивости за све остало. Он не треба да се граби за уплив, нити да се бори за власт у општини, он не треба никад да заборава, да се његова власт и почиње и свршава на прагу његове цркве, на подножју његовог олтара, на проповиједаници истине, на вратима биједног и болног, на узглављу самртнику. Ту је он човјек Божији — а свуда на другом мјесту, он је између људи најскромнији и најнепримјетнији, који су потребити и сиромашни. Што даље коначемо у образовање и у смисао једне сасвим нематеријалне вјере, тим је мање спољни луксуз нуждан нашим богомољама. Простота, чињетота и пристојност у предметима, који су потребни за службу Божију, то је све, што свештеник треба да тражи, да буде у цркви. Често баш сиромаштво олтара има у себи нешто, што улијева поштовање, нешто, што срце гане и што је појетично, нешто, што контрастом дирне и разљежи срце много више, него украси златоткани и сребрни златни свијетљаци. Шта су наше позлате и наша зрна пијеска, која блпстају према ономе, који је растро небеса и посијао звијезде?

Путир од коситера кадар је да прикрили толико исто глава, колико и сребрни и позлаћени судови. Накит је Хришћанства у дјелима његовим, а прави су украс олтара косе попине, оспједиле у молитви и врлинама, и вјера и побожност вјерних, који се моле Богу отаца својих.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

За храну и одијело своје и породице своје, за плату и храну скромне послуге своје; за то да му врата стоје увијек отворена, за све невоље оних, који прславе и долазе, свештеник има двије награде, обе мале и несталне, једна, која се зове *бир*, а друга, којој нема правог имена, но које му се даје кад врши оно, што је по вјери свето. И једна и друга доноси му толико, да свештеник једва може да подмирује најнужније потребе. — Кад би и ова овако мала, недовољна и неизвјесна наплата свештеникове службе и рада осигурана била, да се не мора свештеник са својом паством око тога прети и судити; кад би свештенику „насушни хљеб“ обезбрижен био, ми би у интересу вјере и у интересу важности његове у мјесту, могли да рекнемо: „Заборави на свако друго давање, него прими од имућнога што имаш да примаш, а не тражи га од сиромаха, који се стиди, да ти га не понуди и код кога се с радошћу вјенчања, са срећом порода, са жалашћу погребња, мијеша тешка мисао, да тражи на дну своје кесе коју пару, те да плати твоје благослове, твоје сузе или твоје молитве. Сјети се да смо ми дужни, да бесплатно пружимо један другом хљеб живота материјалног, и да смо тим прије дужни, да дамо бесплатно хљеб небесни; и одби далеко од себе пријекор, да наплаћујеш од дјете милости општег Оца, које се не дају платити, и да уцјењујеш тарифом молитве своје. Вјернима пак велимо: „Награда је олтара недовољна“. Побрините се, да осигурате свештенику своје, да може достојно одговорити својим светим дужностима, пристојни ужитак. Као човјек има још неке дужности чисто људске, које су му одређене само бригом о добром гласу његовом, овом љепотом живота грађанског и домаћег, који изгледа као неки мирис од добродјетељи. Повучен у своје скромно обиталиште, он треба ријетко отуд да излази. Дозвољено му је, а и потребу има ради недовољне награде, да има башту, воћњак, виноград, њиву, коју често својим рукама обрађује, да храни себе и погодицу своју, нешто домаће стоке, било за забаву, било за приход, краву, козу, овцу, голуба, а нарочито псето, — овај живи намјештај кућни, овога пријатеља оних, који су заборављени од свијета, и који опет имају потребу да их неко воли. Из овог екраништа рада, ти-

шине и спокојства, треба свештеник мало да се удаљава, те да се мијеша у живља друштва у сусједству; он треба само у свечаним приликама да окваси своје усне, са срећнима свога времена, у пехару богате гозбе; сиромаш је суморан и суревњив; он брзо окривљује као улагивача и сладострасника онога, кога види често на вратима богаташким, у вријеме, кад се са његовог крова подиже дим и подејећа га на пунији сто но што је његов. Али, напротив, кад се враћа са својих побожних посјета, или кад је свадба или кад је крштење сабрало пријатеље сиромашове, свештеник може чешће, за један тренутак сјести за сто орача и појести с њим залого! црна хљеба; сав остали свој живот треба да проведе код олтара, између дјете (мале и одрасле), коју учи да еричу катихизисе, овај прости зборник највише философије, ову азбуку мудрости божанске. У озбиљним студијама у књигама, овом мртвом друштву за усамљеног, — кад је црквењак узео кључе од цркве, кад је вечерње већ одјекнуло са скронне звонаре, може се по кад кад видјети свештеник са својим молитвеником у руци, било под јабуком његовог воћњака, било по високим стазама каквога брда, гдје удише чисти и божански ваздух пољски, а с њиме стечено спокојство тога дана; може се видјети, гдје се час зауставља, да прочита по који стих свете појезије, час да погледа небо или обзор своје долинице, па се затим тихим корацама спушта, пун светог и благог посматрања природе и Творца њеног.

Ето вам његовог живота и његовог уживања; његове су власи бијеле; његове руке дрхћу, подижући путир, његов изнемогли глас не чује се више у храму, али још јечи у ерцу пастве његове; он умире, један камен, често без натписа, обиљежено његово мјесто у гробљу близу врата цркве, коју је служио. Ето једног живота, који је престао, ето једног човјека, који је заборављен за свагда. Али овај човјек отишао је, да се одмори у вјечности, у којој је његов дух унапријед живио, и он је на овом свијесту учинио оно, што је најбоље могао учинити: продужио је једну вјечиту догму, послужио је као претен у огромном ланцу вјере и вјерних, и оставио је појасевима, који ће исповиједати једну вјеру, један закон и једног Бога. (Из „Х. В.“)

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Опис свечаности приликом трonoшења српско-православне цркве на Рудинштима, у парохији цикотској, котара власеничког 15. августа 1892. године.

Све и кад бих мог'о, не бих покушао, или бих се бар устручав'о писати шта о важности и значају наших св. храмова и задужбина, које нам исподизаше моћни наши и побожни краљеви, наши славни и прехвални цареви, наши бани и властела, наша моћна „господа ришћанска“, и које и дан дани подижу њихови достојни потомци, — јер ми се по мом свестраном иначе суженом пресуђивању чини, да би то била посве опсежна и дуга и широка па у исто вријеме и сувишна, готово бесцјелна работа; почем је то, држим, ствар тако опћенита, ствар боље видна, примитивна и схватљива. Та свака већа, свечанија помисао благодарног ума Србиновог, чак и она, што ниче на плодном земљишту тамо у пустим лузима и питомим пољанама, лако се извија и грми са узвишеним појмом богомоље, часног крста и вјере Србинове. Тога ради и остављам тај најприкладнији, ал' и најопширнији предговор другом, ако устреба, паметнијем и вјештијем, много вјештијем перу, а сам ћу да пријеђем на своју и по себи уску тему. Па баш нећу тако одмах. Нешто не могу, а да не застанем код оне божаствене милине, што ти се, па ма валај и по окорјелој, ладној ил' заблуђе-лој души разлива, кад ти само мили, српском уху најмилији звуци са торњева ново-подигнутих задужбина наших славних владара забрује.

Еј, хвала Богу, хвала истинOME, наш кршевити, ал' опет питоми Бинач и у том је погледу сретан; јер куд год се окренеш, десно и лијево и на сваку страну, свуда ти очи засјене од драгих алем-каменова, што по њему ејају: свуда ти очи запиру о олтаре и храмове свете, одакле те задахњује угодан мирис смирне и алоја, одакле се извијају милозвучни гласови умилних анђеоских пјесама, а звуци јаснијех звона, одакле се благоухано и само побожно разлијежу свуд по његовим плодним њивама, цвјетним ливадама и питомим пашњацима, па се опет разбијају о тамне му горе шумом обрасле и убаве валовите бријегове, па заједно онда са народним осјећајима високо се растежу чак до седмог ката плавијех небеса, и Бог их чује, осјећа, а Он је моћан, свеможан, а Он је милостив...!

Ликуј, весели се и радуј, драги мој и мили завичају, јер се ево у твојем хоризонту заблиста још један алем-камен драги, још један звук јаснијех звона у њему забруја пјесму побожну, пјесму побједителну; још једна ево данас задужбина наших славних Немањића, а иза толико понижених бурних вјекова, у твојим њедрима, у твојим кршевима пропјева у славу Бога а у свијест српску и на дику твојијех дичних синова, родољубивих, сложних и зговорних Цикотана, који је, борећи се са многим невољама и недостатцима подиглоше баш управо „на сред Бирча, куда тече Тисча“, а уз помоћ и дарожљиву руку милостиве владе и свјесне и дичне, миле наше Србадије, да је Бог поживи!

*

Да не будем (својим) читаоцима одвратан својим затезањем, сухопарношћу и хладноћом, гледа ћу, да што краћи и једноставнији будем; ма уз све то, ипак ће ми г. читаоци допустити, да извадим и испричам кратки ексцепт из њене ејајне ал' и трагичне прошлости.

У шематизму дабро-босанске епархије од год. 1883. стоји под бр. 5. Папраћа и ово на-достављено:

„Недалеко од манастира (Папраће) има мјесто, што се зове на Рудинштима, у опћини Цикота, и ту леже развалине стародревног храма божијег, који је одавна порушен, али по предању сачуван му је споменик овај, да га је подигао Вукан Жупан у исто доба, кад и манастир Папраћу. Сад ови садашњи православни Хришћани настоје, да на истим развалинама подигну“ итд. Ма народна традиција мени ево шта исприча:

„Биле три лијепе, лијепе па красне, врне, врле и већ што море бити побожнице, ем поштеније сестре. Па као такве, уз то Бог им дао имање, почну се оне зговарати, да граде за живота свака себи по једну задужбину. При том њиховом савету зареку се још, да ће их правити у истој удаљености“. Па што рекоше, то ваистину и учинише. Ено 4 сата са Црквине до Ловнице, од Ловнице до Папраће, од Папраће до Црквине. И кад би човјек повуко замишљење праве,

таман би добио истостран троугаоник. То ми прича парох цикотеки, а кога год потље нега припитивах, не би ли ми шта год „од старина“ за њу знао казати, нико ми вала ништа или не шће ил' не знадијаше. Кад је покојни поп Јован био покрено мис'о о подизању нове цркве на развалинама првашње, онда се могло и много што-шта чути, ће свијет о њој прича и бенета. Но може бити и да гријешим, што мислим да су то била све временита народна нагађања, којих се ја сада тешко и неразговјетно могу по који пут да сјетим. Та заборави се и стури 'чоче на овоме вакту, и што је јуче било, а некамоли прије десет, дванајест година.

Но поред тога, писајући ово, паде ми нешто на памет, што би ми 'вако ће ће покојни отац прич'о, и што ћу ја сада врло zgodно моћи надовезати на ово горње већ испричано. Те истоветне сестре по свршетку својих задужбина пропну се хвалити, чија је црква виша и љепша, чија ли је велељепнија. Она, што је градила Папраћу „виш' Зворника, Спречи на извору“ оде се пофаљивати, како би у њеној задужбини чак, Боже прости, и говеда могла пландовати, колика је била. Ја не знам, не памтим, ал' причају и казују људи паметари, како се то баш у њој и збивало, кад је оно клетни непријатељи порушише, и четири само оставише дувара, да нам они причају о негдањој слави, љепоти и величини те куће божије, коју је и народна пјесма опјевала. Прије двије и по деценије појави се покојни хаџи поп Зарије, који, пошто се је лијепо над његовом худом судбом исплакао, баш к'о земаниле пророк Јеремија, први прихвати за трнокоп и лопату, па с народном снажном вољом и помоћу божијом подигне га он још за султановог вакта, пред саму његову погибију.

Она, што је правила цркву Ловницу, кажу, како је зборила е ће њена задужбине вазда и во вјеки служит' Богу и св. Ђурђу; што се је заиста ето до данас и испунило.

А она, што је градила цркву на Рудиштима, не знам сад, тако ме јади не знали, шта је она бесједила, тек кад јој је пропаст и задужбини њеној загрозила, а она нагне бјезкати у сјеверне стране све до једне 4 сата даљине, шумовите висоравни. Ту се заустави, па с тога, што је отален јадна гледала, како јој непријатељи робе и руше њену свету задужбину, то се и мјесто

назове „Поглед“, „Погледи“. Да, збиља, заета ће код једног извора, ће се одмори, напије и уплакано лице умије. Отален куд је отишла и шта ли је с њоме даље било, предање не збори ништа, мучи, заустављајући се и оно код тог извора и напомињући још цигло то, да се је и тај извор по њеном имену Ружицом назвао. Воду „Ружицу“ ограда и озидају, па данас је у читавом Бирчу 'наке нема, а како је казују и хвале, на далеко је ље, море бити у читавој Босни нема.

По њеном се је имену, како глагољају, и задужбина јој називала. И од цркве дакле Ружице оставе проклетни душмани само четири висока дувара, кроз које је све до скора хуј'о снажни вјетар и разносио лијене приче и народне бајке, што су се преплетале онуд са змијама и гуштерима по бодљавом трњу и зеленом шипражју. Кад се пак нашим Мухамеданцима учини уска цамија, онда је науме проширити, па као и најзгодније и најближе учини им се разровати те зидине на Црквини, па из њих сигу повадити, и то своје полуфанатично предузеће остварити. За њима нагрну неки Аџићи и остала оближња им браћа Турци, па сва четири зида поравне и сву сигу (седру) отален разнесу, да њом куће и подруме оправе и озидају.

Тако поравњена и засута била је неких 60 година, све док покојни поп Јован прошлијех година не поче о том мислити и радити, како би се на истим развалинама подигла нова кућа божија. Како је он, Бог да га прости, дошао на ту узвишену помисао, ево ја се добро сјећам, како би он за његова часна живота више пута о том приповјед'о.

Једног, каже, дана позове ме мој нуријаш Н. Н. из К. да му идем кретити шковрче. „Навош ми је, помагај, и нешто боно, 'похити попо, оба ти свијета, јер по несретном часу да пијевне а онако некршћено, куд би ми душа, а и теби драги духовнице, ја се бојим да не би на оном свијету меко било“. „Та то знаш боље, Бог ти помого, да се све о твом врату вјеша“. Бијаше богме подоцкан, ал' обићи ми се не могаше, те ти ја добар си ми брат, оно књига, са св. миром метнем у кесу па на врат надјенем је, баџим се на коња па право у К. Јашући нешто ме уз пут наклони дријем, фала тебе Боже, да дурат не могу. Пустим коњу узде а сам читајући „амин несквернаја“ лијепо ти не нам ни

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

сâм кад и како — заспим. Пробудим се, кад ли имам шта и виђети: коњ стао к'о укопан па стоји, а ја се на моје велико пренеражење обрео на сред „Црквине“ међу гробовима — међу мраморима. Затресем се и протарем, па крстећи се и читајући по три пут „Богородице дјево и да расточатеја...“ ошине коња даље, куд ми је ваљало доћи, мислећи и размишљавајући: оклен ја ноћас на Црквини, буди Бог са мном и Његови анђели! Ово је асли неко божије предеканзаније. Путујући с тим мислима крсти и преноћи па се врни дома“. На сами Спасов дан¹⁾ сакупи он све кнезове на Црквини, па им тај случај саопшти и запођене еглен о томе, како би баш било, да они с божијом помоћи прегну градит' цркву на Црквини. Та се — никуд боља — њима свјема допадне, те једнодушно са народом присутним пристану, и ко једно мало весеље у име тога учине. То се брзо разгласи и рашчује по свој његовој нурији и околини нашој, па народ, к'о наш српски племенити народ, уста на сав мах правити цркву — и није друге. Поп Јован, као мјесни парох те нурије, дојави све објема властима, па онда по допушћењу, ништа но — пос, о преда се. У 1882-ој већ се је на Црквини његовим трудом бијелио велики црквени конак, који је својом грађевином, величином, а усамљен међу оним многим мраморјем врло красан, готов фантастичан упечатак од себе издавао.

По довршењу конака оде поп Јован покојни замољавати од нашијех цркава по коју књигу, сасуд и по коју црквену ризу јал' икону. Па сакупивши све и свја, што је требало за послуге божије, окрену он двије велике одаје у ћелију, ће се свијет поче да сакупља и збија баш ка' код самијех цркава. То је тако ишло неки вакат: Народ долазио, даре цркви доносио а пара се легла. До мала па кнезови, првенци и остали снажни људи пописаше бетер пару, тако, да су већ били накастили до који дан, са срећом ако Бог да, уводити Раду неимара. Ваш у то име, а на позив попа Јове сакупи се неколико њих из испод цркве, да рашчисте и уљуде затрпани темељ док мајсторе набаве. Очистивши и утедарили разиђу се они кућама, а поп Јован остане спремајући се у Врело. Хајд', не лези враже, нађеће ти тудијен око нека доба Никола Милаковић, па се сврни, да разгледа шта се је

¹⁾ Тај је дан годишњи збор на Црквини.

то порадило. Кад виђе, да је чист и поравњен темељ, онда сподби наку дрвену ђавољу полуку па: кљуц, кљуц, кљуц онди код олтара на обијељеном мјесту, кад нешто зашобоњи. Лупни још једном ама појаче, кад ли се укаже плоча; а он се намах досјети шта је па са страхом божијим и вјероју подигни и другу и трећу испод ње, па подигни боме и паре,²⁾ што су ту биле укопане у једној тенџерици; под пазухо — па кући. Опazi кнезови и остали, ће су ту сакривене паре лежале, па их је повадио, ко, ко? — а да ко други, већ поп?! Он је то још прије оферко па и осто иза раденика да их вади. Та он чојече, а нико други. Те паре израде сада велики спор између обијеђеног попа и кнезова, ушљед чега се нијесу могли мајстори добавити, па се и грађење цркве, бар за оно врјеме осујети. Кнезови почели мало по мало тешко заиста тешко време попуштати. Народна се и снажна воља почела слабити, а растужени и љуто удвијељени поп, носећи у својим чистим, невиним грудима љуту змију грабарку, из које се тако мјачином њезин отровни јој ијед на његово племенито срце изједио, да је невини чојек почео био мало по мало побољевати, јер „част рањена жеже храбра прса“. До неколико времена, а понајвише с тога, падне на постељу, с које се жалостан није никад више ни подигао. Још за његова, Бог да га прости живота, изда се и изговори сам тећећелијаста Никола на некој свадби, како је он нашао паре, а нико жив за то не зна. Дочувши то кнез Равњак и Марјан, онда потечи с тијех стопа у Власенице, да попу кукавнине јаве, па да га спасу од те „бједе невидовне“, што га хоће на очиглед да умори.

— Ко ће до Господини Бог, а! да му је слава и милост на во вјекн — говораше поп Јован покојни, придижући се наки бон, да јави и пријаве у суд свјетској власти. Власт је чинила до душе све и биле су га о букви вјешали, а он хоће — да сломље врат. Па још само,

²⁾ Клаују и под тврду истину причају стар Бобари како је дивно прије долазио некакав Далматинац са либром, па распитавши за Црквину на Рудиницама, изиђе на њу, те закопне мало, па извади читав бакрач вошчаних сирчених а све надомљених сјмом рушчом или мљетачким жугним дукатима. Пророк нам из Цимрија виче, е се још и треће паре ту неће находе. Без сваке сумње од librum-и, што значи ошту именицу: књигу, као што се и узима по Далмацији и граници западне Босне (либер, либра-ница), а по гђе то и у Херцеговини називају тим именом сваку хартију, — док наш свијет држи ту ријеч за особну, дајући јој значење књиге, која садржи у себи описана сва мјеста, на којима се налазе „паре“. П.

предузеће могло и у овако вријеме остварити и докрајчити, па још 'нако љепотно и красно, и су мало трошка извести, рузумије се да је искључива заслуга одборника: Томе Гужвића, Марјана Милаковића, Јове Бобара, Митра Лазића и Петра Тасовца, а као опет највишег удјела, највишег самопрегорења, труда и мара имали су: предеједник тога одбора часни парох Софроније Чалмић и благородни г. Адам Каршињијевић, предстојник власенички. Први је показао, шта може да учини један млади свештеник а из семинарије рељевске, показао је колико је свјестан свога пастирског позива. Други пак посвједочио је колико му у опште лежи на срцу просвјета, унапређење и опште народне ствари нашега народа. То се свима горе поменутих може да односи на велику и дивну част, јер ће им се часна и уважена имена у историји новосазидане цркве златнијем словима записати, а величајна им се и поштовања достојна успомена у благодарном народу подићи и озидати па „од народа кад захвалност приме“, е онда сигурно „имаду се поносити чиме“.

*

„Прив'е дань к'бтлагш торжитка“, свијетлог, општег, удвострученог празновања. Још нема неколико дана до велике Госпојине. На лицу сваког Бирчана видиш неко угодно надање, неко свечано спремање. Млађарија наша ни о чем' и не збори другом, већ о освјештању, о будућем провoдиву, о гизди и дузењу, к'о њихова чоче посла. Домаћнице и мужевнице дале се и оне у пос'о; па се ту шербети, кума и уздурисава, — нема: све пјева. Вамо се по чаршији кода погађају, коњи добављају, хамови се чисте, орма се спрема и триста накијех рахтила. Све Власенице изгледаху као нека кућа, која се нада каком етидну и великом госту. На селу је по приликама мало другојачије, али је одушевљење исто и више. Та нијелим и варошким и сеоским нашим „житељством“ завладало је неко задовољно и радосно очекивање, а оно је тако јако, тако угодно чувство, да сам још од сад почео уживати у том слављу, што ће до који дан вацнијелом Бирчу да наступи.

На позив надзиратеља оца Ђорђе у одређени дан, у сриједу пред Госпојину, почеше се око 3 сата послерије подне искупљати свештеници са лијепим бројем првака и дичнијех Србаља, а све на бијесним коњцима у најљешнем народном

одијелу. О брате, само да знаш како их је дивно било погледати. Мени у први мах изгледаху као народни изасланици, па се ко спремили да иду међу осталу браћу главаре народне скупштине. Ове вечери све Власенице бијаху неки јединствени храм, који је занопљивом јеком дивнијех јавор-гусала чисто брујао, на савршеној ончас побожној суморности те мркле и тавне ноћи прекрасно сугласов'о. Сјутра дан, у четвртак кад но зора данак указала, онда би смо сви једанак спремни и готови па весела срца а на најсвечанији начин кренусмо се из Шехер-Власеница новом, бели ремек тестом пут Тугова, а оданде право на Пијесак. Пред нама је првјенчио на укоченом бјељцу ваљатни Ђоко Попов са Осмака, носећи у снажној десници дивну српску, од 6 м. дугачку тробојку. Кад смо били на врх Крушевика, онда Ђоко застаде па испали брешку од образа: „Пуче пушка ко гром од небеса, сви се пусти проломише лузи, а коњи лам све у пропињке сташе поигравати е нема, већ преду“. И ми изиђосмо из Власеница. О Боже драги, чудне љепоте. Срце ми чисто игра, душа ми у неком миљу и чару рони, а ја се жив растапам од силних осјећаја, што их у мени ова сијена пробуђава. А како и не чоче? Преда мном се вија, вија па лепрша српска, еј дивна српска застава, а за њом кита од шездесет најодабранијех Срба Бирчака, све два и два на коњима, под седлима, али не, нек се нико не бсји, и под миздрацима. За њом се отегла читава поворка кола, па то је тако лијепо, тако угодно, е само „да ти бјеше видјети побре!“

Весела воља и духовито расположење све нас је до једног прожимало. Међу нам се бијаху свакаки збори и разговори зађенули. Ја сам непрестано са својијем поп Мићом јах'о и о свачему дробно и енгленисао. Он је особито друштвен и пријатан — прави оригинал. Кад бијасмо уз високу Плочу, ја сам му прич'о свашта којешта, ма њему као да је најбоље годио поп Мићо из Владичина вјенца. Два три пут је иза мене цитир'о: „Да сам им'о књиге боље, те бих и ја данас боље чито!“ Ето доп'о му се нешто поп Мићо, сигурно е тога што му је имењак. У веселом разговору и паметној шали, што но еглен зачињава изишли смо, не знам ни сам кад прије, до миладиновог хана, ће затечемо госп. предстојника и још са неколико нашијех одличнијех браће Мухамедоваца, који су се исто у

сретање били опремили. Дочувши, да се Његово Високопреосвештенство код Пијеска одмара, једанак се сви у заједници кренемо пут Пијеска, јер нас је свијех пушта жеља прожимала, да га што прије угледамо, да га што брже, на рукама да је кабил, у наше планине снесемо. Кад смо били њему на догледу, онда ништа истом јуначког рода сине, загрмљеше брешке од образа а зајечаше једом густе шуме, коњи нам бијесни све у пропињке сташе поиграват' а у забрекнути од радости преима закуцаше срца, закуцаше у нама свјема од раздрагана нека чудновата чувства, што га је у нама Њ. Високопреосвештенство својом појавом произвело. На једној мерији, на зелени, што је тик до шуме, у густу ладовину изнијелн му столицу, па он сијо, те сједи а благи подсмјех овога свијета расуо му се по његовом старачком лицу, да га је љепота једна погледати. Његово ведро и сјајно лице, са кога нао одсјајује тиха побожност, његов израз блакости па његово љубазно држање, чини га надземним и вишним, а отвореност и хумор, којим он тако обилује, чини га симпатичнијим.

Заиста је Његош „дивно“ реко:

- „Љепше ствари нема на свијету,
- „Него лице пуно веселости,
- „Особено, ка' што је код тебе,
- „Са сребрном брадом до појаса,
- „Са сребрном косом до појаса,
- „А лице ти глатко и весело —
- „То је управ благослов Вишњега“.

Кад му се ми одовуд, и не скидајући очију са њега приближисмо, а он ништа 'нако стар и утруђен устаде добар си брат, па стоји, благо нама стоји, а тек што није раширио руке и гледајући на њему чини ми се, еда би нас све у један пут у наручја топла прихватио.

Док ми наше коње одјасмо и повезасмо, дотле је свештенство, које је и иначе ишло пред нама, по реду његовој светој десници приступало, а млади парох С. Чалмић поздравил га са згодном од прилике 'ваком добродошлицом:

Високопреосвештени господине!

„Вољом и милошћу Свемогућег Бога, а под заштитом Његовог Величанства цара и краља Франца Јосифа I., српско-православни народ цркотеке општине испунио је своју жељу са довршењем новоначињене цркве, и с радошћу Вас предусрета Високопреосвештени архипастиру кличући Вам: Добро нам дошао!“ На што и ми

громно повикасмо: „Добро нам дошао!“ За тим му се дубоко поклонили г. предстојник и по његовом начину представио, за њим нахма начео-ник Салиага Куртагић па онда сва господа редом, међу којима је било наших Срба трговаца обијух вјера, и још Аврам Алтарац, хоџа Јевреја. Послије њих кнезови и остали првенци „владици су приступили дивно, љубећи му руке и кољена“ а он њима благослов дјелаше.

Иза кратког и пријатног одмора а по жељи Њ. Високопреосвештенства кренемо се с Пјеска око 2 сата по подне, и то у најбољем реду. Одређеног стјегоношу опет су нам млатиле крупне ките од заставе дуге. За њим је опет јездило до 25 коњаника, а исти број и још са 10 кола свечано је, готов „тактички“ на одморним и чилим коњићима јахао за кочијама госп. митрополита, у којима је и г. предстојник сједио, те га о нашим стварима забављ'о и разговар'о.

Кад смо били здравој и пијаћој Ружиној води, ту мало застанемо и коње ознојене прова-дамо, а сами се њезином угодном свјежином понапијемо и разхладимо. И Њ. Високопреосвештенство једну је купу ископило. Да је знао Високопреосвештени, са каким је народним предањем њезин извор ограђен, е доиста би му се још слађе и пријатније по његовом племенитом, њежном срцу разлила. У истом реду и истог раздраганог одушевљења, кроз угодну свјежину и бујно зеленило а цјевајући приближимо се високој Плочи, ђе из свите коњаници иступе, и кад је Њ. Високопреосвештенство са осталијем пратиоцима уз наше грлате поздраве проминуло, окренемо ми пријекијем путем, јер је много ближе и за нас наручније. На Тугову, код Заријна хана застанемо, па док душе ладном пивом мало повратисмо, у то се и они помолише, што ми одовуд метањем из порожених брешака и покличима громно поздрависмо. На задњој окуки, како ћемо у искићене Власенице опет заупцаше брешке, да се је и Виселац и све разлијегало. Коњи нам истина узели ход низамедијски, ама хоће да се потару. Народ се искупио, па са највећом предуретљивошћу, са највишим жељама и покличима бурним поздравом је наш велики и свечани улазак у мале Власенице. Кроз цио, шумом искићени и многобројним групама веселог народа начичкаии Крушевик разлијегало се некуд побожно брујање „од кликтања, славе и усхита“. Код цркве

саме Високопреосвештени је изишао из кочија, а многобројна ту сакупљена маса народа пламенито и стоотручно поздравила је са урнебесним живио! живио! свога, за свагда највишега госта. То је заиста свечани, то је баш прави дочек и поштење.

Од некићеног са натписом славолука поредала се ђечица наша све до врата црквенијех, а Ружа, ђевојчица попа Ђоке уз кратак ама лијеп поздрав испред свију Српчића, додаде му бокор цвијећа са наших ливада. Киту је Високопреосвештени примио, похвалио је па и друге ђачиће призивао: „Ходите ближе, ходите ђечицо моја, Српчићи моји мили“. Ко не би помислио у том тренутку на икону св. Савве. Пред самим вратима црквеним, у празнини торња дочекао га је преч. г. отац Ђоко и часни парох Софроније обучени у одежде и с евангелијем у руци, пред ким се је митрополит поклонио и цјеливао. А затим је преч. г. парох Ђорђе Марковић држао красан говор у виду поздрава и дочека Њ. Високопреосвештенству. — Поздрав од прилике овако гласи:

*Ваше Високопреосвештенство оштитељубљени
Аргипастиру!*

„Народ српски од вајкада из давних давнина љубио је, поштовао и високо уважавао своје цркве достајанственике, своје духовне пастире. Па и дан данас та красна врлина није ишчезла из Србинова срца. И данас Србин дијели срећу и несрећу, радост и весеље са својим духовним пастирима.

Са сличном љубављу предусретам те Високопреосвештени архинастиру, и српско-православни народ и српско свештенство котара власеничког, кличући ти из дубљине душе: Добро нам дошао!

Долазак твој премили владико, зарадовао нас је врло, видјевши те послје три љета опет у средини нашој здрава. Радост наша подобна је оној апостолској, која је обузела ученике Христове, кад су први пут по Васкрсу виђели свога божанственога учитеља Спаситеља васпијелога свијета, зарадовали су се врло, као што каже свето еванђеље: „козрадехишаа рѣници кидѣкши Господи.

А што нам радост нашу највише у овом тренутку уздиже, то је, што у твојој Високопреосвештеној личности видимо Србина, врлог Архијереја свога, који нам српски збори и говори

српским језиком и кога глас ми потпуно разумијемо. — Достојна потомка првог архијереја и просвјетитеља српског, светитеља Саве. Видимо патриоту рода свога и великог добротвора милог нам Српства, који је цео вијек свој посветио Богу и роду српскоме.

Твоје велико име Високопреосвештени владико, твоја родољубива дјела сјаће у српском роду као сјајна на небу звијезда Даница све, док траје Српства и српског имена.

Па за то ходи, ходи премили владико! Словом и дјелом својим поучи нас свему ономе, што је достојно врлини св. јеванђеља, слози и љубави драгог нам Српства, да би тако у општем напретку нашем преблаги Бог дао, да под владом нашег премилостивог цара и краља Франц Јосифа I. и управом земаљских високодостојника наших достигнемо онај степен просвјетног и културног напретка, као што су и остала наша једнокрвна браћа по другим покрајинама. Амин!“

У кратко ал' и усрдно захваливши му Високопреосвештени уљегло је у храм, а за њим свештеници, чиновништво и грађанство, од ког није нико, чини ми се ни ост'о није. За вријеме појања „Тон деспотин“ цјеловавши часну трапезу и престоње иконе, стао је Високопреосвештени на богородичино коло, па је тако језгровито меким, врло звучним гласом бесједно, да је у самом храму и најсавршенија типина завладала, а његова свака изговорена топла ријеч падала је као капља прољетне кише на суво и жедно земљиште. Завршивши ту дивотну бесједу, бесједу чијег се смисла и ја и сви присутни тако јасно и разговјетно сјећамо, завршивши је са очинским благословом упутио се је у пратњи свештеника и госп. престојника кући преч. г. попа Ђоке, која је на расположење заједно са послугом изложена била нашем архијереју.

Око 5 сати вратио је Високопреосвештени посјету г. престојнику походећи га у дому његову. Баш се потрехих тада на Дервиш-агину дућану, ђе сам имао прилику својим ушима чути врло питомих и ласкавих ријечи од стране наше браће Мухамедова закона.

У вече некако око јација било је освјетљење у почаст нашем премилом госту. Но по што је Високопреосвештени утруђен и уморен од далека пута, спустио се био већ и на постељу меку, то нам и омладина није могла сав заси-

љај да измеље. Прошли смо испод његових прозора и кроз варош смо пролазили пјевајући све лијепе наше српске пјесме у њиховим дивним мелодијама. Народ бијаше изишао, да нас пун веселе радозналости гледа и слуша, нећу вала рећи, умилно пјевање, јер сам и ја ту био. Ако је то било „масло“ г. Пантелића, е ја му у то име захваљујем и дубоки му поклон његовим, и иначе патриотским осјећајима даривам,

У петак у јутру око 11 сати кренуло се је Његово Високопреосвештенство из Власеница на Црквину, у пратњи нашег цјелокупног свештенства и свију готов јучерашњих пратиоца. Пред славолуком новоподигнуте цркве поздравио је митрополита дотични свештеник овим ријечима:

Ваше Високопреосвештенство! премили архиепископу!

„На прагу ново-подигнуте цркве, предуспре-тајући те српско-православно свештенство са драгим му народом српским поздравио те Високопреосвештени владико, са синовљом љубављу кличући: добро нам дошао!

Презирући ти све тешкоће твога путовања, желећи само да твојом личношћу посјетом усређиш све крајеве простране ти Богом спасајеме архидијецезе, настављајући у благочестију повјерено ти стадо Христово, учећи га светој евангелској истини, усређио си ето и све нас данашњим твојим сретним доласком и високом твојом посјетом зарадовао нас врло.

Долазак твој премили владико! увеличава радост и весеље наиме тим више, што ћеш нам с помоћу Божијом и овај подигнути храм у име свемогућег Творца Бога освјетити, у коме ће се од сада топле молитве престолу Свевисшњег узносити за срећу здравље и спасење побожних му приложника и свију благочестивих Христјана.

Подизаће се урдне молитве и за владајућег земље господара нашег премилостивог цара и краља Франц Јосифа I., па и за тебе Високопреосвештени архиепископу — ревни учитељу, наставниче милог нам православља, врли патриото и големи добротворе драгог нам Српства!

Преусхићени радошћу и весељем видјевши те први пут у средини нашој, кличемо ти свети владико, подобно оној невиној дјечи јерусалимској, са ријечима: „осана, благословен, који долазиш у име Господње!“ Амин.

Мени је сад врло жао, што нијесам имао срећу и ја с њима путовати, а доцније ми је и криво било, што сам ост'о, јер послје њиховог одласка паде код нас лијепе берићетне кишице така, да ја, чекајући не ће л' преминути, нијесам могао са својом дружиницом ни на вечерњу приспјети, коју су одслужили у присуству Њ. Високопреосвештенства преч. госп. Тодор Голић прото, пароси: Стеван Поповић, Вићентије Савић и Никола Поповић.

По свршетку вечерње одејео је Високопреосвештени у једној иначе врло умјешно и пажљиво уређеној одаји црквеног конака. А што се је Високопреосвештенство њом потпуно задовољило, то може послужити на част г. М. Јакшићу, канцелисту.

С тесте, ће ћемо секретати, био је велики славолук, окићен храстовим гранчицама и лијепим тробојкама. Од њега је водила право цркви нова, утапкана теста, што се је за врло кратко вријеме пред ову свечаност направила. Код ње кад смо били, сунце бијаше почело нагињати за висове наших планина, па нам још романтичнији и дражеснији изгледаше овај пут, чија љепота остаје ваистину, барем за ме неопшнва.

Васдуги дан данашњи, што је грцо и промицо силан свијет у многобројним групама, а различитијех лица, добе и различне ношње. Сав тај дражесни, наш весели и из многих лијепих призора састављени пут изгледао је ништа више, него као велики и живописани вапаш, кога, можда никад више, мале Власенице неће запамтити. Кад смо пјесмом „Ала је лијеп овај свијет“ прешли лаки нагиб лијепог брежуљка, онда смо изишли и на' једну зелену, опет шумом и шипражјем обраслу висоравањ, ће нам се први пут указа мала, али врло скромна и укусно израђена црква. Моја браћа одгућеше одавде у најјеснијем галопу, а ја сам осто, једно, што нијесам имао воље, а друго, што ми ни зекан није био баш тако расположен, па онда шта ја знам, шта би ме чекало, а у мојим начелима има предосторожност врло угледна мјеста. Дошавши и коња подмиривши из чисто религиозних побуда одем у цркву, па по изласку онда станем разматрати положај, плам и грађевину цркве, и ако се врло слабо, готов ни колико у архитектури не разумијевам. Што јој се тиче самог положаја могу, и без најмањег прећеравања, ријет', да је „на најљепшем мјесту ове околине. Испод мале искрчене равнице на

www.unilib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

којој је „ко измалована“ црквица, полако се спушта зеленим шипражјем обасуто брдо, на подножју ког' се налази неколико ерпскијех кућа, у селу тако званом „Под Црквом“. Са свијех је страна иначе густа растова шума, а само на сјеверо-исток је погледно и видно, па се на далеко види, а виђело би се још и даље, да није нашијех високијех гора, што ти жељне и пуне погледе сузбијају. Између свијух њих, Удрч голи и горди као да се највише узнио и све остале „висом надвисио“. Са њега како казују, види се сва равна Посавина, све до Саве, воде плахе; а а и с ону страну Дрине сва се, кажу, бутум јуначка Шумадија море да прегледа. Он је право гнијездо орлушина. Кад смо ишли из Власеница угледамо једнога, ће се високо плаветнилу изизвија као у правцу према цркви, па му ја по својој млађеначкој уобразиљи, опростите и у сујевјерје не упишите, што тијех аугурским начином да примјеним неко тајанствено знаменије. Испод њега, као и у свом, до душе узаном видокругу, види се неколико мањих сеоца, чија вам имена не могу казати, једино с тога, што их ни сам не знам. У кратко да кажем, положај је овај дивотан и бајан и заслужује много више, него ли ја знам својим сухопраним и ладним ријечима да кажем. Расматрајући одавде ту романтичну и чарајућу околину, сјетих се за час, ће сам у једном пејзажу гледао прекрасни и дражесни положај неког манастира у Швица-рекој, а заиста, заиста вам кажем ништа од овог није лепши, ништа романтичнији.

За саму пак цркву шта ћу да вам кажем. Њезин изгледни план, исти ко' и власеничке цркве, а једни су је те исти мајстори и правила. Разлика је у томе: што је ова од ње и у дужину, ширину и висину по 1 м. мања; док је власеничка црква дуга 17, широка 9 и висока 8 метара. Торањ јој је са крестом висок 32 м, ма ови торањ држим, да је макар најмање 2 м. од тог нижи, јер на први поглед, у колико се разумијем, не стоји баш у складу и потпуној размјери са висином саме цркве и нема праве симетрије што одмах пада у очи умјетноме укусу, али моме, ваљда поквареноме, природном својству естетичког чувства потпуно одговара, утичући на њ, као ипак нека складна сумјеса старије и новије грађе. Са страна имаде по 3 врло симетрична и укусно израђена отворена прозора, а на торњу покрај правога има још с цобочне јужне и сје-

верне стране и по 1 имитован. Врата имају, али само једита и то на западној страни. Црква је иначе саграђена од тврдог, најтврђег материјала, већим дјелом из мраморова готових, отесаних, што их туда сијасет много има, махом без икаквих натписа а ријетко и са знаковима. Покривена је ластром. И у унутрашњости њеној постоји велика мајсторија и грађевинска, како ћу да кажем — хармонија. Тавана истина нема, али олтар, у њему жртвеник, часна трапеза, па иконостас, владин сто, патос, богородичино коло, све је лијепо израђено, све красно ко изрезано. Једино још, што није одјевена како би јој доликовало, али ми се још једнако уздамо у богату ризницу и дарезљиву шаку наше милостиве владе, да ће нам из земаљских средстава у помоћ притећи.

Разгледавши онако површно и унутрашњост и спољашњост њену, пођох тражити мало одмора, али ме шчепаше двојица одборника: Хајде да нам пишеш денија, нема нам ко, а ти си у том бастан; ајде, ено ти и писаљка и хартија, астал и сва ујдурма, ајде жив нам био — де!“ Ја слегах раменима а и шта бих друго? Никад ваљда, брже нијесам писао, а опет сам се имао распаметити, јер свијет силни навалио, навалио са денијама, прилозима, са споменицима, па да чисто не знаш, шта ћеш и куд ли ћеш прије затурити. О само, како је у нашег народа развијено и снажно религиозно чувство. Та не би ти реко, да се ту новац узима, већ, кан' да се овђе дијели, па се гурају и тару, ко ће прије, баш ко' да је вамо — јагме. По мојој срећи помолити се један мој знанац писар, те ти ја њега: ајде братко! па му радосно уступим своје уважено мјесто, а он га, као што се изрази произволно запреми.

Било се је већ и смркло, а свијет непрестано придлази. Ноћ тија, блага па мјесечином блиједом озарена, и већ само ко' што на селу може бити, и звјездицама осута. Свјежи, горски ваздух по мало се креће па буди из дневног санка лаког, лађаног повјетарца, што по мало ено већ нише мирисаво лишће и тапане гранчице високих и једрих растова. Титраји тог лахорића, што но се у дивној конгруенцији сучељавају и збијају са изразима прекраснијех пјесама а у њиховим предјвним и заносљивим гајдама, што су их у „плаховитом и окићеном ерпском колу бајном дивне моме и китњасте неве

са младијем ко' јела високијем, ко' бор стастијем
 Ђеглићима уз дирљиве звуке јаснијех свирала из-
 вијале. Па и небо плаво, небо српско и оно се
 је кан'да у свечаније рухо преобукло. Ено, сво
 је порожено сребрнaстим сјајем пунаног мјесеца;
 попуљано јасним звјездцама, па ко' да би роман-
 тичност ове тавне и прекрасне ноћи зачинило,
 а оно му се ено, запад прекрило гомилама
 лијепијех кунуса и страна кроз којих истом п
 који пут сјевне дуга, фантастична свјетлица да
 се сав мрачни запад сјаји. О, како је то дивно,
 како свечано свудјен, куд гођ погледаш. Та све
 ти нешто гине из очију; не можеш се сит на-
 гледати. Не знаш ни сам, куд би очи расијане
 упро', па да их и не скидаш с тога предмета,
 јер је „све радошћу дивном наравњено“. Ватре
 се по брду расуле, па само их је лијепо гледати;
 изнад њих се надвили ријетки димови у густом
 шумарку. У сред тијех буктећих пламенова ра-
 сјала се од ушањених свијећа и од полијелеј^а
 прекрасна црква, око које дрма у најрадоснијим,
 у најневинијим заносима пет, шест кола дичнијех
 „Срба и Српкиња“ и питомијех и јуначкијех Бир-
 чака.

Још не пантим, кад сам радоснију ноћ про-
 вео; па и сада, кад се свега сјетим, подиђе ме
 нека угодна милина па онда туга, у којој бих
 ипак, чини ми се, вазда рад био остати. Највише
 су ме занимала та „виловита“ кола, код њих сам
 сву ноћ и провео разматрајући и примјећући
 много што шта идеално, лијепо и примјерно.

Зврцајући у наоколо, ко по бојном табору
 извјештач политичнијех којијех новина, најћем
 пред славолуком читаве групе људе, ће се иску-
 шили преда њ, па слушају, а појединци им чи-
 тају. Заинтересова ме па се протурих ближе њих,
 а они само слушају, па се чуде и диве како је
 натпис „ерочито и лијепо искнађен ко' пјесмарка“.
 Баш ћу га ја, ако буде мјеста овђен пренијети,
 ал' прије ћу тога, е допуштењем да проговорим
 коју и о самом славолуку, јер је и то био је-
 дан цвјетак у кити наше миле свечаности. Преко
 10 метара чини ми се, имао је у висину, подигнут
 на четири шумом искићена ступа и на лукове
 сведен. Сав се је зеленио а на врху у сред зе-
 лени стајали су zgodни натписи, који сами из-
 говораху, да је заиста са развијеним естетичним
 осјећањима они, који их је онако красно израдио
 и исписо'.

На једноме, између врло вјешто израђених
 коринских стубова, у чијем су лузима летила два
 анђела са маслиновим гранчицама а у сриједи
 блисто се сјајан крет, стајале су ове три китице
 у чисто калиграфским словима изрезане:

„С' Удрча, Јавора, све наших планина,
 Купите се виле на игралиштима,
 Па пјевајте пјесме, нек свемир заструји,
 Од милина нек нам сав Бирач забруји!

*

Срб-владике Ђорђа припјевајте име,
 Јуначки се Бирач данас кити њиме,
 Сплећите му вјенце од самијех зрака,
 А славу му вите небу до облака!

*

Јер је и то звјезда на небу српскоме,
 Што по њему сјаји милом роду своме,
 Па разгони тмине у врлинском сјају,
 Утирући путе млађем нараштају!

И овај овђе славолук са натписима и онај
 на друму, као и они у Власеницама право је
 за опште ствари заузетни и вриједни наш и сад
 штрбачки учитељ г. Атанасије Трифковић, коме
 нека је и част и признање и дубока хвала и с
 моје и с одборске стране, што није жалио ни
 труда, ни времена, а да их онако украси и гле-
 даоце задиви. Хвала му и опет.

Послије по ноћи бијаше мало застудило и
 кишица поче ромињати. Ја кажем киша, ал' не,
 не, — то су биле топле сузе радоснице, нашег
 просвјетитеља, митроносног св. Савве, што но
 их је од радости лио над својих милим, преми-
 лим народом, па народом још „кога до данас
 нико не надмаши у храбрости, родољубљу, ра-
 зумности и одушевљењу за слободом“.

Посјетио сам мало час и наше Цигане,
 што су се пусти 'нако дерали уз своја јасна
 ћеманета; али нијесам за дуго код њих ост'о.
 Има ко да ужива у тој храпавој серенади и
 осим мене, а ја волим слушати: „мани, мани,
 благо нани“ и „трени, трени, благо мени“ па
 уживати у тијем бурним одушцима најневинијих
 и најрадоснијих осјећаја. Од кола до кола, а не
 научен на неспавање, и ако ми се бијаше за-
 дријемало к'о никад, ја ипак нијесам 'тио лећи
 т. ј. управо — нијесам имао ће. Већ тумарајући
 станем онако кроз зубе удешавати: „код оваке
 лијепе ноћи — да ја морам спавати“, па и ако
 су се моје дремовне мисли у потпуном контрасту
 с њоме разилазиле, ја сам ипак све пјевао,

док Цигани не загуђеше; „зора зори, дан се бјели“. Небо бијаше заиста засивило, па до мало се и — развије. Умио сам се и Богу драгом молио, па отиш'о гледат' дивне зоре љупки осмијих. О, само нешто, кад бих могао све осјећаје, што с' у мени сада буде, да их изразим, да их овђе намалујем.

Како је дивна само ова околица, а замислите је сада, кад ју је ова религиозно-народна свечапост при изласку сунца животом задахнула.

У 7 сати зајеча звона јасна са торња, да је сав ови дражесни шумовити предјео брујао; за њим загуђеше тешке прангије, да се је све проломало а народ се поче кретати и бијаше све оживило, а то све били су поздравни том жељеном дану, што носи собом толиког блага, толиког весеља, и опет поздравни побожној јутрењи, што ју је одслужило неколико часне госпде свештеника. Пред саму пак литургију на „благословено царство“ народ се расцијепи и начини пут покривен шаловима, појасевима, тканицама и чамберима, куда је архијереј Ђорђе Николајевић у пратњи неколицине свештеника прошао у цркву. На самим вратима црквеним дочекан је исто од тројице у одежде обучена свештеника и пропраћен до олтара уз „слаткопјеније“ „Тон-деспотин“. При облачењу Високопреосвештеног у његове достојанственичке ризе и одежде, пјевао је милозвучним гласом уз пријатно секундирање богослова Зарије Поповића, часни г. Софроније Чалмић: „Слава и Цар небесни“ 8-ог гласа. За тим је одмах шљедовало видеоосвећење и сами чин освећења цркве па литија, која се је једва могла и обдржавати, јер се силан свијет бијаше слег'о, па да, што но има ријеч с неба падне јабука, не би опет пала на земљу. Ето, све се Власенице листом искупиле да учествују и заједнички проведу с браћом Цикотањима ову значајну и ријетку свечаност. Из Тузле је било такође пет, шест угледних породица, исто тако из Зворника, из српске Љубовије па и са Сокоца. А свега било је — многи тврде — ни више ни мање 5000 душа и словом пет хиљада душа.

За вријеме цијелог богослужења пјевали су за пјевницама: млади наш богословац Зарије Поповић и опробани пјевника Димшо Ђокановић, који је својом снажном и углађеном басином слушаоце задивно.

„Хај да живи свјест и српска слога, та узамна је љубав од самога Бога“.

Пред литијом је носио барјак кум црквени Стојан Ступар, који је даровао 241 ф. а свијет је при свечаном томе обреду непрестано стер'о своје мање хаљинке куд ће Њ. Високопреосвештенство проћи и тушкао се, јагмио да пјелива крет часни и руку митрополитову.

Послије овако најсвечанијег обављеног чина шљедовала је литургија, коју су у присуству Њ. Високопреосвештенства лијепо и складно одслужили наши свештеници са митрополитовим протођаконом Р. Бошковићем. Послије јевангелија говорио је прекрасну и врло поучну бесједу, коју само Њ. Високопреосвештенство умије онако течно и дирљиво изговорити. О, како је народ био пријатно узбуђен, како ли само тронут, што слуша очинске, побожне и благе ријечи свога вазда обљубљенога Србина архијереја, и ријечи које том приликом изтекоше из његовог милостивог, чистог извора патриотских осјећаја а е усана, што но вјечно моле Бога за свој мили српски род, салише се у дубину душе Србинове.

И освећење и литургија и све остале церимоније обављене су од прилике до 12 сати. Одмах послије богослужења позвати су гости на ручак, који је отпочео у 1^{1/2} послије подне. У прочељу сједио Високопреосвештени, до њега г. предстојник и прото, па остало свештенство, г. г. чиновници, виђенији људи, грађани власенички, за тим одбор, кнезови и првенци васцијелог Бирча и, и што ми је особито драго споменути, те крупан број нашијех виђенијех браће Мухамедоваца са начеоником.

Као незнатна и јефтина личност нијесам имао срећу учествовати и ја при том сјајном ручку, па с тога нећу моћи ни зборит' много о њему. Тек по чувењу истом велим, да је био особити ручак, којим се је и Високопреосвештени и сви остали потпуно задовољили па и похвалили. По обичају Њ. Високопреосвештенство наздравило је у здравље Њ. Величанства и истакло његову милост и великодушност а нашу према њему оданост; та је здравица пропраћена са „Боже живи“. За тим је г. предстојник подиг'о и красну здравицу изговорио г. митрополиту; послије њега пречасни г. Ђорђе Марковић нашој влади и т. д. Здравнице су многе изредане и големим треском прангија, као и по једини моменти при свечаном богослужењу су пропраћене. За ручком је поново узео ријеч Високопреосвештени, па задахнут хуманим осје-

ћајима и искреном љубављу наздравио је присутној браћи Мухамеданцима и лијепу им пошту и заслужену похвалу изразио тако, да су сви били претрпани према њему највишим пијететом. При ручку су ударали свирачи и весели његов ток пјесмама зачињавали па апетит отворали.

За сво то вријеме ја сам на онакој божијој звијезди, да је Богом просто, — денија и остале прилоге писао. Ту је, к'о што сам чуо, пало што у чистом, што у претвореном око неких 600 фор. Неки језици говораху 1000, и више јок. Ја не знам — тр одбор најбоље зна, тек држим к'о у руци преко 1000 фор.

Ручак се свршио око 4 сата. Гости су поустајали баш у највиши јек народног весеља. Младеж бирачка играла је све по избор наше игре лијепе уз гласна и угођена ћеманета, а овамо су опет ударале јасне свирале, двојнице, тамбурице, па је све гуђело у најљепшим заносима и у најрадоснијим часовима. И кога год сретнеш у овој гунгули, сваком лако у очима и на лицу и на покрету опазиш радост и задовољство, што га ено, свега облило. И све, све, само да нам није нешто недостајало. Хеј давори, недостојале су нам наше миље, моћне наше гуеле од јавора сува, „што нам вјеру и народност чува^а. Ех, ја не знам, јел' још коме пало то у очи, а мени је занета жао и тешко на срцу било, што и оне у овој народној свечаности, која је чисто српским превијаним духом дисала, не добише мјеста и удјела, па да ми се оно на њеним тајанственим струнама заносно загуди, нек се Србин затрза и буди. То је истина, ал' грка и жалосна истина, коју не могах обићи, па макар валај — свакако ће ми бити замјеравања. Ја не кривим никога, али остајем још сталнији у том убјеђењу, да нам ова, можемо ли рећи наша садашња култура многе обичаје, који јој се не допадају ћудљивом носу, да их она немилије кооп, руши и обара.

Утопљен у бескрајно, чини ми се, море, те силне и радосне гунгуле, пзиђем на мали на један брежуљчић, одаклен је тако видно и погледно, да бих највјерније, најпотпуније могао исликати и описати данашњу величајну сцену. Ма и кад бих покушао то учинити, опет вам не бих мог'о ни десето, ни приближно исказати, јер има много којешта, што се може осјећати, ал' не може описати.

Гледајући одавде и посматрајући сав ток ове свечаности у мањим појединостима, бијаш се, вјерујте ми, од неизмјерног жара патриотских осјећаја чисто зано, а у идеалисању чисто изгубио. И сам ми се разум бијаше покорио том чистом, најљепшем одушевљењу, а магловиту своју зауздану машту давно сам пустио, нек диже, нек рађа, роји комбинирани и бујне мисли, а ове нек блуде онда по густој магли прошлости и садашњости нашој, нек се плету, врзу по бл'једим сјенкама, што их обожавам, нек ми затресу ово раздрагано срце, па нек оно у унутрашњем моме свијету закуца и покликне: О дивни мој кнеже Бирчанине¹⁾, ће си данас, да дојездиш на твом бјесном крвагу, да дохрлиш, долетиш у своје гњијездо, у јато своје мој сиви соколе; да видиш своју браћу, своје завичајне јуначне Бирчаке, ће су се данас „баш управо на сред Бирча, куда тече Типча“ у оволиком, одакад одавна нијесу, броју искупили, па славу будиљку своје свијести, а тебе нам нема, нема мој дични витеже, да и ти уз наше мукле брешке напрешите заватриш звога, макар и на празно, бистра џефердара, а Удрч да му гласе громне прихвати и његовом дивном јеком одјекне па поздрави ово наше велико опште весеље, што се је у огњеним пламеновима разгорјело на твом огњишту и у твојијем кршевима, одаклен се ти к'о ор'о сури под небеса диже и пребјеже, с осталијем соколима у питому ал' крваву земљу, милу Србију, да јуначки војујеш и погинеш за крет часни и слободу златну милог рода свога.

О дични, о обожавани „Србо“, камо се? Што не сврнеш за час у мало гњијездо твојијех великијех ћедова Ненадовића? Камо нам се данас, кад сав Бирач слави дан опште славе; камо нам те барем на крилима твоје снажне и обилне маште, да дођеш ваљатни Љубо, па да се овђе опијеш слатким а опијајућим патриотским осјећајима, да се онда, к'о што нико боље не умије, слатко „насмејеш“ великом, гордом и сергом западу, што нам се 'нако чуди и диви, како смо охоли па поносни, а не зна никако рашта, па да му ти по свом филозофском хумору и начину дивни Љубо, дивно отповједиш.

¹⁾ То је Бирчанин Илија по Новићу из Бирча ама Херцеговине, а по Милићевићу испод Међединка. Код нас свако зна, да је он родом из Бирча горњег, што му сто и његов епитет сам казује. У Дервенти општина има му нека својат; док уграбим прилике ваља ми ићи распитати за њ.

О Змају, Змају огњени, што се не извијеш, што не долетиш на крилима ватренијем да видиш како ти се твоја божанствена, велика душа грли са душом простог сеоског народа, како се у њу прељева, извија, да видиш па да се топиш, растапаш.

Сунце бијаше нагело за наше планине, али као да је бивало све љепше и више све фантастичније и призор све љепши, све романтичнији. И њему кан' да је жао, што је „рок приспио разузнавати се“. О томе ганутом, о томе осјетљивом року, нећу вам много, нећу вам ништа говорити, јер би ми срце постало посве сентиментално, па бих развео на дуго и широко, што би, бојим се, у читаоцима негодовање и одвратност произвело, а то никако нијесам рад.

Око 4 сата по подне митрополит оставивши великих и сјајних и сваког поштовања достојних успомена, кренуо се је у пратњи све омладине власничке, неколико свештеника, чиновника, једног већег часника и једнога кнеза. Пред вече, око 6 сати, стигли смо у Власенице и до саме куће преч. г. Ђ. Марковића допратили Њ. Високопреосвештенство, које је ту и одсјело, а ми оданде 'нако „у компанији“ право Ротху, ђе уз чашу пиве, а на предлог г. М. Марковића учитеља, зарекнемо се правити те исте вечери сјело у почаст Његовом Високопреосвештенству; што смо заиста и учинили на опште задовољство а на дику и част грађана власеничких.

Њ. Високопреосвештенство нам је својом уваженом посјетом зачинило и увеличало ово значајно сјело, на ком је осим наших грађана био те велик број страних гостију нарочито пак Зворничана, на чему им сад за сада хвала, а о Илијин-дану нек нас боље изгледају, јер их неће мимоћи зајми. На челу сјела изговорио је у виду здравице наш учитељ М. Марковић врло лијеп и снадив поздрав Њ. Високопреосвештенству, који гласи:

Високопреосвештени господине!

Као што се судбином удаљена дјеца од свог правога родитеља радују његовом доласку, тако је искрена и неизмјерна радост српско-православ. грађанства власеничког а и цијелог овог котара побуђена Вашијем доласком.

Посјету вашу, ко свог духовног поглавице, правога и великог родољуба и великог

добротвора српског урезујемо као најсретнију успомену у отворена срца наша. Као видљиви знак овог великог и одушевљеног весеља нашег, ево се сакупи ова кита Ваших духовних синова сложена и укићена не само од овдашњег грађанства, но и остале наше браће из сусједних мјеста, да вам и овом приликом ода и искаже оно поштовање, што га Ви у свом досадашњем узорном животу заслужисте.

Сви овако сакупљени и заједнички од свега срца и са највећим осјећајима кличемо: Нека Вас свемогући и милостиви Творац поживи још и надаље међу нама, као и до сад тијелом крјепка а духом свјежа -- како би свој племенити и добротворни рад у истом правцу наставили и свом љубљеном народу још милију успомену оставили. — Живио!

Послије су редане још многе здравице, између којих ми се понајвише допала она пречасног Јове Брежанчића, који је истакао, како само онда народ у овим крајевима може напредовати, ако буду свјештеници у заједници са учитељима и општинарима радили *viribus unitis*.

Да сам стенограф сигурно бих му је био прибилежио.

Високопреосвештени се је одазвао, захвалио нам и у здравље свијех ту присутних подигнуо здравицу, на коју смо ми, подвикнувши прије громно и србињски „Живио“ отпјевали „Услиши Господи желанија наша“.

Послије краћег времена Високопреосвештени је у пратњи тројице свештенијех лица и једног из наше љубиме и веселе дружине врнуо се дома, да отпочине и да се спреми, опет за њ'га дуги и трудни пут, за срећни ако Бог да повратак у његову престоницу. Сјутри дан у неђељу на објутру кренуло се је Његово Високопреосвештенство са својијем пратиоцем часним г. протођаконом Р. Бошковићем, а пратили су их у колима наши најпрви и највиђенији грађани до Тугова. Ту су се пољубивши га у свету десницу с њиме и с протођаконом растали и с благословом његовим врнули се у Власенице, ђе је остали свијет, који не могаше нићи због влажна и киповита времена слао Богу у Његовом храму топле молитве, за здравље и сретно путовање свога великога добротвора и обљубљенога Србина архијереја, који по се је поте-

жио и утудио нам се сићи у наше кршеве, па дина!! Амин — хоће ако Бог да!

Бог нам га поживио на општу радост, на општу корист још пуно и на много љета и го-

У Власеницама иза Вел. Госпојине 1892.

Један Србин Бирчанин.

Извод свештеничких сједница протопрезвитерата Бањалучког из главног записника, а додатак трећој редовној свештеничкој сједници у „Босанско-Херцеговачком Источнику“ к' бр. 9 и 10. од год. 1890. страни 346, 347, 348 и 349.

На дванаесту тачку закључено:

Да сваки свештеник, изузевши случај болести, или какво друго нужно чинодјејство, редовно долази у заказане сједнице, иначе, који би без наведених узрока, или без опуномоћења најближег свештеника изостао, бити ће пријављен вишој Духовној власти.

У четвртој свештеничкој редовној сједници овог протопрезвитерата, држаној 12. и 13. септембра 1890. по гласу записника, у главном претресано је и ријешено:

На прву тачку закључено:

Пошто је перовођа прочитао записник прошле редовне III. сједнице, то пресједник позове присутно свештенство да своје примједбе, ако има који шта да примјети, на исте изјаве; но како ни један није ништа примјетио нити измјенио, то записник буде одостовјерен и од свију потписан.

На другу тачку:

По прочитању конзисторијалног дописа број 922., у ком је Високопречасна Конзисторија поједине тачке од прошлих сједница одобрила и потврдила, а неке пак своје примједбе ставила, као н. пр.: на тачку 6. друге редовне сједнице држане 27. фебруара о. г., ће се примјеђава да је наредбом Високе земаљске Владе од 12. Априла 1879., број 5114/I. (потврђене отписом Високог заједничког Министарства од 4. јула 1879., број 2989.) и наредбом од 18. јула 1879., број 11918. наређено: да се стара и нова гробља морају заградити и дрвећем засадити. Влада је даље наредбом својом од 23. марта 1881. број 6053., 23. априла 1881. број 8408., и 18. јуна 1881. број 13221. изишла на суерет томе тијем, што у сврху јавних вјерозаконских градња дозвољава бесплатно дрвену грађу из државних шума.

Према овом ријешено је у данашњој редовној сједници, да се писмено замоли вањска котарска област, да према наредбама владиним, одобреним од заједничког министарства, изда строгу заповјед кнезовима и вјећницима, да се цркве, гробља очисте, дрвећем засаде и у растово прошће ограде.

На трећу тачку:

Предсједник прочитао је у данашњој сједници владин акт од 25. јулија о. г. број 53964/I., који је примљен и узет на повољно знање. И у исто вријеме упозорен је свештеник Грздински Јован Јелић да подучава Станка и Марију Гаић, да се не би и у будуће каква насугласица међу њима појавила, због које би могли опет до не прилике доћи.

На четврту тачку:

У данашњу сједницу позвано је 38 пари, који безбрачно живе, од којих је дошло 18., те по саслушању истих имаде их 8, који би могли у законити брак ступити, а других 10 не могу с' разлога: што или човјек има живу жену, коју је напустио па живи с' другом безбрачно, и обратно; а има их и таквих ће и човјек и жена имају живе законите супруге, које су напустили и с' другима безбрачно живе. Поред тога има случајева ће православна жена живи са римокатоликом и с' њим дјецу рађа, која су на римокатоличку вјеру прекрштена, има опет и римокатоликиња, које живе са православнима. Од ових посљедних неки би и у мјешовити брак ступили, ако им се то дозволи. Пошто се у овим крајевима с' дана на дан умножавају ови случајеви безбрачија, а свештенство нема никакве моћи ни силе да овоме на пут стане — премда сваком даном приликом подучава своје подручне парохијане, али забадава кад

свака његова ријеч пада у трње и без успјешна остане.

Свештенство не зна и управо нема начина да овоме злу на пут стане, зато је у данашњој сједници једногласно закључило, замолити Високопречасну Конзисторију да иста преко Високе земаљске Владе и области овој зарази на пут стане, јер без силе и затвора, у оваким случајевима ће је страст људска до крајности покварена а морал изгубљен, не може се ништа учинити.

На пету тачку:

Да се замоли славно уредништво „Босанско-Херцеговачког Источника“ да лист у будуће излази засебно сваког мјесеца, као што је то и у позиву на претплату оглашено.

На шесту тачку:

Претплатише се на књигу: Хаџи попа Миле Попадића „Опис путовања и хришћанске светиње на Истоку у Палестини“ следећи свештеници: Вид Ковачевић прота, Милан Марјановић, Јован Новаковић, Цвијо Поповић, Петар Иванковић, Ђурађ Лазичић, Остоја Милетић, Теофан Варница, Стево Млађановић, Лука Милошевић, Павао Млађановић, Димитрије Бекић, Симеун Поповић почасни прото, Јован Јелић, Станко Брањешевић, Милан Радовановић и Илија Бубљевић свештеници.

У петој редовној сједници овог протопрезвитерата, држаној 29. и 30. јануара 1891. по гласу записника, у главном претресано је и ријешено:

На прву тачку закључено:

По прочитању записника прошле редовне IV. сједнице, предсједник позива присутно свештенство да своје примједбе на исти изјаве, те пошто није ни један имао шта примјетити, то је записник одостовјерен и потписан.

На другу тачку:

Окружницу број 1552. свештенство је пажљиво саслушало, на повољно знање једногласно примило, те се потпуно слаже, да се вјенчања у црквама обављају, па и они свештеници, који у својој парохији цркве немају, вољни су вјенчања обављати у оближњој цркви, којој његови парохијани о празницима на молитву долазе, изумимајући случај, за који би дотични свештеник довољно оправдане разлоге поднијети имао: зашто је вјенчање изван цркве обавио.

Што се тиче крштења, свештенство примјећава, да је немогуће свако крштење у цркви обавити, једно због даљине и рђавих путева, непогодних времена и других изванредних при порођају случајева, али ипак настојаће да оближњи парохијани кад је лијепо вријеме, дјецу на крштење доносе у цркву.

На трећу тачку;

Први Конзисторијални допис број 1809., по прочитању узет је на повољно знање. А на други број 1682. ријешено је: да се позову странке пред протопрезвитерски баљалучки уред на 19. фебруара о. г. и да се пред свештеницима: Петром Иванковићем, Теофаном Варницом и свједоцима са обе стране, тачно испитају и на записник узму.

На четврту тачку:

Пошто је свештенство дуже времена са предсједником и међусобно о организацији парохија разговор водило и споразумно се договарало, да се парохије и колико је могуће што боље заокруже, тако, како би сваки свештеник у близини своје куће — односно цркве и парохијалног стана — парохију у наоколо имао. То је ријешено и закључено, да се један нацрт парохија, који је свештенство споразумно одобрило, од стране протопрезвитерског уреда Високопречасној Конзисторији пошаље. Према овом нацрту имале би се раскомадати 4 парохије: Лакташка, Поповачка, Крминска и Шљивањска, и то тако, да се Лакташка парохија раздјели на Блашку, Маховљанску и Бошковићку; Поповачка на Ребровачку и Јаворску; Крминска да припадне Бочачкој парохији а Шљивањска да се раздјели на манастирску и Лусићку.

Што се тиче парохија котара Котор-Варошког, ријешено је, да се Липље споји са парохијом Шњеготина; Живиничкој парохији да се додаду: Раџић, Варјаче и Ђуковац; Шолајској Чарићи и Пауновићи а Бочачкој Маљева и Буча.

Још би требало организирати парохије у Имљанима, али пошто исте послужују свештеници из Травника, те им је немогуће из толике даљине долазити у сједнице овог протопрезвитерата. — О том нека Високопречасна Конзисторија по својој увиђавности одреди.

У нацрту под тачком 4, који ће се овом записнику приложити, бити ће јасно обиљежено

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

која се села и од којих парохија одузимају и којима се додјељују.

На пету тачку:

Пошто се парох Ребровачки Милан Марјановић на његову собствену молбу уз одобрење Високопречасне Конзисторије пресељава са парохије из овог протопрезвитерата на парохију Сански Мост, то је закључено: да му се као подпресједнику свештеничких сједница, као вриједном пастиру изрече најтоплија захвалност, и да се сваки од присутних с њиме братски опрости и један другог у лијепој успомени задржи, што је и учињено. На то је парох Марјановић устао и у кратким потезима опроштајни говор држао и са свима се братски пољубио и поздравно.

На шесту тачку:

Да се изабере потпресједник свештеничких сједница, те пошто је једногласно изабран Милан Радовановић, парох Маховљански, то се је исти тога звања и примио.

На седму тачку:

Да сваки уплати по 2 фор. за „Босанско-Херцеговачки Источник“, за I. полугође 1891.

На осму тачку:

Присутни свештеници из котара Котор-Варошког: Лука Поповић, парох Живинички, Алекса Кнежевић, парох Шолајски, Симеун Кнежевић, парох Рађићки и Симо Јовановић, парох Борачки (овај последњи потпадао је и прије овом протопрезвиторату), изјавише, да се они желе присајединити овом протопрезвитерату, једно због тога, што припадају и овом окружју, а друго што Варцар-Вакуф припада травничком окружју, и што их дијели са Варцар-Вакуфом ријека Врбас, те да им је немогуће на позиве и у сједнице у Варцар-Вакуф долазити. На ову њихову жељу ријешено је: да се о том Високопречасној Конзисторији јави, па како нета за сходно нађе и своје мњење о томе изрече; па кад бањалучком протопрезвитерском уреду на 8. тачку одговори, онда ће молитељи у своје вријеме бити извијештени.

На девету тачку:

Да сваки свештеник строго препоручи црквеним општинама и туторима, да се црквени новац добро чува, ако би се коме од црквених новца нека свота под интерес издала, то се мора пазити, да се новац пада на сигурно мјесто и

уз добру гаранцију. Уз то је још ријешено, да сваки у идућој сједници, која ће се обдржавати у мају мјесецу, поднесе, колико има црква готових новца и колико по интересу, има ли непокретних добара и у чему се састоје?

На десету тачку:

Да сваки свештеник у својој парохији код имућнијих парохијана покупи добровољне прилоге за унутрашњу градњу ерпско-православне цркве у Бечу, и да скупљени новац пошаље што прије на признаницу протопрезвитерском бањалучком уреду, а овај, кад закупљени новац од свештенства добије, има га предати на признаницу бањалучкој ерпско-православној црквено-школкој општини.

На једанаесту тачку:

Да сви свештеници поднесу исказе рођених, вјенчаних и умрлих, број цркава, манастира, кућа, душа и број школа и ученика (ца).

На дванаесту тачку:

Да сваки свештеник поднесе по именице она лица, која у конкубинату живе: кад су се обје странке састале, које су запреке да се не вјенчају, да ли имају законите супруге, јесу ли у сродству, имају ли и колико дјеце? Такав један исказ свију безбрачних парова, из свију парохија овог протопрезвитерата под тачком 12., а усљед дописа Високопречасне Конзисторије број 1809 пр. г. има се истој на даље уредовање припослати.

При закључку ове сједнице пријавише свештеници: Павао Млађановић, парох Јаворски, Симеун Кнежевић, парох Рађићки и Лука Поповић, парох Живинички, да се у Котор-Варошу уз главни друм налази ерпско-правосл. гробље, за које и сами Которачи Мухамеданци тврде, да је ово гробље ерпско-православно, а и парох Живинички, Лука Поповић, свједочи, да су двојица православних самртника из његове парохије прије 10—12 година у исто гробље сахрањени. Пошто уз исто гробље римо-католици намјеравају овог прољећа цркву подигнути, па како немају довољно простора, то би им ово ерпско-православно гробље као испуст њиховој цркви служити морало.

Да би се овом на пут стало, док још нису римо-католици започели цркву, то горе наведени свештеници понизно моле Високопречасну Конзисторију, да би иста кроз Високу

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Земаљску Владу горе речено гробље додијелила православним становницима у Котор-Варошу, јер и онако није у близини другог православног гробља немају.

У шестој редовној сједници овог протопрезвитерата, држаној 28. маја 1891. по гласу записника, у главном претресано је и ријешено:

На прву тачку:

По прочитању записника прошле редовне (V.) сједнице позива се свештенство, да на исти своје примједбе изјаве, па како ни један од присутних ништа примјетити имао није, то буде записник одостовјерен и потписан.

На другу тачку:

Допис Високопречасне Конзисторије број 697 узет је на повољно знање. Само што на исти свештенство примјеђује, да ће врло тешко ићи и управо да је немогуће, да се уређење парохија овог протопрезвитерата по политичкој појдели удеси.

Присутни свештеници из котара Котор-Варошког: Лука Поповић и Алекса Кнежевић жале, што их је њихов прото Варцар-Вакуфски, код духовне власти тако оптужио изговарајући се: да им није била намјера свога надлежног проту увриједити и испод његовог подручија оцијешити се, него да им је намјера била до правога уређења парохија котара Котор Варошког, ради олакшице прикључити се протопрезвитерату бањалучком. Од стране предсједника и протопрезвитера Вида Ковачевића, одговорено им је према Конзисторијалном допису број 697., да до уређења парохија котара Котор-Варошког остану и на даље при протопрезвитерату Варцар-Вакуфском, и да се више у службеном погледу на овај протопрезвитерски уред не обраћају.

На трећу тачку:

Да сваки свештеник по реду, који има цркву, или ћелију, поднесе тачан исказ, колико црква има новаца у готовини, колико по интересу и колико у непокретности?

I. Приступа парох бошковићки Цвијо Поповић, те изјављује да парохијална ћелија од 1872. од како се је почео водити тачан рачун, до данас има, по интересу на сигурним мјестима фор. 135 и једну зграду уз ћелију у вриједности ф. 200, укупно свега ф. 335.

II. Теофан Варница парох блашки изјављује, да блашка црква има у готову новцу ф.

60 по интересу фор. 61·68 нов., једног кмета црквеног у вриједности фор. 500; потрошено на градњу илице и зграда у Слатини око 800 фор., према овом имала би црква свега 1421 фор. и 68 новч. Новац, који се по интересу налази није сав сигуран, дочим је одавно издат, па су неки људи, код којих се новац налази, материјално коначно пропали. — О овом јављено је у своје вријеме Високопречасној Конзисторији.

III. Прото Симеун Поповић парох Јелички и Јован Јелић парох Градински, изјављују: да, до прије окупације купљено је за цркву Јеличку звоно и подигнут нов дрвени звоник, сад у готовом новцу има црква фор. 9·60 новч. а по интересу фор. 18, укупно фор. 27·60 новч.

IV. Станко Врањешевевић парох Рекавички изјављује, да крупска црква — одијено манастир — има у готовом новцу ф. 40 а по интересу ф. 130, укупно свега ф. 170.

V. Гавро Стојнић, управитељ ман. Гомионице изјављује, да он предаје годишње рачуне о приходу и расходу ман. Гомионице свршетком сваке године Високопречасној Конзисторији.

VI. Петар Иванковић парох Јошавачки изјављује, да јошавачка црква има у готову новцу ф. 70 а по интересу на сигурним мјестима ф. 294, укупно свега ф. 364.

VII. Стево Млађановић парох Бочачки и администратор Крмински изјављује, да Агићка црква код црквених клисара има у готовом новцу ф. 43·60 н., а Крминска црква у готовини ф. 100, по интересу пак ф. 57·20 н. укупно свега ф. 157·20 н. Новац Крминске цркве ф. 57·20 н. што се по интересу налази, не би се могао без утеривања наплатити, јер је још прије окупације вјеровницима издат.

VIII. Остоја Милетић, парох Шљивињски изјавио је, да до године 1887. није вођен никакав рачун о приходу Шљивињске цркве, а од исте године до Благовијести о. г. пало је добровољних милодара фор. 500, од којих је дато за звоно фор. 387 а остатак потрошен је на подизање дрвеног звоника; црква у готовом новцу нема ништа, шта више још иста нешто дугује за градњу звоника, али свештеник и тутори надају се до јесени о. г. дуг исплатити.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

IX. Павао Млађановић парох Јаворински изјављује, да јаворска црква има у готовом новцу ф. 48, а по интересу на обвезницама ф. 346·16 н. укупно свега ф. 394·16 нов. За овај новац што је под интерес издат узете су обвезнице последије окупације, али ће се тешко без утери-вања наплатити.

X. Димитрије Ескић парох Поповићки и администратор Ребровачки изјављује, да рачуне о приходу и расходу ребровачке цркве води тачно ребровачка српска-црквена општина, којој је предеједник овдашњи грађанин и трговац г. Сава Сурутка. Осим тога додаје да је црква при градњи задужена око ф. 1500, и да тај новац вјеровницима још одужен није.

XI. Приходе и расходе бањалучке цркве води тачно овдашња српско-православна црквено-школска општина.

На завршетку закључено је, да се замоли Високопречасна Конзисторија, да нареди штампане црквене протоколе за приходе и расходе, за које ће свака црквена општина, ако је нужно-унапријед новце послати; за сад би у овом протопрезвитерату било потребно 10 протокола, осим бањалучке општине, која је себи већ и одавно исте набавила.

На четврту тачку:

Да се у свакој парохији изабере један под одбор од 3—4 отмјенија тежака под пресеједништвом дотичног свештеника, који ће имати побирати добровољне прилоге за споменик Симе Милутиновића — Сарајлије.

На пету тачку:

Да сваки положи претплату за II. полугође о. г. „Босанско-Херцеговачког Источника“. Већина свештеника претплатише се одма, а петорица рекоше, да ће претплату до конца јуна донијети или послати.

На шесту тачку:

Да сваки по реду преда протопрезвитеру Виду Ковачевићу скупљени новац за српску цркву у Бечу.

1. Лука Милошевић парох Пискавички даде фор. 11 —
2. Илија Бубњевић парох Лакташки даде фор. 9·20 н.
3. Ђурађ Лазичић парох Лусички даде фор. 8·30 н.
4. Станко Врањешевевић парох Рекавички даде фор. 24·80 н.

5. прото Симеун Поповић парох Јелички даде фор. 17·50 н.
 6. Остоја Милетић парох Шљивањски даде фор. 12·30 н.
 7. Петар Иванковић парох Јошавачки даде фор. 25·40 н.
 8. Јован Јелић парох Градински даде фор. 9·40 н.
 9. Цвијо Половић парох Бошковички даде фор. 14 —
 10. Павао Млађановић парох Јаворански даде фор. 3·80 н.
 11. Стеван Млађановић парох Бочачки даде фор. 14 —
	фор. 149·70 нч.
12. у Бањојлуци скупљено	” 119·24 нч.
Укупно свега	фор. 268·94 нч.

На седму тачку:

Да се поднешени исказ безбрачних парова прикључи 12-тој тачки прошле редовне пете сједнице, и да се посебно пошаље Високопречасној Конзисторији.

На осму тачку:

Дасе, ће год црква постоји скупштином изабере српско-православна црквена општина, која се има између себе уредити, изабравши предеједника, потпредеједника, благајника и перовођу. Лица изабраних општинара имају у идућу редовну сједницу доћи, чија ће се имена у записник увести и Високопречасној Конзисторији на потврду послати. Тако уређеним и потврђеним општинама, спада ће у дужност тачно и строго вођење црквених прихода и расхода, осим тога дужна ће бити општина при крају године извјештавати Високопречасну Конзисторију о приходу и расходу своје цркве. На даље имаће општина према одредби Високопречасне Конзисторије одржавати своје редовне и ванредне сједнице, како то потребе црквене изискавале буду, или како то Високопречасна Конзисторија својом наредбом одредила буде.

На завршетку Јован Јелић парох Градински јавља, да је Марија, која је владиним актом број 53964/I. била повраћена Станку Гаићу, опет отишла оном истоме човјеку, коме ју је Станко прије продао био, што се овим Високопречасној Конзисторији до знања ставља.

У седмој редовној сједници овог протопрезвитерата, држаној 28. новембра 1891. по гласу

записника, у главном претресано је и ријешено:

На прву тачку:

По прочитаном записнику прошле редовне VI. сједнице, позива председник присутно свештенство да на исти своје примједбе изјаве, те пошто примједба не бијаше, то записник буде одостовјерен и потписан.

На другу тачку:

Већина свештеника одазваше се с преплатом за „Источник“, за I. полугође 1892., остали пак обећаше до конца текуће године преплату положити.

На трећу тачку:

Присутни свештеници подносе имена чланова појединих општина.

I. Срп.-правосл. црквена општина у Јошавци.

- 1.) Председник Петар Иванковић парох уједно и перовођа
- 2.) Подпредседник Ђуро Сарић тежак
- 3.) Блајник Глиго Ђурић тежак

Чланови:

- 4.) Теодор Раић, 5.) Спасоје Бабић, 6.) Милашин Евђенић, 7.) Лазар Главашевић, 8.) Недо Савић, 9.) Спасој Ђермановић сви тежаци.

II. Срп.-правосл. црквена општина у Блашку

- 1.) Председник Цвијо Поповић парох бошковићи
- 2.) Потпредседник Теофан Варница. парох блашки
- 3.) Перовођа Петар Варница свршени богослов.
- 4.) Блајник Митар Мијатовић тежак.

Чланови:

- 5.) Никола Петрешивић, 6.) Васкрсије Ђуричић, 7.) Дамјан Глигић, 8.) Симеун Душанић, 9.) Ристо Јеринић, 10.) Симо Мајсторовић, 11.) Ристо Курузовић, 12.) Станко Мијатовић, 13.) Миле Ђукић, 14.) Тешо Станивуковић, 15.) Јово Бабић, 16.) Ђорђије Млађановић сви тежаци.

III. Срп.-правосл. црквена општина у Шљивину.

- 1.) Председник уједно благајник и перовођа Јошо Петровић трговац.
- 2.) Подпредседник Глигорије Вукмир тежак.

Чланови:

- 3.) Парох Остоја Милетић, 4.) Стеван Ђлинцов, 5.) Раде Васиљевић, 6.) Симо Милошевић, 7.) Перо Петковић, тежаци.

IV. Срп.-правосл. црквено-школска општина у Маглајанима.

- 1.) Пресједник Милан Радовановић парох.
- 2.) Подпресједник Алекса Пиштељић трг.
- 3.) Благајници: Михаило Милошевић, Милош Трњинић, Стево Милић и Стојан Пузигаћа, сваки са засебним кључем од касе.
- 4.) Перовођа Рувим Бубњевић учитељ.

Чланови:

- 5.) Марко Пећанац, 6.) Саво Кукило, 7.) Милан Кудри, 8.) Јово Јеинић, тежаци.

V. Срп. правосл. црквено-школска општина у ман. Гомионици.

- 1.) Пресједник и благајник Гавро Стојнић настојатељ.
- 2.) Подпресједник Стево Мајсторовић тежак.
- 3.) Перовођа Петар С. Иванчевић учитељ.

Чланови:

- 4.) Василије Палачковић, 5.) Мијо Антонић, 6.) Ристо Шурлан, 7.) Ђуро Станић, 8.) Саво Јовић, 9.) Станко Ђурђевић, 10.) Стево Микић, 11.) Глишо Бојанић, 12.) Тривун Мачкић, 13.) Ђурађ Петковић, 14.) Марко Благојевић, 15.) Никола Раковић, сви тежаци.

VI. Српско-правосл. црквена општина у Кољима.

- 1.) Пресједник и перовођа Герасим Кочић јеромонах.
- 2.) Подпресједник Тривун Гатарић тежак.
- 3.) Благајник Тривун Удовчић тежак.

Чланови:

- 4.) Вид Кречар, 5.) Михаило (Анто) Гаић, 6.) Цвијо Мандић, 7.) Спасоје Божић, 8.) Ђико Малбашаић, 9.) Гале Јоворац, 10.) Јово Гојић, сви тежаци.

VII. Српско-правосл. црквена општина у Ребровцу.

1. Председник Саво Сурутка трговац из Бањелуке.
- 2.) Подпресједник и благајник Хаџи Ристо Тривковић, трговац.
- 3.) Перовођа Мића Баслаћ трговац.

Чланови:

- 4.) Димитрије Ескић парох, 5.) Јово Крчмар трговац, 6.) Алекса Цвјетић, 7.) Василије Прдић, 8.) Јован Чолић, 9.) Гавро Сумоња, 10.) Михаило Партало, 11.) Јаков Мишић, 12.) Зарија Батанић, 13.) Миле Крминац, 14.) Алекса Бан, сви тежаци.

VI. Срп. правосл. црквена општина у Крупи.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

1. Председник и перовођа Станко Брашевић парох.

2.) Подпредседник Јевто Радаковић тежак.

3.) Благајник Илија Амиџић тежак.

Чланови:

4.) Никола Малић, 5.) Ђурађ Благојевић,

6.) Тоде Топић, 7.) Никола Вукојевић, 8.) Мијаило Бојанић, 9.) Симо Тешановић, 10.) Божо Вуковић, сви тежаци.

IX. Српско-православна црквена општина у Јаворанима.

1.) Председник и перовођа Павао Млађановић парох.

2.) Благајник Михајило Тешић тежак.

Чланови:

3.) Петар Бранковић, 4.) Дамјан Станић,

5.) Васо Антешевић, 6.) Ристо Шикман, сви тежаци.

X. Српско-православна црквена општина у Чардачани.

1.) Председник Цвијо Поповић парох.

2.) Подпредседник и перовођа Јово Ковачевић.

3.) Благајник Митар Кнежевић тежак.

Чланови:

4.) Јошо Глигорић, 5.) Анто Рогич, 6.)

Тешо Радинковић, 7.) Илија Давидовић, 8.) Таназије Радољић, 9.) Лазо Пејчиновић, 10.) Симеун Маикић, 11.) Стеван Малић, 12.) Јован Савић, 13.) Ђурађ Вранчић сви тежаци.

XI. Парох Стево Млађановић јавља, да се у његовој парохији налазе двије цркве, па моли Високопречасну Конзисторију, да му саопшти, да ли да за обје цркве установи посебне општине или да једна општина узме у надзор и управу обје цркве.

На четврту тачку:

Ушљед Конзисторијалног дописа број 1682. од 17./X. 1891. приступа се поновној реорганизацији парохија и би закључено како слиједи:

I. *Парохија Варош Бањалука 440 породица душа 1820.*

Парохијални дом: код цркве.

II. *Парохија Кољанска.*

1.) Кола кућа 224 душа 1962.

2.) Буквалук „ 10 „ 39.

Кућа 234 душа 2001

Парохијални дом: код цркве.

III. *Парохија Бистричка.*

1.) Бистрица	кућа	89	душа	889
2.) Чифлук	„	6	„	46
3.) Павловци	„	18	„	173
4.) Мали Прњавор	„	12	„	117
5.) Чокори	„	14	„	155
6.) Драгочај	„	20	„	230
7.) Пријаковци	„	16	„	174
8.) Рамићи	„	18	„	236
9.) Мотике	„	15	„	171
10.) Драгулић	„	31	„	274
11.) Шарговац	„	3	„	31
12.) Петрићевац	„	1	„	6

Кућа 243 душа 2502

парохијални дом: средина парохије у Бистрици.

IV. *Парохија Рекавичка.*

1.) Рекавице кућа 140 душа 1367

2.) Крупа „ 120 „ 970

Кућа 260 душа 2337

парохијални дом: крај цркве ђе је и данас

V. *Парохија Ребровачка.*

1.) Ребровац кућа 40 душа 232

2.) Бањалука она страна „ 59 „ 260

3.) Челинац српски „ 74 „ 548

4.) Челинац турски „ 6 „ 48

5.) Понијер „ 13 „ 120

6.) Јагаре „ 36 „ 257

7.) Дебељац „ 6 „ 40

8.) Буџак „ 3 „ 35

9.) Бастаси „ 9 „ 68

10.) Балте „ 22 „ 183

11.) Меховци „ 10 „ 61

12.) Љубочево „ 42 „ 477

13.) Мемићи „ 5 „ 86

14.) Новоселија (брдо) „ 7 „ 40

Кућа 332 душа 2455

парохијални дом: крај цркве у Ребровцу.

VI. *Парохија Чардаманска.*

1.) Чардачани кућа 33 душа 282

2.) Милошевци „ 28 „ 283

3.) Лакташи „ 74 „ 441

4.) Јакуповци „ 40 „ 392

5.) Гламочани „ 40 „ 292

6.) Јаблан „ 14 „ 83

7.) Трн „ 2 „ 7

Кућа 231 душа 1780

парохијални дом: средина у Клашњицама

VII. *Парохија Блашко*

1.) Блашко кућа 21 душа 234

2.) Слатина — Ђетојевић — Кадина ма-			
хала — Јаружани	кућа 148	душа 1140	
3.) Шушнари	" 24	" 219	
4.) Бошковић-Алексић	" 38	" 357	
5.) Довићи	" 13	" 102	
	<u>Кућа 244</u>	<u>душа 2052</u>	

парохијални дом: крај цркве у Блашку

VIII. *Парохија Маглајанска.*

1.) Маглајани	кућа 90	душа 598
2.) Маховљани	" 43	" 280
3.) Кобатовци	" 41	" 267
4.) Крнете	" 55	" 298
5.) Бакинци	" 40	" 270
6.) Петошевци	" 50	" 334
7.) Ада-Милошевци	" 7	" 50

Кућа 326 душа 2097

парохијални дом: средина Маглајани ће је и сад.

IX. *Парохија Лусићка.*

1.) Лусићи	кућа 27	душа 305
2.) Стричићи	" 28	" 317
3.) Дујаковци	" 26	" 354
4.) Лаквари	" 11	" 228
5.) Павићи	" 53	" 511
6.) Добрња гор. (кад. вода)	" 17	" 170

Кућа 162 душа 1885

парохијални дом: у Лусићи средина крај развалина старе цркве Ружице.

X. *Парохија Пискавичка.*

1.) Пискавице	кућа 186	душа 1812
2.) Иванска	" 52	" 542

Кућа 238 душа 2354

парохијални дом: средина Пискавица.

Примједба: овој парохији придлазе по овом уређењу три махале и село Ивањска, које су прије припадале протопрезвитерату приједорском односно г. г. паросима Петру и Ђорђи Зрнићима, а под котар бањалучки политички, а то је укупно 35 кућа а душа 350.

XI. *Парохија Градинска.*

1.) Градина	кућа 88	душа 563
2.) Славићи	" 69	" 585
3.) Радосавска	" 47	" 415
4.) Сратинска	" 22	" 205

Кућа 226 душа 1768

парохијални дом: у Радосавској.

Примједба: овој парохији по овом уређењу припада из протопрезвитерата приједорског према данашњем политичком уређењу 1. Радосавска,

коју је послуживао почасни прото Симеун Поповић и 2. Сретинска пароха Глигорије Стојнића.

Данашњи парох Градински Јован Јелић очитовао је, да би по овом уређењу неопходно потребна била пароху и кака припомоћ, јер од самих парохијана не може потпуно обскрљен бити, а парохија се није могла никако повећати.

XII. *Парохија Шљиванска.*

1.) Шљивно	кућа 43	душа 445
2.) Добрња доња	" 75	" 832
3.) Радмањићи	" 44	" 596
4.) Зеленци	" 13	" 126

Кућа 175 душа 1999

парохијални дом: средина крај цркве.

XIII. *Парохија Јошавачка.*

1.) Јошавачка	кућа 73	душа 687
2.) Јунге хаџи Алића	" 23	" 146
3.) Јунге хаџи Селимове	" 15	" 105
4.) Опеччко	" 33	" 265
5.) Штрбе	" 16	" 128
6.) Челинад турски	" 2	" 6

Кућа 162 душа 1337

парохијални дом: крај цркве.

Примједба: ова је парохија ушљед свога географског положаја и политичне подјеле морала остати овако малена. Примјетити је даље да иста сама по себи пристојно пароха не може никако издржавати како због малог броја кућа и душа, тако што је и сам народ сиромашан и земља тога краја слаба: помоћ је дакле пароху потребна, да исти егзестирати може и своје се позиву по дужности одазивати. Докинути је такође није било никако могуће, пошто се тамо парохијална црква налази а и географски положај парохије тако заповиједа. Додати јој се такође није могло ништа, пошто се међу политичким котарима ушљебљена налази.

XIV. *Парохија Бочачка.*

1.) Бочац	кућа 92	душа 737
2.) Агино село	" 62	" 656
3.) Кремине	" 82	" 817

Кућа 236 душа 2210

парохијални дом: код цркве у Агину селу.

XV. *Парохија м. Гомионице.*

1.) Кмећани	кућа 30	душа 360
2.) Перван	" 96	" 711
3.) Обровац	" 51	" 495
4.) Вилуси	" 79	" 655
5.) Мелна	" 101	" 965

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

6.) Суботица	"	15	"	147
7.) Хазићи	"	30	"	295
8.) Голеша	"	73	"	682
9.) Борковићи	"	64	"	590
10.) Бронзани мајдан	"	5	"	42

Кућа 544 душа 4942

парохијални дом: у манастирским просторијама.

По овој уредби оста парох Илија Бубљевић, без парохије.

Исти је читовао, да би одма што се његове личности тиче на њу пристао, ако би му се мјесто парохије одредило мјесечно издржавање од фор. 40 (словом четрдесет), а по мишљењу збора и заслужио је као служитељ цркве и народа више од 40 година, а будући још фамилијаран човјек.

Што се бањалучке варошке парохије тиче и она по себи без оних прихода, које сеоски свештеници наплаћују, не би се могла пристojно издржавати. Данашњи парох односно г. прота Вид Ковачевић, што се његове личности тиче, нема шта приговорити, пошто он ужива квартир и огрјев од српско-православне општине, а супруга му је учитељица на школи исте општине. Сумња, да ће будући његов сљедбеник све то уживати, потпуно оправдава горње мишљење.

Ова реорганизација учињена је у споразуму са цијелим протопрезвитерским свештенством и услед узајамног пристијања и одредаба. Поједини свештеник читовао је, та се бојазан једино рађа одатлен, што је многи имао данас примједаба да учини на попис кућа и душа по званичној статистици од 1885. године. Међу тим се лијепом љубављу гледало сваком задовољити по могућству и најбољем знању, што је на концу цијелом збору у свему успјело. И по овој реорганизацији у понеким парохијама постоји, што се тиче броја кућа или душа нека разлика то је отуд потекла, што је скупштина узела озбиљно у рачун и само материјално стање појединих мјеста и душа, као праву могућност, да се парох може у ком крају издржавати и своју дужност достојно вршити, а осим тога негде је одлучан био и сам географски положај поједине парохије.

На пету тачку:

Пошто нијесу сви свештеници покупили новац за Милутиновића споменик, то је закључено, да се до конца ове године очека, а онда, да имају сви готовину допринијети.

На шесту тачку:

Буде закључено, да се наруче протоколи по 25 табака за вођење прихода и расхода црквених и то за општине: Маглајанску, Јаворску, Јошавачку, Блашку, Кољанску, Рекавичку, Чардачанску и Шљивањску. Пошто управа манас. Гомионице води дневни протокол од прихода и расхода, то за исту да се набави од 100 табака.

Чим протоколи буду штампани и готови општине ће новац послати.

На седму тачку:

Наручио је Павао Млађеновић, парох Јаворски и Герасим Кочић, администратор Кољански протоколе крштених по 50 табака.

Умољава се Високопречасна Конзисторија, да исте што скорије наручи и пошаље.

На осму тачку:

Закључено би, да сви свештеници имају до конца јануара 1892. године извјештаје поднијети.

Примједба: Према политичкој подјели из овог протопрезвитерата отпада Поповачка парохија, изузевши неколика мања села, котару Котор-варошком, а припадају парохији Јаворској.

Разлика, која постоји у броју душа у вароши Бањојлуди са обје стране Врбаса по званичној статистици од 1885. год., то је отуда, што слуге, слушкиње и најамници, који се често мијењају, није су у домовни протокол узети.

У осмој редовној сједници овог протопрезвитерата, држаној 10. марта 1892. по гласу записника, у главном претресано је и ријешено:

На прву тачку:

По прочитаном записнику прошле редовне (VII.) сједнице, позвано је свештенство, да на исти своје примједбе изјави и записник одостојери, те пошто примједаба не бијаше, то записник од присутних би и потписат.

На другу тачку:

По прочитаном Конзисторијалном допису бр. 2443., призвао је парох Бочачки и администратор Крмински Стеван Млађеновић, те по што му је претходно наређено, да за обје цркве, Агићку и Крминску, даде изабрати одборе, којима ће он бити предсједник. Исти парох изјављује, да је у споразуму са парохијанима за Агићку цркву изабрао сљедеће одборнике: Предсједник, перовођа и уједно благајник Стеван Млађеновић, парох.

Чланови :

1) Мило Чивчић, 2) Антоније Зељковић, 3) Јован Новаковић и 4) Петар Павичар, сви тежаци.

За Крминску цркву такођер изабран је Стеван Млађановић, парох, за предеједника, перовођу и благајника, као и у Агићкој цркви.

Чланови :

1) Симо Таковић, 2) Благоје Чолић, 3) Лазо Мијатовић, 4) Стеван Миловановић, 5) Гешан Гашић и 6) Симо Дабрчанин, сви тежаци.

Осим тога упитан је парох С. Млађановић, да ли он знаде, је ли Крминска црква архијерејом освећена и када? Исти одговара, да не зна, јер вели, да црква на истом мјесту још од старина постоји.

У Агићку цркву унесен је освећени антимине благословом и дозволом Његовог Високопреосвештенства господина Георгија Николајевића (види „Источник“ од год. 1887. број I. стр. 13).

Црква у Крминама врло је малена и од дрвета у старија времена саграђена. Што се Агићке цркве тиче, њен опис имаде у истом броју „Источника“ на стр. 14. — Оволико о овим двјема црквама, на питање Високопречасне Конзисторије у допису број 2443.

На трећу тачку :

Предадохе, осим неколицине пододбора, сви новац са књижицама за Милутиновића споменик, остали обећаше кроз два мјесеца дана новац прикупити и са књижицама доијети. — Скупљени новац и књижице предат је на сачување благајнику пододбора бањалучког.

На четврту тачку :

Претплатише се на „Велики Типик“ свештеника Василија Николајевића, из Ирига, слиједећи : Јован Новаковић, Цвијо Поповић, Станко Врањешевећ, Димитрије Ескић, Остоја Милетић, Милан Радовановић, Теофан Варница, Герасим Кочић, Павло Млађановић, Стеван Млађановић, почасни прота Симеун Поповић, Гавро Стојнић и Петар Иванковић, од ових Петар Иванковић и Гавро Стојнић положише у готовом претплату, а други обећаше доијети, или послати протопрезвитерском уреду.

При закључку сједнице, на питање свештенства за црквене протоколе о приходу и расходу, извјешћује предеједник, г. Вид Кова-

чевић, да је лично замолио г. протођакона Бјелановића, у Сарајеву, да протоколе наручи, те кад буду готови, да их пошаље, или да претходно јави, колико протоколи коштају, како би му се за исте новац послати могао.

У деветој редовној свештеничкој сједници овог протопрезвитерата, држаној 26. маја 1892. по гласу записника, у главном претресано је и ријешено :

На прву тачку :

По прочитању записника редовне VIII. сједнице, позива предеједник свештенство, да на исти своје примједбе изјави, те пошто никаквих примједба не бијаше, то записник од присутних би потписат.

На другу тачку :

Чита се конзисторијални допис број 727., и по прочитању узет је на повољно знање.

Стеван Млађановић, парох бочачки и администратор крмински, има се од стране протопрезвитерског уреда обавијестити, да Високопречасна Конзисторија, код обе цркве, у Агићима и Крминама, изабране одборнике на три године потврђује и да иста у свом допису под горњим бројем наређује, да се између чланова и одборника изаберу благајници, и да се за црквену касу бар по два кључа држе. Предеједник обију цркава има бити парох Стеван Млађановић, а никакко благајник ни код једне.

На трећу тачку :

Пошто су „Правила за фонд изнемоглих или несрећом онеспособљених свештеника, ђакона и њихове сирочади, удовица и родитеља“, у привитку окружнице број 8., од стране предеједника јасно прочитана и растумачена, позвано је свештенство, да на иста своје примједбе изјави, те по дуљем претресању би закључено :

Да сваки свештеник, по гласу правила, за 10 година уплаћује у фонд. у два одређена obroka-годишње по 10 фор. и доживотно по 5 форинти.

Свештенство овог протопрезвитерата не слаже се — односно не може пристати на тачку 15., јер нико не зна кад ће умријети, а може се случајно десити, да баш најсиромашнији умре првих година, а иза себе да остави удову попадију и ситну дјечицу, па није право, да његова породица пати, што он није могао уложити одређени улог. — А и на 16. тачку поменутих

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

правила не може се пристати, јер ту би се породила несугласица између имућнијих и сиромашнијих свештеника, и то би изгледало као каква прђија, што никако није нужно, јер имућнији свештеници постараће се боље за своју породицу.

Даље, ако се мисли у 22.-ој тачки, да само његова особа свештеникова губи, а не породица, онда је сасвим право, али не на никакав начин да породица губи, а тим више ако је улагач за вријеме улагања на свом мјесту био.

На четврту тачку:

Предсједник пита присутно свештенство, има ли који шта пријавити и предложити?

Петар Иванковић, парох Јошавачки и замјеник Теофана Варнице, пријавише, да њихови парохијани, а да их има и из других парохија, који раде на велике празнике: Духвве, Спасовдан, Јовањ-дан (рођ. св. Јована), Цара Константина и царицу Јелену, у Неђељне и друге празничне дане, и то највише Мухамеданцима и римо-католицима; те исти предлажу, да се знаће начин, како би се већ један пут за свагда томе на пут стало.

Ријешено је, да се у спроводном писму овог записника замоли Високопречасна Конзисторија, да преко Високе земаљске Владе код политичких власти изради, да исте томе на пут стану, дочим свештенство нема моћи то учинити.

Препис из главног записника свештеничке I. ванредне сједнице бањалучког протопрезвитерата држане 11. Августа 1892.

На прву тачку закључено је:

Да се прочита конзисторијални допис од 16. јула о. г. број 1333. и приложени исказ новоуређених парохија бањалучког протопрезвитерата, одобрени и потврђени Високом земаљском Владом пјењеним јој отписом од 27. јуна (9. јула о. г.) број 47664/I. По прочитању једног и другог, позива предеједник свештенство и пита, је ли сваки са уређењем и подјелом задовољан:

Илија Бубљевић парох Лакташки изјављује, да он није рад у пензију ступити, нити је он то при диоби желио, него му је то свештеничка сједница одредила из разлога тог, што се његова парохија морала раскомадати; даље исти вели да би се он до своје смрти са својом досадањом старом парохијом, без икакве припомоћи, потпуно задовољио,

Петар Иванковић парох Јошавачки изјавио је, да се не може никако задовољити са 200 форинти годишње потпоре, јер вели, да се од његове парохије одузимају најбоља четири села, од којих и јест у главном и свештенички доходак имао, дочим су остала села његове парохије, по самом положају земље, врло слаба, од којих би врло мали побир имати могао. Даље исти моли Високопречасну Конзисторију и Високу земаљску Владу, да му се покрај сад новоуређене парохије бар 300 фор. годишње потпоре одреди, и онда би се он правично задовољити могао.

Остало свештенство задовољно је са уређењем. Само се може казати, за Бањалучког свештеника, да сразмјерно према уређењу сеоских парохија, а при том не имајући у нарави никаквог побира, што и јест главни доходак свештенички, не ће моћи имати никако онај приход, кога ће сеоски свештеници побирати. О томе је говорено при уређењу парохије овог протопрезвитерата, (види записник свештеничке редовне VII. сједнице, држане 28. новембра 1891.)

Кад би Високопречасна Конзистерија, бањалучкој варошкој парохији припоила парохију Кола са капеланом, као што су то и први бањалучки свештеници — односно протопрезвитери — уживали, онда би и варошки свештеник могао на крај излазити. —

У цијењеном конзистонијалном допису број 1333. стоји: „Изволите сазвати свештенство у ванредну сједницу, па свима уручите карте, на којима означите мјеста сваком пароху“. Према овом морале би и карте овамо достављене бити, којих овај уред није примио, те ако су заборањене, то се овим моли Високопречасна Конзисторија да их пошаље.

Кога свештеника Високопречасна Конзисторија мисли одредити на парохију Радосавску? — Свакако ће бити најбоље, да се одреди парох Градински Јован Јелић, јер његова је парохија политички и прије припадала Бањојлуци.

На другу тачку:

Да сваки свештеник положи претплату за „Босанско-Херцеговачки Источник“, II. полугодја, што сви и учинише, осим Стеве Млађановића пароха Бочачког и Остоје Милетића пароха Шљиванског, који на позив у сједницу ни дошли нијесу. —

Услѣд чега овим се умољава Високопречасна Конзисторија, да ову двоицу свештеника строго опомене, да се тачније своје дужности одселе придржавати имају, јер њих су двоица и у вођењу матрикуларних протокола, у овом протопрезвитерату најслабији. —

Из главног записника преписао перовођа свештеничких сједница протопрезвитерата бањалучког:

Јован Новаковић,
парох бистрички.

Из парохије „Стапарске“ у Бос. Градишком протопрезвитерату (Освештање цркве 6. септембра 1892. године.)

Још 1865. г. покренуо је мисао о градњи цркве, у селу Стапарима, вриједни и од својих парохијана љубљени, Ђурађ Дринић свештеник. А да би ту своју замисао могао и остварити, потруди се, заузимљиви, попо, те добије од већих турских власти „ферман“, да му у предузећу не би могао нико на путу стајати, ни сметње правити. Али, како су наша браћа мухамедове вјере, у оно вријеме, слабо вермала за наредбе и дозволе својих власти, у читавој скоро земљи, ни овдје се није иначе шта могло десити ни очекивати, него да ће они својом силом осујетити намјеру побожног српско-православног свештеника, нити му допустити, да на њихове очи подиже богомољу. Па, збиља, тако је и било; а у тој невољи, наш ти Дринић од сакупљеног нешто новца на цијељ цркве, у мјесто праве и лијепе богомоље, подигне од брвана и дасака једну невјероватно малену кућицу, те у њој почне око себе окупљати, у недјелне и празничне дане, своје парохијане, и учити их да љубе и чврсти остану у својој праџедовској вјери.

Ова мала дрвена ћелија, све је некако трајала до данашњег дана, клонећи се наравно по законима природним свом паду и нестајању, али мисао о подигнућу лијепе и красне цркве, на том мјесту, коју је добри Дринић посијао у срца својих парохијана, није пропала, него је шта више већма се младила и оснаживала, па ето, након прилично дугог времена, уродила правим и добрим плодом, јер трудољубиви Стапарчани озидаше збиља такову дивну и великољепну цркву, да би иста могла доликовати и којој нашој већој вароши.

Благодарни Стапарчани, да би се бар у неколико одужили блаженој сјени свог некадањег доброг попе, исписаше на каменој плочи, више

десне пијевнице, успомену на Дринића и на његов рад. Радуј се дакле и буди задовољна побожна душо дринићева, гледајући озго са небесних висина, како ти је жеља у твојој некадањој пастви добро његована и једро уродила, јер се данас уздиже небу у облаке торањ дивне цркве, коју је твоја душа јако жудила, и за коју се ми грјешни овдје на земљи непрестајемо Богу молимо, да јој даде Бог у рају насеље.

*

Сад ћу казати неколико ријечи о самој парохији стапарској, па ћу нама пријећи о томе како је ова свечаност текла и свршила се.

Парохија је стапарска доста голема, у којој је село Стапари највеће, а у цијелој парохији живе сами Срби православне вјере, и стања су доста доброг. За цркву су Стапарчани велике жртве учинили, али није изостала припомоћ ни друге наше дарезљиве браће на страни. И наша висока земаљска влада у Сарајеву, благоизвољела је послати припомоћ од 300 фор.

Ова је црква сва од камена, а подигнута је на лијепом и врло равном мјесту, поред саме бистре и валовите ријеке Врбаса. Земљиште на коме црква постоји, има у простору 2½ дана орања, од кога је половина опредјељена за гробље, а сву ту земљу поклонно је црквеној општини спахија села Стапара, Ариф-ага Гушић, из Бањалучке.

Овдје чисто не могу да одолим срцу и души, а да ово не упитам: каква разлика између оне наше браће мухамедове вјере, који прије 27 година забранише, те се црква не могадијаше подигнути, и између данашњег Ариф-аге Гушића, који поклања земљу својим чивчијама, да би исти могли што лакше до цркве доћи? Заиста, велика разлика!!

Бадава је; види се; вријеме чини своје, па ма то било и на појединцу.

Из Градишке и Бањалуге води врло добра теста до Стапара, и иде поред саме цркве, даље, до у Прњавор и Дервенту.

Темељ цркве положио је преч. Ст. Н. Давидовић, онда, прото градишки, а сада члан наше Конзисторије, на 21. маја 1891., а свршена је и освјештана 6. септембра 1892., у славу Преображенија Христова на Таворској гори.

Држећи да је сад на реду почети говорити о томе како је ова свечаност текла и свршила се, зато, намах ћу ето то и учинити.

*

Н. В. г. Митрополит Ђорђе Николајевић у пратњи протођакона Бошковића, приспео је жељезницом из Славонског Брода до у Окочане, у суботу 5. септембра, управ у 11 сати прије подне, а на колодвору дочекали су високог путника писац ових редака, са још двојицом свештеника, одна: предсједник ерпско-православне општине градишке и два члана, а по том: у том друштву за дочек бјеху и три члана црквеног одбора из Стапара.

Кад је г. митрополит изишао из жељезничких кола, поздрављен је од присутних са: „добро нам дошао“, а затим руковао се и питао са свима редом, а ми прилазисмо са дубоким поштовањем и љубисмо десницу свога архипастира. У Окочанима бавили смо се толико док су извађене ствари г. митрополита и смјештене гдје је требало, а по том, за неколико минута, и већ је био сваки на својим колима, а у тај пар крене напријед и „калес“ у који се био смјестио наш високи достојанственик црквени.

За 1¹/₄ сах. возње стигло се на обалу ријеке Саве, на мјесто одкуда ћемо се превести — на лађи у Бос. Градишку. Чим је стигао г. митрополит и пратња на мјесто, одма су почеле прангије са тврђаве пуцати. Дивно је било погледати одонуда босанку обалу, како је силни свијет окитио простор испред тврђаве, обалу савску, мјесто око „Хотел Кајзер-а“ и сву томе ближњу околицу, па чека да предусретне и поздравни жељно очекиваног митроносца, узданицу и поборника своје цркве.

На нашој обали, при изласку из лађе, дочекаше г. митрополита: котарски престојник и чиновништво, онда: црквено школска општина и сав народ са: „добро нам дошли“, прилазећи

многи побожно љубили су руку свога црквеног поглавице, а он је све благосиљао и за здравље питао; а кад је ово испитивање прекинуто било, уђе г. митрополит у своја кола и повезе се најлакшим кораком кроз варош, до у гостионицу код Р. Илића, која стоји тик преко пута од ерпске цркве и школе, праћен свом оном гомилом народа уз пут. Улица куда се пролазило била је сва искићена једино тробојницама, а особито доминирајућа околина оне куће, у коју је одејео високи путник, препуњена бјеше заставама, у чему црква и школа највећма се одлаковаху.

Ту, пред станом Р. Илића, дочекали су учитељ, и учитељица са 160 ученика и ученица госп. митрополита, држећи свако дијете тробојницу у руци. Кроз упараћену школску дједу, с обје стране пута, кола су ишла полако, и доспјевши до пред сама врата, уставе се. Како коњи стадоше, изиђе г. митрополит из кола, а у тај пар заори се громогласно: Живео!!! Након тог урнебесног узвика престала су звона и пуцање прангија, а једно ђаче искочи пред старца митроносца, и поздрави га лијепим говором и добродошлицом, а по том заори се опет трикратно и дуготрајно: Живео!!!

На свршетку ове сцене, која је била готова око 2 сах. послје подне, свак се повратио „во своја си“, а и г. митрополит послје малог одморка, сишао је на доњи бој у салу, гдје је било све приуговорљено да се руча.

На ручку са госп. митрополитом били су: котарски предстојник, мјесни свештеник, пресједник ерпско-православне општине, и још три одличнија грађанина. За вријеме ручка био је г. митрополит мило расположен, што се могло видјети и отуда, јер нам је по гдје коју цртицу из свога живота саизволио причати, а ми смо га сви радо слушали и благо се насмијали.

Тако, у милом разговору и невиној шали, нијесмо ни мислили да већ има 3 сах. послје подне, кад је требало кренути се пут Стапара. Још само док се кафе попила и свршила нека мада спрема око кола, па је већ све готово за полазак. Тачно у 3¹/₂ сах. кренуло се на пут; а на поласку опет се пуцало са града и звона су звонила, а силни свијет измилио је да види и пожели сретан пут свом милом архипастору. Кроз пуцањ прангија и звук звона могао си чути лаки топот коња, од силне поворке кола

која су за митрополитовим, осула се као какви ждралови.

Већ смо оставили варош, али, опет, пут куда идемо врло је добар и раван, те није ни возња неугодна, него чисто кријепи и освјежава човјека, а и погледу ти нема шта сметати, јер је свуда пукла лијепа раван, како из вароши изиђеш. Пред свом том дугачком поврком од толико кола, јахао је на „бециклу“ наш млади и окретни Ј. Брајић, трговачки агент.

Послије монотоне возње од пуног сахата, стигло се до тако зване „машићке тополе“, гдје се одваја друм за Стапаре, и гдје су дочекали г. митрополита 20 коњаника, са тробојницама у руци, од општине Стапарске, које је предводио млади парох Романовачки С. Рађевић. Кад су стигла кола митрополитова и уставила се код упарађене коњице, заори се: Живио!!

Док је г. митрополит силазио с кола, дотле и коњаници сјашу са својих коња, а утрућени старац приђе и упита се са свима редом. Ту су и чланови српско-православне општине градишке, који су дотле допратили свог архијереја, пољубили га сви у руку, пожеливши му срећан пут, јер су се одатле неки повратили кући. Давши свој благослов свима онима с којима се ту растао, г. митрополит сједне опет у своја кола и продужимо путовање даље, у пратњи, која је сада изгледала свечанија и много већа, јер оно лепршање преко 20 српских тробојница, што их коњаници носеше, чисто ти груди испуњаваше некаковим неописаним весељем, радосћу и заносом.

И одавде је наш „бециклиста“ Брајић калаузио напријед све до у Стапаре, а за њим млади Рађевић парох, са два заставника; за њима митрополитова кочија; за овима коњаници с барјацима; а иза ових дугачка поворка кола.

Пут од „машићке тополе“ до у Стапаре преваљен је за 1 сах. те, кад смо већ били за једно 10 минута не домак цркве, зачу се глас звона и пуцњава 5—6 прангија на један пут, што је све престало тек онда, кад се стигло до пред саму црквену порту, а то је било 5. септ.

Могло се примјетити, како глас звона и пуцњава прангија чисто разбуди свијет из његовог дотадањег флегматичког стања, па се поче одмах у веће гомиле купити и од цркве напријед помицати, идући нама у сусрет.

Кад већ почесмо допирати до првих редова од народа, г. митрополит заповједи, да се уставе кола, а у тај пар заори се дуготрајно: Живио!! Сивавши с кола ишао је тако кроз гомилу народа преко 100 корачаја, до пред капију црквене порте, гдје сво свештенство котара градишког (а и страна), чекало га је упарађено под „Славолюком“. Дошавши ту опет се заори: Живио!! На овом мјесту поздравео је госп. митрополита осјеједели парох кукуљски Н. Којић, лијеном и језгровитом ријечи, на свршетку које опет заори се дуготрајно: Живио!!!

Послије овога настало је право гурање, јер је сваки рад био да види свога архијереја, и да га пољуби у руку; а кад је већ и тој тишми крај био, отишао је г. митрополит у опредјељени му стан, одакле послије кратког времена, праћен од свога свештенства и народа, уз појање тропара храму, уђе г. митрополит у цркву и одстаја вечерњу, коју је чинио парох градишки, са још 3 свештеника и прото-ђаконом. По свршеној вечерњи у брзо се ишло вечерати, јер се већ био мрак у велико ухватио, а по вечери г. митрополит ишао је одмах на починак.

У јутру рано 6. септ. када грану жарко од истока сунце, и обасја васељену својим топлим зрацима највеличанственије, забруја милозвучно звоно са бијелог и високог торња; загрмјеше прангије и на далеко разгласише да настаје свечани дан.

Свијет је још непрестано долазио, и ако је већ цео простор око цркве био пун. Како тежаци, тако исто и варошани из више мјеста, похиташе да се срцем и душом придруже братској свечаности. А вриједни Срби Градишчани, својом посјетом и судјеловањем, да могне све што свечаније испасти, учинише племенито и сваке хвале вриједно дјело! Та, сложна је Србадија у Градишкој. Свуда па и овом приликом заевједочише да су узор Срби, — узор родољуби!

Браћи Стапарчанима, похиташе браћа Градишчани, да заједно прославе славу српску, пруживши им како материјалну тако и сву могућу моралну помоћ.

Јутрења је свршена рано, а од прилике око 8 сах. пошао је г. митрополит из свога стана у цркву, а пред њим ишла су дјеца из градишке школе, обучена у стихаре, носећи чираке и рипиде. За дјецом ишли су 6 свештеника и

ђакон, сви обучени у црквена одјејанија. Иза ових корачао је тихо и споро старац митрополит, а по зади њему сљедовало је 16 свештеника и силни народ, и тако допратише га до у цркву, уз грување прангија, звонење звона и пјевање тропара „Преобразилеја“ и т. д.

Најприје је обављен чин освјештавања цркве, па онда архијерејска служба, на којој је произведен искушеник манастира Гомионице Петар Иванчевић, за јерођакона, а Гавро Стојнић јеромонах, за игумана истог манастира.

За вријеме од 8 сах. па до 1 сах. иза подне, док је трајало освјештање и архијерејска служба, грувале су прангије добро и у своје вријеме. По свршетку св. Евангелија говорио је г. митрополит у цркви врло лијепу и поучну бесједу о поштовању вјере и народности, о моралу, слоги и братској љубави, коју су сви присутни пажљиво и на миру саслушали, признавајући у срцу сваки да онако треба и радити.

Послије службе око 1 $\frac{1}{2}$ сах. по подне, сјео је госп. митрополит са осталим гостима за ручак, и то одмах на домак цркве у пространој и нарочито за то направљеној одаји од пиљеница. Гостију бјеше из Бос. Градишке, Бањалуке, Прњавора и т. д., којих је до близу 100 било за заједничким столом. При свечаности и банкету градишку котарску област заступао је погл. г. В. Жановски, котарски предстојник.

За ручком наздравио је прву здравицу г. митрополит Њ. В. цару и краљу Франц Јосифу I. на коју је друштво отпјевало „царску химну“. Затим је г. В. Жановски наздравио г. митрополиту, а „тон деспотин“ заори се најумилније. Даље наздравио је прото бањалучки г. В. Жановском, а прото — намјесник из Градишке свима приложницима овога данас освећенога храма. Сваку здравицу пратио је пуцањ прангија и јака звона, а неке још пропраћене су и пјевањем „многаја љета“.

За сво вријеме последије подне играо је и пјевао народ око цркве и по цијелом збору, али тек наста вријеме правом српском веселу, од 4 сах. иза подне, кад остарјели — дични наш — архијерој диге се иза стола, а за њим и више гостију, да гледају народно веселе, које је трајало тако без престанка и у најбољем реду, до самог мрака. А кад злаћано сунашце поче савијати своје миле и љубке зраке, као оно стидљива нева екуте и рукаве, па за гору залазити,

тад и многи гости почеше се спремати и одилазити сваки на своју страну, и тако тај мили дан „славе и величине“ мораде се завршити, мораде проћи.

Примјетити ми је да је народа било око 3000 душа, и да је пало чиста прихода у црквену благајну 1636 фор. Кум црквени Миле Голић, из Козинаца — котар градишки — дао је сам 200 ф. готових новаца, и још један барјак у вриједности 68 ф. Ово племенито дјело нека му свевишњи Бог накнади својом милости стоструко, а на овом мјесту буди му изречена срдачна хвала. Живио на понос и дику своје околине и у будуће као и до сада, ако Бог да! Такође нека је искрена хвала и свима осталим приложницима, који ма и најмањи дар учинише на олтар цркве; а тако исто буди лијепа благодарност и свима оним, који својим присуством увеличаше светковину освештања нове цркве у Стапарима.

* * *

У понедељак, — 7. септем. — око 10 $\frac{1}{2}$ прије подне, милосвучна звона са српске цркве у Бос. Градишци огласише православном жителству градишком, да долази велики добротвор Срба, и многозаслужни архијереј Николајевић, да сјутра на Госпојину малу, одслужи службу у цркви. Г. митрополит из Стапара дошао је у Градишку управ у 10 $\frac{1}{2}$ сах. прије подне, у великој пратњи кола, од којих половина дошла је из Градишке у сретање до „машичке тополе“.

Тога истог дана до подне посјетио је г. митрополит у конаку г. В. Жановског, котарског предстојника, гдје му је и сво чиновништво представљено било; а по том учињена је посјета пресједнику српске општине, и мјесном пароху.

У 1 сах. иза подне био је г. митрополит на ручку у стану котарског престојника, на који га је он позвао још при поласку у Стапаре. Ова част и ако је била у ужем кругу, ипак, проведена је у пријатном разговору, сјећајући се сви успомена јучерашњег веселог дана у Стапарима. Са ручка је ишао г. митрополит и чинио посјете још неким виђенијим грађанима, све до вечерње, а тачно у 4 сах. огласило је звоно на вечерњу, а у црквеној порти, од „славолука“ (који је начињен био од шуме и цвијећа), па до црквени врата, стајали су већ учитељ и учитељица, са упарађеном школском дјецом, с обје

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

стране пута; а код самих црквених врата, на доњем басемаку, стајао је надзиратељ протопрезвитера са крстом у руци, а око њега друга два свештеника, држећи један Евангелије, а други кадионицу, сви обучени у одежде, чекаше тако свога Архипастира.

Кад је г. митрополит дошао близу црквених врата, освоји га онај средњи свештеник овако:

Високопреосвештени митроношче!

„На прагу цркве, која сваки дан уздиже топле молитве Богу, за здравље и дуг живот нашега цара и твога Високопреосвештенства; — на прагу и пред св. олтарем цркве, која свима својим вјерним пошљедоватељима проповједа и у срце улијева синовну послушност и оданост према теби као црквеном поглавици; — при побожне уласку твоје у њу, поздрављам те архиепископе сарајевски, велики добротворе народа српског, предобри владико и митрополите Дабро-босански, у име свештенства овога котара, у име црквено-школске општине и свега српског народа ове наше вароши ријечима невине и чисто срдачне Евангелске дјече Јерусалимске: „Осана, да си благословен, који долазиш у име Господње“.

„Ти доиста долазиш у име божије, јер његову свету вољу испуњаваш кроз неописана добротворства твоја, која је већ на неким крајевима осјетио и народ српски у поносној Босни. Зато, на овом мјесту искрено и од срца узвикујемо ти сви јединодушно — Живио!!!“

На ово заори се из 160 млађаних уста и осталог присутног народа дуготрајно: Живио!! Г. митрополит потом уђе у цркву и чињено би вечерње са благословом хљебова, које кад је било свршено, отишао је г. митрополит у кућу Р. Илића, гдје му је српско-православна општина и стан опредјелила била. Нама по вечерњи, тјело срп.-православне општине, — са својим свештеником на челу, — учинило је подворење г. митрополиту, у његовом стану.

Сјутра 8. септ. — на Госпојину малу, — служио је госп. митрополит са протођаконом и тројицом свештеника свету литургију. Иза св. Евангелија, држао је и овог дана г. митрополит врло поучан и троњавајући говор, који је у више присутни особа сузу на око измамно.

Српско-православна општина давала је тога дана око подне у престоријама Р. Илића, на доњем боју, свечан ручак у почаст г. митрополиту, на који је позвала овдашње чиновништво, грађанско и вој-

ничко и виђеније грађане, који је сасвим весело и лијепо проведен.

Овога истога дана у вече, овдашње грађанство икупивши се у већем броју, приредило је бакљаду старцу митрополиту. Кад је бакљада приспјела до под прозоре стана митрополитова, овдашње пјевачко друштво, најприје одпјевало је: „светосавску пјесму“, а по том је један од млађих људи ватрено поздравео г. митрополита, замоливши га, да и на даље као и до сада заступа и брани оне највеће двије светиње србине: *цркву и школу*.

На крају поздрава чуло се бурно и дуго-трајно: живио! а кад се утишаше већ и пошљедњи гласови, старац, митрополит, који је за своје вријеме на прозору наслоњен био, исправи се сада и захвали икупљеном народу овако: „Дјецо! Ја никад нећу престати бити оно што сам до сада био, него ћу увијек будно стајати на бранику свега онога што је Србину свето, узвишено и племенито“. (Опет урнебесно живио!!)

Након захвалнице митрополитове сакупљена гомила народа мушкога и женскога спола одпјева још ове пјесме: „Боже братимства“ и „Бранково коло“.

Силна свјетина, многи фењери, звучни одјеци пјесме чиле млађарије, кроз тиху и благу ноћ, подигли су тако рећи цијелу варош на ноге, па ти се чисто чини, да на свакој улици, кући, човјеку, правије рећи на сваком предмету видиш оличено Српство и Србина.

Сјутра 9-ог ишао је г. митрополит у село Грбавце, да тамо провиди цркву, која се почела у том крају изградити, ради чега је тек у четвртак — 10. септ. — било могуће нашем старини кренути се натраг пут Окучана, сигурно поне-савши лијепе успомене одавде.

До, у Окучане испратили г. митрополита сви виђенији наши грађани, а на расстанку наш старина рече пратиоцима: Ђецо моја! Никад вас заборавити нећу; остајте ми збогом!!!

За своје вријеме овога 6-то дневног народног веселја и светковања, послужило нас је небо тако красним данима, као да је и оно хтјело тиме да уздигне ову светковину, која јој је повољна. Хвалимо те и благодаримо ти Боже за то!
Бос. Градничка, 27. септембра 1892.

С. Вјелајац,
свештеник.

„с Богом“ изведен у красном кићеном кругу старог нашег стила, и то: одломци „сказа“ и „сѣбог.“ а остале ријечи испод тога круга. Писац је у томе колу лијепо поредао и измијешао црвену, плаву и зелену боју; у врху круга извео је плав крет, а у горњем и доњем крају десно и лијево, у страну, красне шаре у виду грана. Велика је штета, што је нестало почетка ове књиге; писац је туј јамачно још већма настојао, да прикаже своју вјештачку творачку снагу.

Пошто је нестало почетка, то се, на жалост, не може знати, ко је писао овај апостол, кад је и ђе је писан, па нам још тај лијепи свједок наше славне прошлости не сачува скоро никакова другог податка, осим једног записа, што остаде у неколико сачуван на унутрашњој страни предње корице, али и он јако оштећен, и без икакова особитог значаја. Први ред тога записа откинут је и не може се прочитати; у другом пак реду пише крупнијем словима: „Храма сѣа николи“, а за тијем слиједи запис појединих лица, која уписаше себи поменик у томе апостоу; али, пошто је запис врло оштећен, то се сада може прочитати само ово: „... (м)итарь себе мѣ(г) њ апостољ...|... себе мѣ(г)ѡ. писа тимошъ себе мѣ...|... (и)линкѡ ѡѡ милиѣъ поменикѣ|... (а)нѣлиа мѡ (о)кцѡ мловѡ. веселинѣ вма|... мѣѡ. радошъ. ѡмк. цветко мѡ|... (ј)ѡсикѣ... и встоа мѡ ѣѡра каѡ...|... марко... мрѡ“. Снизже овог записа имаде остатак једног другог, чије се значење не може ухватити, осим ријечи: „дамѣ поменикѣ“. Запис је писала друга, познија рука. Црnilо се боље одржало од онога у апостоу. Слова су ћирилица, у виду штампе, али је писац имао слово **ћ** и **ѣ**, па се још за **к** и **в** служио такозваним босанским типовима.

Према овоме запису знаде се, да је овај апостол био својина неке цркве св. Николе, а судећи по онијем класичним старосрпским именима, као што су „Тимош“ и „Радош“, ова је књига доста стара, премда, с обзиром на чисти старословенски језик и употребу слова **ѣ**, можда није постала прије свршетка XVI. вијека. Којој је пак цркви св. Николе припадао овај апостол, то се не може знати. У древној жупанији „Дрини“, или у потоњем „Подрињу“ нема данас није какове древне цркве св. Николе¹⁾ (изузевши манастир Бању) и тако овај споменик још таји своје дане, док и њега не уништи зуб времена исто онако, као што је уништио и оно св. мјесто, у чијој је служби овај лијепи рукотвор сада непознатог трудбеника, стајао на славу божију, јамачно дуље времена.

III.

Четири листа од писаног апостола или еванђеља.

Овај остатак пропале Србуље, писан је на доста лијепој, јакој и глаткој хартији. Листови су дугачки 27¹/₂, а широки по 19¹/₂ цм.

Рукопис је поситан, а писац није свој посао укусно обавио, нити се много обазирао на захтијеве симетрије, нарочито у погледу окрајака; радња је проста, а изведена црвеним и црним мастилом, које је понешто изблијеђело.

И у овоме је дјелу скоро свуда упо- требљено **ѣ**, а мало ђе **к**, па се још писац по неђе служио и такозваним босан. облицима за слово **к** и **в** премда иначе имаде свуда њихове праве ћирил. облике, а служио се уједно и скраћеним знацима за „тѣ“ и „тв“. У наслов: „Мѣа генарѣа“

¹⁾ Фочанска и Тетимска црква у Фочанском котару имаду храм св. Николе, али ја не бих рекао, да су то њихови храмови од старине.

слова су велика и веома слична онијем у Херцеговом натпису, нарочито слова М, Я и У, па и мало д у другом садржају.

Садржај овијех четирију листова јест преглед апостола и еванђеља за вријеме од 17. децембра до 31. августа, за којим долази преглед св. четрдесетнице, па онда св. педесетнице до 7. неђеље по Пасхи. Као што се види, тај је распоред нешто друкчији од онога по данашњијем апостолима, ђе се сказанија почимљу са св. педесетницом, па онда дође преглед свију неђеља и седмичних дана преко године, затим св. четрдесетница, па онда мјесецослов и т. д. Још му је нарочита особина у томе, што у мјесецослову нијесу уврштени сви дани по реду, као у осталијем књигама, већ само неки одабрани, које су стари Срби јамачно славили као заповједне празнике, и то: у децембру (у колико је сачувано) 17., 20., 24., 25., 26., 27., 28. и 29. и неђеље пред Божићем и по Божићу; — у јануару: 1., 2., 3., 5., 6., 7., 11., 14., (вѣтажде дѣѣ иже вѣсѣи ѡца сави прѣаго архѣиѣнскѣна срѣскаго), 15., 16., 17., 18., 20., 21., 22., 25., 27., 28., 29. и 31. и дотичне неђеље; — у фебруару: 2., 3., 8., 13., вѣ таж дѣѣ прѣподѣнаго ѡца нѣиѣг сѣмеѣна новаго мироточива срѣвѣска.) 17. и 24.; — у марту: 9., 25. и 26.; — у априлу: 1., 23., 25. и 30.; — у мају: 2., 7., 10., 21., 25. и 26.; — у јунију: 8., 11., 12., 14., 19., 24., 28., 29. и 30.; — у јулију: 1., 2., 4., 8., 13., 15., 16., 17., 20., 22., 25. и 27.; — у августу: 1., 2., 6., 9., 15., 16., 25., 28., 29. и 31.

Језик је овђе у свему србуљског облика, коју околност, као и друге особине овог саставка, нека потврде изрази, које овђе у вјерном препису износим, као: „величитѣ дѣше мое; поменѣ име твоѣ; небеса повѣдѣютѣ; иже поплѣти рождство;

вѣскликнетѣ тѣви вса зѣмла; вѣпаметѣ; крстистѣсе; сѣвор прѣдѣтечи; ѡ канѣна крстѣ (мј. от канона); вѣзвращѣнѣ моѣм (мјес. пренесеније, 27. и 29. јануара); сѣго мѣника пандѣлеимона: велѣн ѣѣ ѣш; вѣжѣни вси воеѣиѣнѣ; вѣсѣвѣнѣ гредѣ (и грѣдѣ) вѣ нме (и имѣ) гѣѣ; ѣако вѣзвѣклиѣшѣс“ и т. д.

На тијем листовима нема никакова записа, а потјечу од пропале књиге (апостола или еванђеља), која је, према свему наведеном, доста стара, и с те стране као да заузима средину међу Отачником манастира Ораховице и напријед описаним апостолом.

Б. Штампане књиге.

І. Пентикостар.

Ова старинска књига, у колико се тиче времена постанка, као да спада међу прве производе нашијех српско-правосл. штампарских издања, па је можда већ у српској књижевности или споменута, или баш и опширније описана. Но пошто нема предњијех и задњијех листова, па се не зна, ђе је и кад је штампана и пошто још не знам, да ли је њен који примјерак већ другђе описан, то ћу с тога ево овђе изнијети њен потањи опис.

Књига је у формату осмине; листови су дугачки по 30, а широки по 18 цм. Хартија је простије врсте и средње јачине. Табаци су означени малијем црквеним словима, и то вазда на првом и пошљедњем листу доље у средини. Табаци Божидарева Октоиха означени су, осим црквених слова, још и латиницом и рим. бројкама, по чему онда судим, да је овај Пентикостар штампан неђе у српским крајевима.

Повез је укусан; јаке дрвене корице обучене су дебелом кожом. На првој корици утиснута је слика (сад врло не-

роугла изведен је у средини крет у виду еплета, а на Ђонковима красне узвојнице. Оваку врсту слика нађох на почетку текста 5. и 8. неђеље по Пасхи.

У погледу језика, правописа и друге особености овога саставка, нека послуже макар и ови скудни, али вијерни извадци: „Просвѣтѣишеѡ вѣсѣчьскаѡ вѣскрѣсенїемъ твоимъ ѣи. иранъ пакы ѡврсѣѡ, вѣсѣже твѡрь вѣсхвалѣжиритѡ. иѣснѣти вѣсѣгда приносѣтъ“¹⁾. или: „Преслѡвнаѡ днѣ(с) видѣше ѡзыци (нема вси) вѣградѣ дѣдовѣ. ѡгда дѣхъ стѣниде стѣни, (вѣтор)¹⁾нѣ ны(х) ѡзыцѣхъ. ѡкоже вѣо гѣвы лоѣка на...²⁾...ѡѣтъ. рѣче вѣсѣбраниомъ ѡчѣнникомъ хѣвѣ(мъ). вѣсѣтъ гласъ ѡкоже носимъ нѡѣждно дыхѡ(нї)ю. и исплани дѡмъ и дѣже вѣхъж сѣдѡше. (и)вѣси начѡше вѣшати. Стрѡнными гѣы. Стрѡнными велѣними. Стрѡнными ѡчѣнни стѣмъ трѡницѡ.“

На сачуванјем листовима овога Пентикостара нема није никакова записа. Пошто је пак почетак и свршетак књиге пронао, то сад не могу да знадем, кад је и ње је штампана, да ли у Миљешеву или Горажцу (ње данас на жѡлост нема ама баш ни једног примјерка издања дрвене штампарије при храму св. Георгија од год. 1529. и прије и касније од ове године) или у којој другој штампарији. Но кад би се откуд овај Пентикостар сранио са појединим сачуваним издањима споменутијех, а и другцијех наших штампарија XVI. вијека, онда би се заиста могло одредити, коме времену припада ова књига, као и то, чије је издање и ње је штампана³⁾.

¹⁾ Ограђени дијелови ријечи означају она мјеста, која су у Пентикостару издрнула и отпала. Овђе су попуњена аналогијом према осталом саставку књиге.

²⁾ Ово пронао мјесто не знајох попуњити. Можда је прије било написѣтъ или написѣтъѣтъ.

³⁾ Онај кратак опис биће довољна подлога дотичном писцу (библиографу и т. д.) да сравањањем означи њено мјесто и вријеме поставка.

II.

Октоих Божидара Вуковића.

М. ѡстачка издања великог родољуба и служитеља Христовог, вјводе Божицара Вуковића, парочито његови октоих, добро су познати српском читалачком свијету, јер су на више мјеста и у разнијем листовима спомињани и описивани. Па зато управо и није нужде, да се овђе парочито опишеује Божицарев Октоих са 5. гласа, од године 1537., што се доста општећен налази у Херцеговој цркви. С тога ћу привести овђе само неке опће црте о садашњем стању исте књиге, за тим један засебан лист од неког другог издања тога великог трудбеника, што се у истој цркви нађе, па осим тога још изнијети и записе, што се сачуваше на томе октоиху и његовијем омотним листовима.

1. Дотични Божицарев октоих од године 1537. као да нема данас свију предњијех листава. Очувап је до сад лист са предговором, за тим садржај почевши са посљедованијем 5. гласа и то од суботе на малој вечерњи, па даље све до краја, заједно са прегледом јутрењих еванђеља, и Божицаревим поговором. Књига је повезана у јаке дрвене корице, са укуеном кожном преобуком; повез је много попустно.

Изузевши крајње бијеле листове по корицама и око увеза, нема у овоме октоиху никакова записа. Красни Божицарев предговор објелодањен је у цјелини у опису манастира Завале од г. игумана Хр. Михајловића („Вос. Вила“ 1888. стр. 330.), па је тиме обзнањен српским читаоцима у овој земљи, али ми није познато, да ли је ње у цјелини објављен и онај духовити и врло поучни поговор истога октоиха, па га за то овђе у цје-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

лини износим, са жељом, да у млађијем нашим нараштајима учини онај духовно-морални утјецај, који је подобан покренути дух човјечији на велика опћекорисна подuzeћа. Поговор гласи овако:

„Вѣкъствомъ своимъ прославляемъ вѣтро-ници бѣ нашихъ, и послазее лютециимъ его кѣго-дѣтъ прѣстаго дѣа. иже истинною вѣрою, итѣже наприиѣи ѿ неприкосновеннаго вѣкъства его. вселен: свѣтънаа вселому миру. исплакн-юцаа вѣѣа хотенѣа, повѣкъствивому смотреню найтѣемъ сѣго дѣа. рекоу же оубо ѿ немъ вѣкъствнымъ мѣужем, ѿванноу Дамаскѣноу, и козми, и ивсифоу. прѣдашеже оубо намъ снѣ идѣсѣсноую кнѣгоу, глѣми ѿхтонхъ, еже възвѣктише намъ пѣснословити вѣтрѣсѣчнемъ вѣкъствеѣ трѣстѣимъ глѣси аѣглѣскѣмъи славо-словааго въвнѣи-нѣхъ. изъ ѿвѣкъствовахомъ писанѣа. покаанѣю наставника. кѣѣоу примиренѣе и вса-кѣмъ грѣхомъ потраѣвлене. икѣвѣкъствнымъ сѣвзамъ шѣствѣе творити. приходѣцимъ свѣ-рою иерѣчною лѣбою.

Пакѣже помѣсти великааго бѣа нашего ѣу дѣа. и кѣгодѣти идароу сѣго дѣа. азъ грѣшникъ Пожидаръ Коуковикъ. ѿчѣством ѿдишкитѣе еже се въпрѣдѣлѣхъ македонскѣихъ. подвы-гохомъсе насѣе ежѣтѣвное дѣлао еже жѣлахъ ѿноности моее. и свѣксею срдчною лѣбовѣю по-троудѣхъ. ѿвачеже нѣсна своимъ очима дахъ. ииоцеѣдѣхъ ѿмѣнѣа моего ежѣми даль естѣ бѣ дондеже придохъ насвѣрженѣе сѣѣе кнѣги сѣе рекоми ѿхтонхъ. бѣоу поспѣшѣствоующюми. свписахъ и свѣршихъ сѣ великѣемъ троудомъ възападнѣхъ странахъ. ѿвачеже мѣносе всакому поующюму или чѣтоущюму, или преписоующюму. влѣвите ане клѣнете. идавѣси прѣкѣдемо въблѣславнѣи хѣе въ дан соудни, икѣвѣкѣ, аминѣ“. (Далье слиједи ознака сатрудбѣника Теодосѣа и Генаѣија, инока манастира св. Саве у Миљешѣвој, родом из Пријепоља, а на пошљетку ѣихова молба читаоцу и врѣ-јеме свршетка кнѣге).

2. Уз исти октоих нашао сам три засебна бијела листа, који, судећи по формату и другијем биљезима, бијаху у повезу око исте кнѣге и на корицама.

На првом омотном листу записан је тешком руком, полуштампано, крупно, овај спомен: „Сѣа свѣтаа и кожѣственаа кнѣга глаголемѣ октои свѣченно протопопѣ курѣ нѣ-колеа глаголем ѿдвращѣша, его ѿцем и ма-комъ ечменица. писа поп димитриѣ своєю не-вреннѣю рѣкѣю азъ грѣшникъ и манши пѣвацъ на аѣнгѣ года. (1753).

На другом празном листу уз предњу корицу налази се овај запис: „Сѣа свѣтаа и кожѣственаа кнѣга глѣми ѿктои цркѣе го-рачке да слѣжи свѣтомѣ георгию принесе сѣчено-јѣриѣ попѣ никола вранѣш оцѣнѣхъ и матеромѣ ечменица. Писа азъ грѣшникъ и манши паче васе човекъ георгиѣ Добриловацѣ хѣксара патриаръ въ 1779. (Чудо је, што Георгије из Добри-ловине манастира год. 1779. назива при-ложника Николу попом, дочим је он у запису од 1753. протопоп¹⁾).

На трећем засебном листу налази се овај, у облику рукописа изведени за-пис: „Сѣм кнѣга кожѣственаа снѣхъ хѣктои прото прѣзвитѣра лаза косориѣа прочи ино-вѣхъ лозѣхъ знано да естѣ нѣзва сѣт и го-рашке цркѣе естѣ 1795.“ Ниже тога стоји: „Саазъ греки“. „Писа азъ грѣшникъ еромонахъ акцентѣе трочанѣ“ (из Пљеваља?)

На задњој корици кнѣге записала је иста она рука, која и запис од год. 1753. слијѣдеће ријечи: „покрила се цркѣа гош-рашка 1778“.

Ови записи немају никакова општегъ важнијегъ значаја, али ја их ипак износим на јавност из благодарности према сјени

¹⁾ Према запису у Ораховичком „Отачнику“ прѣста-вѣо се поп Николѣ из Горажда год 1777. Ако је овај Ни-кола истрѣжетан са онѣмъ Лѣченицом од Вранѣша, онда је овај запис у октоиху постао изъ ѣегове смрти. Свакако је то била врло часна личност, кад му се име на толико мѣста спомиње.

овијех служитеља св. олтара божијег, служитеља Херцегове цркве, да им се и овијем путем учини дужни помен. Записи су изведени старом рукописном ћирилицом, са примјесом тзв. босанских облика за дот. слова.

3. Осим овијех листова, налази се у овоме октоиху још један штампани лист од неке друге књиге Божидаревог издања. На предњој страни истог листа налазе се црне слике: св. Богородице, архангела

Михаила, св. Николе и св. Димитрије; — на другој пак страни преглед Јована Дамаскина о Насхалији, са упуством, како се треба служити оном шемом, па наћи према кругу сунца и луна дотичну годину. На завршетку оштампане су ове ријечи: „Новеленіем гїлами Божидара боеводе. троудихсе свєсїх смиеренни неродиаконых Мѡѡс... Кѡ лето ѿ рождѣства хїва афле. кроуг слѡнцоу ѡі. а лѡни ді. злато число ѡі, демеліон ѡ епѡхта ѡ. оубнеціех“.

(Свршиће се.)

Његовом Високопреосвештенству митрополиту зворничко-тузланском, господину Николи Мандићу поздрав.

Поносу и дико свега рода,
Избраниче всељенског синода
И љубимче цара и народа!

Својим Ти си заврједио знојем,
Да Ти химну дужник у част појем
И одушка срцу дадем својем.

Добро чинит' никад њеси еуста,
Од својијех откида си уста,
Да не пати сиротиња пушта.

Мало њих је кој' Ти прошлост знаду,
Да Те ц'јенит умију по раду
И по раду твоју штоват' браду.

Мало њих је, кѡј' би сабрат знали
Око себе ерски живаљ мали
На ледини — на паркетној сали,
Да му вјеру и народност милу
С крви слију, уц'јепе у жилу,
Да лудачком одоли бјеенулу.

Мало њих је, кој' би били вични,
Жртвовати свој интерес лични
У часови кобни и критични.

По сто пута Ти си то показа,
Свом мишљењу давајућ израза
Преза њеси никад од пораза.

Својим дјелма далеко си већи,
Народ водећ блаженству и срећи!
„Је л' могуће!“ — друг ће који рећи.

Јест, вјере ми, мој поштени друже,
Као доказ нека ти послуже
Сузе дјече, која за њим туже.

Коју знаде привинути себи,
Да недужну пречентали не би
Прождрљиви грабежни јастреби.

Нек Ти прича сиротиња раја,
Кад пребјеже са босанског краја
За времена најљубећег вапаја;

Гола, боса, изнемогла, гладна,
Убио ју мраз и пича хладна,
Оњемила — за се не зна јадна —

Он ју прима у наручја своја;
Због њезина мира и покоја
Покуца је на врата без броја.

Још покупи ону рајчад младу,
Да ју отме невољи и јаду
Учећи је под липом у хладу;

Богатећ' је оштроумља духом,
Свако од њих одјенуо рухом
Нахранно бијелијем крухом.

Сто тридесет и више на броју
Довео је сам на руку своју
На литурги у цркви да поју.

Та црта му пред другим предњачи,
Самосвјести биљег је најјачи,
Што босанској учини нејачи. —

Добротворче, славни слављениче,
Сав ти народ из дна душе кличе:
„Блажен, сретан био избраниче!“

У свој идеш не у народ страни,
Духовном га пићом пој и храни,
Од заблуда одвраћај и брани.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Уважен си прам горе и доле;
У теби је и снаге и воље,
Што не ваља исправит' на боље.

На Глогову, у очи Спасова дана 1892.

Сретно дакле у име Господа,
Избраиче всељенског синода
И љубимче цара и народа!

Данило Јакшић.

Писмo днештву „Источника“.

Ако ми поштовани господин редактор уступи мјеста у свом цијењеном журналу „Источнику“ — намјеран сам да учиним малу напомену о проналаску једног француског сељака у борби са филоксером.

Бићу веома кратак.

Као што је извјесно, распрострањање филоксере и штете које она чини — од појаве своје у западној Европи, гдје је највише пострадала Француска, а од које, на жалост, није поштеђен ни Сријем и други предјели у Аустро-Угарској као и Србија — из године у годину све су веће и страшније. У борби с тим сићушним створом употребљавана су — чини ми се — сва могућа срества и сви рационални начини и — ништа готово није се успјело: у резултату таквог силног труда све је једна и цела сума — филоксери се не може одољети..... Најпослије најстрожија инспекција ухватила је се за ту мисао: да се лоза туземска замијени другом, америкањском лозом, којој филоксера мање може шкодити, али — „уви!“ и тај пошљедни опит показао се је неудачним, јер довољена таква лоза давала је или производат нискога квалитета и квантета или, подобно нашој туземној лози, страдала је од поплаве и најезде тих незваних микроскопских готију — тако, да је данас сваки готов да диже руке па да чупа чокоће и на мјесто виноградиња да припрема мјесто њивама и т. п. Но ево и утјехе, за коју

многи наши, може бити, нијесу знали или, и ако су знали, нијесу може бити томе вјеровали, нити пробали, истинитост тога. Сељак, земљорадник департамента Ардеш, у Француској, по имену г. Марсељ, чији су виногради сви били опустошени филоксером, трудно се је свим могућим силама, да како му драго спасе своје лозе и отклони штетни утицај филоксере, па у тој цијељи, кад већ ништа није помагало, сјетио се је да калами своју винову лозу на нека растиња, али — опет бадава, није се могло ни у томе успјети. Остало му је било да калеми још своју лозу на обичан *три* и — *срећно!*

Опитом нашао је да је трн једно од најсигурнијих срества против филоксере, јер на њега, т. ј. на трн, филоксера не иде, а што је најглавније, калемљење је успјешно, а плод пети као да је и на чокоту. Овакав проналазак (подобан колумбовом јајету, кога је он већ давно имао у рукама, само га је требао поставити), одмах је канстатован и потврђен правитељственим инспектором народне економије госп. Гезе-ом, т. ј. наредис је, те су се ископали два трна и посадили у обилан суд; за тим су накаламљени обичном њиховом лозом и однијети ради опита у версаљску оранжереју, гдје је па велико чудо трн давао дивне гроздове; а послвије је доказано, да му и филоксера ништа не може;

Ово је тек кратка напомена да се обрати пажња наше читалачке публике и пажња особито стручњака наше народне привреде, а до њих је, да исто дјело специјално прихвате и категорички објасне у колико је истина. Не би било с горега сваки наш зетљорадник да покуша сâм. Хвала Богу, ако ништа више а оно бар трњака непрокрчених има до миле воље. Само воље и енергије, па ако ово заиста буде истина, кроз мали низ деценија, могли би имати од трњака лијепе винограднике, па ако хоћете — чак и крајинскога — „балуцу“, од кога се чак и Француској често штуца кад се само спомене или чује то име: „балуца“ „крајина“ или „смедеревка“.

Кад смо се већ дотакли случајно овога, неће бити на одмет да такође споменемо узгред и о томе: да ли пчеле заиста кваре грожђе док је на чокоћу као што то многи тврде?

Врло често имао сам прилике да чујем жалбу против чела, т. ј. како се обвињавају као бајаги да оне кваре грожђе и подобне плодове. Но на основу пажљивих опита доказано је противно томе, јер „евенке“, које су вјешане у трмчанику покрај кошница, са свим нијесу диране пчелама. Тек онда, када је експе-

риментатор разбирао зрна на неким гроздовима тих „евенака“ видио је, да су пчеле само у том случају долијетале и сок изсисавале из разбивених, измењаних зрна. То исто освједочено је и над другим плодовима. На тај начин, пчела, дакле, не само да не кваре здраве гроздове и плодове у спште, док нијесу начети, већ шта више, чине грамадну услугу човјеку, т. ј. оне из плодова, који су већ готови да пропадну, без да се њиме човјек може користити, — стварају собом превасходни и одлични мед.

А знају ли читаоци колико је велики труд и дјелатељност пчеле при сабирању меда? — О громадном пчелином труду веома краснорјечиво свједоче сљедујућа љубопитна, но фактични податци. 125 цв. дају око 1 грама шећера: на тај начин да се добије око 1 к-о шећера нужно је од прилике $7\frac{1}{2}$ милиона цв. Садржина шећера у меду одређује се од прилике 75%, сљетвено, — да се добије 1 к-о меда, пчела мора да посјети и посиса до 6 милиона разних цвјетова. Ово доказује да пчела потпуно заслужује име емблома трудољубија.

С поштовањем:

Милош С. Анђелковић,
ђак академије.

Како треба опојати лице коме се име незна?

Дешава се више пута, да свештеника позову, да опоји какво лице, за које се незна: ни одакле је, ни ко је, нити „*како му је име*“.

Многи ће свештеник, када му се овакав случај деси, зачудити и помислити: како ћу га опојати, када му имена незнам а морам га у јектенијама и возгласима споменути, — па том приликом, или ће

паредити: да се умрли сахрани неопојан, и да се трага за сазнавање имена његовог, и тек по проналаску опојати га; или ће онјело извршити наопачке, не споменува нигдје име његово; или ће га најзад пак опојати са речију „*и.м.јарек*“, као што многи свештеници тако раде, који незнају, шта им ваља, у оваким приликама радити па квит!,—

И ако су ово врло ријетки случајеви, који се свештенству дешавају, — ипак се такви могу десити свакоме свештенику, а нарочито у зимње доба, када су јаки мразеви, сњегови и сметови, па ухвате у путу какво слабо одјевено лице, гди га укоче, смрзну и тек се последије неколико дана мртв нађе; када разбојници ухвате, опљачкају и убију каквог непознатог трговца по друмовима; када каквог друга свог хајдучи у шуми убију и мртва га оставе, па се последије нађе, и најзад, оваки се случајеви дешавају највише за вријеме ратова.

И писцу ових редова, прије неки дан за вријеме 20 годишњег његовог поновања десно се овакав један случај:

Један сељак, по свој прилици из округа Нишког, јер се видило по одијелу, отишао је прољетос са друштвом својим у краљевину Румунију у службу, да спгурно коју пару заради. На пошто је љето прошло, а већ јесен наступила, то је се опет са друштвом враћао натраг кући у Србију, и то преко Видина, и Вршке Чуке. А како је доста оболло био, и није могао даље путовати, то га је друштво његово оставило у путу између Куле и Вршке Чуке и отишло без њега. — Овај јадник изнемогао, пао је обнесвијешћен на земљу и ту лежао дуго вријеме. У том ваиђе на њ' наш „делижанац“, (носиоц аманета) који враћајући се из Куле за Зајечар, видив' га гди лежи болестан — и сјетив се оне приче из Христовог Јеванђеља о „*милостивом Самарјанину*“, одмах узе овог јадника у своја кола и повезе с' намјером, да му у најближем мјесту љекарску помоћ укаже. По причању посталиона, овај јадник боловаше од некакве сишње с кашљем помијенате. На питање његово: одакле је и како му је име, белесник немогаше ништа одговарати, јер га кашаљ тада све већма мораше.

Ишав тако пошље кратког путовања, — он издахну у колима на путу, а посталион га доведе у Зајечар и предаде окружној болници на сахрањивање, којом сам приликом ејутра дан био као болнички свештеник позван, да овог мртваца опојим, и до вјечне га куће отиратим, и ако му се име није могло знати.

Нека је вјечита хвала и слава честитом посталиону и телеграфисти младом господину Василију Стојановићу, на указаном овом хришћанском милосрђу наспрам свог непознатог брата нашег из Нишког округа. Види се, да је поука из Христовог јеванђеља о милостивом Самарјанину, која је овом господину још у основној школи предавана, имала дејства на њ', јер се он у оном магновењу одмах сјетно „*оног Самарјанина*“, који је убијеног човјека од разбојника на путу нашао, па га је узео, раче му опрао, превио, метнуо на свога коња и одио гостиничару, — па је и сâм тако урадио Зато још једном хвала му....

Позват дакле да опјело извршим, промислио сам зрело о томе, како ћу га опојати, када му се име незна, па ми у том дође мисао да би требао у опјелу споменути име умрлог овако: „*Еще мѣлимса ѿ ѡпокоѣнн дѣши ѡсѡбшачу раба Божїа „здрѣ лежачаго“ и ѿ еже... и т. д., што сам тако и учинио. Пошто ми није познато, да има гдје написаног правила по овоме, како би се требао свештеник у оваковом случају паћи и умрлог опојати, а познато ми је добро, да се о нарастосима, о задушницама па овај начин имена умрлих лица у јектенијама спомињу, — па држим, да се пијесам о познавању и извршивању ове своје дужности огријешно. Овај мој поступак у овом случају последије тога одобрила су и „братија“ моја из овдашње околине, дијелећи са*

мном то исто мишљење, која су ме у томе утврдила.

И према овоме, када се деси, да се позове свештеник да какво умрло и непознато лице опоји, држим, да ће дужност његова бити, да најприје сазна, је ли умрли Хришћанин, (а ово се може познати, ако ничим другим, а оно бар по одјелу), па ако јесте, онда га треба одмах опојати и у мјесто имена у јектенијама и возгласима споменути „здрк лежашчаго“

За лица пак у рату погинула којима се имена незнају, за њих има прописато правило: „Еще молима в оупоконїи дшн оусопшаго (или оусопших) рака Божїа за вкрс и отечество на крани живот свој положивши..... па тако треба и извршити опијело.“

Ово је само моје мишљење, које у подобним случајевима овако и практикујем; а ако који од браће свештеника мисли, да је исто неправилно, и да би требало оваково опијело на други који начин извршити, — молио бих га за обавјештење овим истим путем. — Свакојако надлежни, требали би ову празнину објаснити и прави начин вршења опијела у овако-

вим случајевима показати свештенству, те да би нас од погрјешака избавили, ако смо случајно у такве упали. —

И ако су, као што мало прије рекох ово ријетки примјери, који се свештенику дешавају, — ипак их он мора знати и правилно опијело извршити, јер кад незнање земаљетих закона и у обичном животу, код простих грађана, никога не извињава; то много мање непознавање својих дужности, небесни судија неће извинити ономе, који је позван, да их правилно зна, и да по вјерским правилима спроводи душе умрлих лица са овог на онај свијет.

У хатар оне браће свештеника, којима се овакови случајеви до сада нису дешавали, те о њима ни помислити нису могли као и оних, који нису знали, како им се у оваковим приликама наћи ваља, написах ово неколико редака, те да због непознавања своје дужности неби у неопростим гријех упали, и казну Божију на себе навели.

Зајечар, 17. Септембра 1892. г

Милан С. Пантелић.

свештеник зајечарски

Одговор на питање, стављено у 7. свесци „Босанско-Херцеговачког Источника“ од ове године: Шта је то „Покрижак“?

Још када сам постао свештеник размишљао сам и распитивао више пута о појединим народним свецима, којих нема у књизи забиљежених: од куд су постали и за што се у народу светкују, па сам у више прилика питао и о „Покришку“, те сам о том слиједеће разабрао.

Као што је познато у цијелој Босни и Херцеговини а особито у Крајини босанској, када се прави сир меће се у тако зване груде. Када

се тих груди доста накупи, онда се оне крижају (режу) у кришке а ове се (кришке) слажу у каце сирњаче. Те кришке које се у каце слажу уједно се са сољу и усаљају а последије залијевају са вареником, да се сир не поквари. Последије неког времена тај се сир туче са великим маљевима — туцњима, те од тог постаје познати крајшчки мрвљени или тучени сир — т. з. „прашак“. Крижање то обично се свршава до сриједе по Спасову, и то је вријеме највећи јек

крижању. Од тога дана ријетко се нађе која планинка, да груде крижа, а и кад би се таква и нашла, сматра се као лијена у својим пословима. Елем, то је узрок, да је ериједа по Спасову означена као пошљедње вријеме од крижања груди, те која планинка није до тога времена груде покрижала, труди се, да се дотлен тај посао сасвим доготови.

Даклен, ериједа по Спасову јесте дан пошљедни од крижања, па је за то и прозван четвртак по Спасову као први дан по крижању (груда): „Покрижак“.

Надаље, народ вјерује, да све молитве, које се читају за здравље стоке (блага), за добар род љетних усијева, најпријатније су Богу до

Спасова дана или бар до четвртка по Спасову а то је до Покришка, као пошљедњег дана од крижања. Иначе, народ вјерује, да молитве, које се моле, за здравље стоке, за род и берихет ријетко да могу помоћи и услшане код Бога бити, кад се послије овога дана т. ј. Покришка свршавају. То је даклен и узрок, да се на тај дан скупљао народ са свештенством својим на поља и на ливаде, гдје се стока највише храни, па се молио Богу и то баш у оно вријеме, када се усјеви најбоље развијају, да му преблаги Бог дадне добар род и здравље стоки његовој са којом највише животари.

К. Ковачевић,
свештеник.

Један дан на Кукању.

Из путничких црта од: Мар. С. Поповић-Родољуба. Посвећено: српској младежи у Пљевљима.

Бавећи се о распућу школеком у родном ми мјесту Пљевљима, договорим се са честитијем Србином Михајилом Бајићем и пречаснијем г. Димитријом Шиљком свештеником, да одемо и да разгледамо негдању тврђаву Херцега Шћепана т. з. град Кукањ.

..... Кад је освануо први дан иза св. Илије т. ј. лицем у св. Неђељу — 21. јуна, пођемо нас тројица, а то јутро позовемо преч. госп. Јосифа Шиљка свештеника, те тако сви заједно весело се поздравимо и кренемо — у име Божије на пут.

„Триста без попа ништа“, давно су рекли наши стари Срби, — тако ти је то и сада брате, — и биће увијек. Тако смо ја и Михајило били радосни и весели, видећи са нама два вриједна српско-православна свештеника.

Ишли смо на коњима и путовали разговарајући се о разлијем стварима; — наравно, да је било смија и пјевања до миле воље; јер без тога се не може — особито у добру и веселу друштву.

Пут нас је водио на југо-западну страну и полагамо смо се одмицали од милијех Пљеваља. С' обје стране пута простирало се ливнато зеленило, које напаја болесне груди и кријепи немоћне болеснике, те тако уживајући лијепи и пријатни шумски ваздух, дођемо послије 1 $\frac{1}{2}$ сахата према брду Гостецу, које се уздигло

на стотине метара у вис, — окићено лиснатим зеленилом и питомом травом — прави рај млађаној души — да човјека занесе гледајући.

Под Гостечом у лијеној, уској равници налазе се рушевине некадашњих кула (дворова) наше Селмановића, с' лијеве стране Ботине, гдје се сад гуштери и змије легу.

Чим сам угледао рушевине од кула заштах:

„Чије су оно рушевине?“

Поп Димитрије рече:

„Оно су рушевине од кула Селмановића, који су прије у онијем кулама живјели и зулум велики народу чинили“.

Одатле смо ишли низ десну обалу Чајетине и послије једног сахата прегазимо преко воде и дођемо у село Под Кукањ, код куће Обрада Бајчете, гдје се састанемо са преч. госп. Јаковом Шиљком, свештеником.

Ту се поздрависмо и сједнемо се одмарати под лиснату велику крушку.

Попијемо по каву и у разговору припитам Обрада, да ми шта прича о оној кули Селмановића.

На то ће поп Јаков:

„Ја ћу ти то најбоље казати, како сам чуо од мојијех ђедова!“

Пошто се у њега загледам он рече:

„Пиши учитељу!“

Ја извадим хартије и оловку, а поп Јаков настави:

„Било је девет браће Селмановића. Међу њима је био најстарији паша. Они су чинили велики зулум народу. Што се каже: *клати и палили*. Народу је био додијао њихов зулум; те направе тужбу цару и пошаљу је, да их избавља од тирјанства браће Селмановића.

Цар пошто прими тужбу, пошаље посланика у Сарајево до валије, да испита је ли истина, да Селмановићи чине зулум народу.

Посланик путујући у Сарајево дође под Гостеч у паше Селмановића на конак. Паша за тужбу народну није ништа знао.

Посланику изнесу вечеру. Задње је јело било: „*унутма*“, што значи ерпеки: „*не заборава!*“¹⁾

Посланик ноћи и сјутра дан пође у Сарајево.

Пошто у Сарајеву извиди, да су Селмановићи народни угњетачи — зликовци, све их похвата, а паша поручи, да бјежи, пошто му је пало на ум јело „унутма“ (не заборава!“)

Кад их доведу у Сарајево, затворе их у хан у „*Велику каву*“, гдје је била фуруна са асомом т. ј. врата изнутра у соби.

Ту нађу два вриједна Србина сељака по имену: Стевана и Танаска Тошића из Поплаћа (пљеваљ. котар), који су сјекли „*шолмрке*“ (дрва на мјеру), те их приморају и доведу обојицу у хан, гдје су били Селмановићи.

Посланик им да конопце, да подаве Селмановиће. Њих су двојица са конопцима стајали у авлији.

Царски посланик уљегне у собу, гдје су били Селмановићи, који су наоколо сјеђели и палили на чибукке.

Чим уљегне дође најстаријему, узме му чибук — те сломи преко кољена и баци у фуруну, изведе га у авлију, а она двојица Стеван и Танаско по заповијести натуре му конопце на врат, те га удаве. Тако су све остале изводили и подавили.

Селмановића слуги нијесу ништа учинили, него су све коње наопако оседлали, те их врате у Пљеваље Селмановића кућама, а њему рекну:

„Ако их друкчије одведеш у Пљеваље и тебе ћемо удавити!“...

По наредби он коње одведе. Кад се помолио према кући, сјете се остали укућани — жене и дјеца, те стану плакати и нарицати.

Паша је неколико дана бјежао по шуми, и једног пазарног дана пришао је Ђајетини код Пљеваља и сакрио се у ракиће, да слуша шта ће народ враћајући се с' пазара о њему говорити.

Слушајући чује, гдје неки говоре:

„А, ма шта? Паша Селмановић, ако не побјегне у *Татаранску* (Татарску) земљу, није у турској царевини не може остати“.

Паша чим чује, одмах је побјегао — и нестало га је више“.

То ми је поп Јаков причао, на чему му лијепа ерпека хвала!..

У великом штрпиду, који се у цркви на Илијну брду (код Пљеваља) налази, нашао сам на крајњем листу слиједеће:

„1820. дође у Босиџ (к)езирџ Челали паша под(к)и Тџрџи и пашџ Селманов(к)ић(а) и опра(к)и (к)ојџ на Иорачџ С(к)ога Делџашџ и киш(џ) грдни Тџрџи“²⁾.

Из овога се види, да је и паша удављен и да је био послан да изврши то дјело над Селмановићима Челали паша.

Но даље, праунук пашин Смајил-бег Селмановић вели: да се ово догодило о пашин, још прије 200 година.

Он овако прича:

Куле је правио Мехмед паша, који је имао придјевак: „*фарасџнала*“ (савјетник). Његови су синови били: *Асан-бег* и *Усејин бег*, а унуци њихови т. ј. Асанови и Усејинови, који су и данас живи, зову се:

Смајил-бег, Мехмед-бег, Сејфи бег и Асан бег.

Везирски ћаја кад је био на вечери, код Мехмед паше, па кад је изнешена пита, упитао је пашу:

„Како се зове ова пита?“ (*Насул ади бурлар пита?*)

Паша је одговорио: *унутма*, а везирски ћаја одговори:

„*Валаџ унутма!*“ (Нећу заборавити).

Кад је дошао „*кашал*“ (смртна осуда) ферман па Мехмед пашу, везирски ћаја, то је видио (везир је сједно у Травнику), па је одмах

¹⁾ Унутма се прави од жуманцета — од јаја, од масла. шећера и брашна, све се то добро измијена па се послје пече; од прилике као наша патишњања Цисаџ

²⁾ Види Ш. св. „Источника“ за мјесец март 1892 год: „Из путничких црта“ од Мар. С. Поповића страна 117.—121. Цисаџ

писмо написао и послао по једном сајији (књигоноши) Мехмед паши. Чим је Мехмед паша примио писмо и кад је видио шта је и како је, у томе се помоли низ *Шеваре* делибаша везиров са 500 делија. Мехмед паша није се имао када ни обути, побјегне у шуму, а писмо заборави.

Делибаша је питао: гдје је? А они су му казали, да је неће отишао. Он нађе писмо и кад прочита, нареди, те му конаке поробе и развале, па се врати везиру и даде му писмо.

Везир дозове Ђају и покаже му, а Ђаја пошто му све исприча, везир га огрне својијем Ђурком и рекне: „кад си ти за једну питу тако добро учинио, а како ћеш учинити цару?!“

По причању истог Смајил-бега, Мехмед паша није имао браће.

У вријеме бјежања паша је наопако потковао коње и побјегао у Татарску, од куд је послатије 6 година дошао натраг, пошто је добио милост одржавши побједу у I. рату против руске царице Катарине.

Пошто се од пута одморимо, пођемо сви заједно на Кукањ, и послатије 15 минута дођемо на град, који се гордо уздигао на једном повеликом брежуљку, кога се источна страна пружила сва у литице на стотине метара, до ријеке Чајетине.

Град се налази с' лијеве стране Чајетине. Главни град дугачак је 300, а широк до 100 метара.

Улазак је с јужне и сјеверне стране. Око свега града налази се окоп.

По граду виђа се много обурванијех презида, куда су куле и велике зграде биле.

При сјеверном крају града унутар, налази се једна угнута долина, за коју се прича, да је магаза била, у којој је муниција стајала.

На источној страни налазе се брда:

Бијели Камен, *Мала Градина* и *Гостеч*; на сјев.-ист.; *Рујско Гувно*, гдје се прије рујвро и гдје је крај Чајетина табана била, гдје су се коже чиниле. Даље: *Вушићево Брдо* и *Милодијева*; сјев.-запад.: *Ријечка Стијена*; западно: *Обарак* и *Врањача*; јужно: *Љубиша*. (По причању: *Љубиша се зове, што је Херцег Шћепан, на том мјесту обљубио своју снагу*) па: *Милосно Брдо* и *Краљичино Брдо*.

За Краљичино Брдо прича народ:

„Да је нека краљица на том мјесту отрла своју обућу, те да је на истом мјесту узрасло

брдо, које је народ послатије из почасти назвао Краљичино Брдо“.

У дну града — на источну страну с поља — покрај Чајетине налази се рушевина, гдје је била подземна тавница. За исту тавницу причао ми је Обрад, како су била на њој врата, која је он својијем очима видио, али су сад земљом затрпана.

На јужној страни, — одмах пред градом, налази се мала издигнута равнина, гдје је стража стајала.

Према граду — на ист. страну налази се „*Мала Градина*“ брдо, гдје су били женски конаци. По причању, био је спојен са главнијем градом великијем синџирима. Дуљина је до 3000 метара. Преко истог синџира могло је пашче прелазити, те је женскињу јављало, кад је требало у град јело преносити, преко истог синџира (!).

Град је сав зарастао у велики шипраг и дрвеће.

Ниже Мале Градине налази се вода *Грџи*, која је веома студена и љековита од грознице.

Источно од града налази се мала издигнута равнина, гдје је била српска црква око које је гробље било.

На истом мјесту зарасле су плоче — стећци у земљу. На гробници једној налази се привр'у усјечен крет. Све су гробнице окренуте према истоку, што и ово доказује, да су онуда живјели православни Срби, чије кости и сад почивају..

Слава вам — слава —

О претци драги!

Ви спомен Српству дадете тај:

„Да Србин живи докле је свјета —

И пошље смрти да дође у рај!“...

На источној страни налази се брдо *Главешин*, гдје вода добра извире, одакле је чунковима извађана на град и под град.

До скоро су налажени земљани чункови, бијеле боје, које су оближњи сељаци носили својијем кућама, које су чункове мјесто сулунара на фуруне ударали.

Близу града на источној страни је њива т. з. „*Виновица*“, гдје је лоза рађала грозљем.

С' друге стране пута, уз Виновицу је њива „*Вакупишца*“, која је дотичној српској цркви припадала.

Средња страна града бранила је нападај од запада.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

По причању, одмах под градом, са сјеверозападне стране, била је негда варош.

Под Малом Градином налази се у Чајетини вир „Адровац“.

О овоме виру причају:

„Неки Мухамеданци из Пљеваља пошли у рибу. Један зарони у тај вир, да извади једну велику младицу. Ронећи зађе у дну воде у једну пећину. Друштво га је чекало и већ су мишљели, да се је утопио. Врате се кући и кажу кућанима, да се утопио.

Кућани скувају алву за душу.¹⁾

Он преноћи у пећини и није знао гдје је, јер се онесвијестио.

Кад је у јутру грануло сунце по води, позна он, да је у сувоти, па пође назад кроз воду, а нешто му се заплете за ноге, па се једва ослободи и пође на више. Кад је био у сред воде сретне га вила (тако се њему учинило) па му рече:

Моли се Богу гдје су дјеца била, а да сам те ја везала, никад се ослободио не би!“

Пошто изађе на суво — го к’о од мајке рођен, пође кући у Пљевље. Кад у собу, а Мухамеданци једу алву за његово подушје. . . . Чим га виде, устану и изљубе се, те мјесто жалости настане весеље и пјесме, да се хорило на дуго и широко“.

*

Кукњ је био у руци православног Србина Херцага Шћепана, из кога га је син му Владислав (по причању овдашњијех) из града ишћерио, пошто му је жену обљубио. Владислав је предводио турску војску. Кад је хтјео бјескити у Цариград, питао је оца Шћепана:

„Оче! Одакле би нас непријатељ најприје ишћерао и побједио?“

На то му је Шћепан одговорио:

¹⁾ Алва ова зове се (мелут) (подушје). Обиђај им је свагда, кад ко умре тај мелут правити. Писац.

„Сине! Гледај онамо (показујући му ручком) Краљичино Брдо, са њега би нас непријатељ најприје побједио и ишћерао, а с’ друге стране не би!“

Син га је последије одатле и побједио, вративши му: „жао за срамоту“; као што народ српски говори. . . .

*

Са града је диван поглед, тако, да човјеку срце заигра, гледајући поједине: брежуљке, планине и равнице, како се таласато прелјевају зеленилом на све стране, к’о да је човјек у сред најкраснијег земаљског перивоја.

Слава Ти Вишњи, који у свакој тварки славиш име Твоје, који држиш и чуваш, гледајући богата и сиромаша, ништа и убога.

Нек је на вијек славно име Твоје Боже наш!! . . .

Са града се вратимо, покрај питомијех пашњака и њива окићенијех дугокласим јечмом, пшеницом, ражи и т. д. брата Обрада кући, гдје и ручак бијаше готов.

За ручком је било доста прича и говора, те пошто ручамо у ишћерију, то из пушака погађајући у биљег, ко ће погодити, те срећом — пошто смо сви били добре нишанџије, — нико не погоди.

Опростимо се са домаћином, и вратимо се другијем путем преко Комина, весело попијезајући разне српске пјесме; и у сами сутон дођемо у Пљевље.

* * *

Толико о том мом путу, на чему лијена хвала господи свештеницима, а особито честитом Србени Михајилу Бајићу, који не пожалише труда са мном пропутовати.¹⁾

Фоча, на Херцеговини 1891. г. авг. мјесеца.

¹⁾ Ово сам још у августу лањске године послао у „Бос. Вилу“, па како још до сад не изађе штампано, то ево износим у дичном листу: „Бос. Херц. Источнику“.

Писац.

Поучне изреке.

Човеку је дато:

Свако зло побјеђивати,

Свакоме добру тежити,

Сваку истину познавати.

I.

Побједа над злом.

Старај се да те пужда не доведе до порока,

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Покоравај се законима друштва у коме живиш.

Никога не вријеђај.

Никада се не удаљавај од истине.

Према свакоме буди правичан и поштен.

Говори и ради свагда искрено, отворено.

Буди готов да ближњему увијек учиниш услугу.

Обходи се са свима уљудно.

Не чини оно, што ће ти стид, кајање и непријатности донијети.

Стиди се понајвише себе самога.

Чини увјек оно, што ти усађено у души Творцем осјећање заповиједа, које ти дондег задовољство, кад се што добро очува, а жалење кад пропадне и посне.

II.

Поступак у добру.

Труди се и брини да очуваш своје здравље умјереношћу и мудрим радovima.

Зауздај и господари над твојим животинским нагонима и похотима.

Утишавај своје страсти.

Ни о чему сувишне не грами и не кадај се, не брини се и не страни се.

Испитуј своје наклоности.

Свагда прије размисли, него што почнеш да говориш, или радиш.

Не говори и не ради ништа прије, док не познаш, шта је за тебе боље и корисније — да радиш и говориш, или да ћутиш и то не радиш.

Слушај глас своје савјести, као другог путовођу, што га имаш од Бога.

По томе гласу, ти свако вече разгледај, шта си дању радио и шта нијеси урадио.

Старај се да очуваш свагда своју душу у миру и спокојству.

Али не тражи среће ондје, гдје је нема, у обмани и варљивој представи.

Нека ти је најглавнија намјера, да у свакоме доброме раду и пословима, будеш с дана на дан бољи и савршенији.

Нека ти је највећа радост онда, када умножаваш своје знање и сазнајеш, да си постао бољи и савршенији у својим моралним поступцима.

Милуј свагда човјекољубље, које треба да краси душу твоју.

Служи другима у томе за углед и помажи ближњима савјетима и добротинама.

Не мрзи и неодбацуј човјека за погрешке његове, ако би те овај увриједио чиме.

Настављај и изводи на прави пут кротко оне, који блуде; јер Бог све нас наставља и управља.

Упливши на њих тако корисно, да они осјете покрет своје савјести и чују глас њен.

Највиша ти је циљ, да порадити да људи буду што више добротјелни, те да добијеш у њима праве своје пријатеље.

III.

Познавање истине.

Тражи истину сам у тишини и усамљености, ако нијеси добио себи мудрога учитеља и руковођу.

Не задовољавај се ни угледним примједбама, ни мњенијама, ни науком, него се старај да у истини стечеш живо познавање.

Суди о свему по савјету здравога разума, који је твоји путовођа, што га имамо од Бога.

Знај, да свака истина исходи из онога, што је у почетку створено, ту јој је првоначелна основа.

За то буди увјерен у ономе, што разумијеш више, него ли у ономе што видиш.

Свагда имај пред својим очима разлику онога, што прелази, од онога, што не прелази, као и разлику међу оним што се разуме и оним што је у догледу чувственога створења.

Навикавај се да свагда находиш најчистије задовољство, кад посматраш оно што је непрелазно.

Старај се да познаш у самој себи оно, што те угодњава Богу.

Слави и прослављај свагда Бога, који те је опредјелио за вјечност.

Уздигни свој дух у област вјечнога.

Старај се да тамо нађеш највишу мудрост.

Љуби је више свега, вјеруј, да те она води по правој путу и да мудар много може.

Тада ћеш ти у себи покренути и осјећати снагу за будући живот.

Бог ће ти се јавити, и ти ћеш доћи ближе Њега.

И тада ћеш ти бити божији човјек, или земаљски анђел.

Из: „П. М.“

Српско-православна црква у селу Колима и свечаност при освећењу звона.

Саопштио: Петар Ст. Иванчевић, српски учитељ.

I.

Југо западно од шехер Бањалуке — на Брајини хвале, а у даљини око 2 сахата има једно врло лијепо и романтично село, које се зове „Кола“.

Веле, да је исто село добило име отуда, што га је Ферат-папа једном приликом свега околно и начинио читаво коло, па онда то коло — односно данашње село „Кола“ придарио фамији „Ферадији“ у Бањалуци, коју му је син грофи Луспергера Енгелберт начинио, што га је жива кући пустио, јер Енгелберт био је у битци год. 1576. од Ферат-паше ухваћен.

Село Кола сачињава само собом једну парохију, а та парохија носи име реченог села „Парохија Кола“, или „Колањска — парохија“. Она припада бањалучком протопрезвiteraу, а по раздијељењу политичке власти котару и округу бањалучком. Парохија Кола остала је и при најповијој организацији парохија у Дабробосанској епархији непромијењена, т. ј. нити јој се што одузело нити придодало; а састоји се из шест — односно седам махала или заселака: Рупари, Конатар, Плавшићи, Рјска, Сјутрошњица, Доња Кола и 5 кућа махале „Буквалука“,

све поменуте махале (осим Буквалука, што припада кнежији села Рекавице) припадају кнежији села Кола, и званично се пише само село Кола.

Цијело село имаде 245 кућа, које су — као што су уопће по српским селима у Босни раштркане, и од дрвеног материјала начињене.

Житељи села Кола све су сами Срби православне вјере. Они су вјешти — готово сваком домаћем сеоском занату, као куће правити, палити кречану, начинити сваки суд; а има их, који знаду врло лијепе српске јавор гусле начинити. При српским зборовима јако су весели, па више пута и претјерају. Сви су уопће гостољубиви, а што је најглавније челик су Срби.

II.

Готово на сред села, а у заселку Рјсци на једном узвишеном брдашцу, начињена је црквица, гдје се Србадија сваке младе неђеље и већијех празника скупља и моли Свевишњем Творцу цијеле васионе за своје и својијих здравље и спасење душе.

Речена црквица врло је стара и сиромашна, храм јој је Спасов дан. По предању стара је

150 година. Но поуздано се не зна кад је направљена.

У „прегледу протопрезвитерата, парохија, села и т. д.“ стоји да ју је освештао архијереј Мелентија Миленковић, који је био 27 година на Дабро-босанској митрополитској столици, а умро је 1740. год.

На „антиминсу“, који се налази у кољанској цркви стоји, да га је освештао митрополит Јосиф Умленовић, г. 1730.

Ја не могах наћи у „Шематизму“ Дабро-босанске епархије од 1883. митрополита, а ни еписк на под горњим именом, а фист је, да „на антиминсу“ стоји митрополит *Јосиф Умленовић*. Црква у Колима слична је, по својој градњи, величини и дрвеном материјалу својим сестрама — црквицама у Крмини, Јаворанима, Крупи, Блажком, јер све су једног те истога система, а све припадају протопрезвитерату бањалучком.

Ш.

Веле да је црква у селу Колима пренашата два пута. Најпрво је била не далеко једног великог брда — званог „Кувел“, а гдје-ко вели и „Кувел-град“, јер кажу, да је ту вактиле био град. После је отален пренешена је у шуму — звану „Малбуч“, а из те шуме пренеу је на данашње мјесто у заселак „Рјеку“. Као узрок првом пренашању предање вели:

„Биле су три велике српске задруге, у свакој задрузи било је по девет браће. Те задруге звале су се Југовићи, Мрконићи и Десанчићи. У Мрконића била је дјевојка на удају. Један од Југовића једном приликом на српском збору ухвати се у коло до Мрконића цуре, њезиној браћи Мрконићима то не буде право, и ту ти се они побију (Мрконићи и Југовићи); Десанчићи долете и стану их развађати, али наопако долетеше, јер развађајући погине све девет браће Десанчића и један Мрконић. Онда сељани због тога крвопролића пренеу св. матер цркву у шуму „Малбуч“. Али ни ту не могаше остати, јер бијаше покрај пута, па би је вазда зликовци робили и харали. Сељани се опет договоре, те је отален обноћ пренеу и прогласе, да је св. мати црква сама прешла на своје данашње мје-

сто, и тако непријатељи српско-православне цркве добише страхопочтовање према њој“.

IV.

Поменута парохија уде је ереће била у погледу својих пароха, јер изузевши свештенике из лозе Тртића родом из Кола, сви бијаху само кратко вријеме на парохији Колима. Па због тога на жалост мало се је који обазирао на цркву, да је пољепша, или можда на ново направи а ни звона биле ни један не набави. Истом године 1891. дође ова парохија у администрацију преподобном господину оцу Герасиму Кочићу, јеромонаху гомоничком, и он напутком ваљаног протојереја града Бањалучке и помоћу народа ове године набави звоно, па ејвала му за то.

Звоно је освештано и дигнуто лицем на Велику Госпојину 1892. Чин освећења обавио је преч. г. В. Ковачевић уз припомоћ јереја г. Ст. Г. Врањешевећа и г. јеромонаха Г. Кочића. При свршетку освећења држао је протојереј Ковачевић врло поучан говор о значају звона у опште. Тога цијелог дана Србадија се је до миле воље веселила, а било је из свију оближњих парохија.

Црквени одбор приредио је општи објед, који је почео у 2^{1/2} сахата. За објед су сјели угледнији Срб-тежаци из странцијех села, а на челу свима бијаше наш уопште обљубљени прота Ковачевић.

При обједу друштво је било јако весело, а том приликом пале су неколике и здравице. Његову Величанству цару и краљу Фрањи Јосифу I. наздравио је прота г. Ковачевић, Високопреосвештеном господину митрополиту Николајевићу наздравио је писац овијех редака, а српском народу у опште јереј г. Врањешевећ. Свака је здравица пропраћена пуцањем прангија и њој сходном пјесмом.

Тога дана пало је око 324 ф. добровољничјех прилога. Кум звона Тривун Гатарих из Кола даровао је 55 фор.

Већ пред мрклу ноћ весела Србадија разишла се својим кућама.

Манасти. Гомоница, 20. августа 1892.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Д. Б. АЕМ. К. Број 2077.

Статистички преглед српско-православне

Текући број	Протопрезвитерат	Цркви	Манастира	Села	Парохија	Кућа	Душа
1	Сарајевски	6	—	162	10	2466	27117
2	Височки	2	—	115	3	862	6476
3	Рогатички	2	—	193	6	1211	11221
4	Вишеградски	5	—	140	7	1428	9902
5	Бањалучки	11	1	111	20	4376	41526
6	Градешки	6	—	55	11	3308	23067
7	Тешањски	5	1	68	10	2296	20229
8	Прњаворски	8	—	65	13	2534	21958
9	Приједорски	13	—	46	12	3388	21071
10	Кључки	8	—	35	9	1760	14569
11	Крупски	19	—	48	12	3212	26724
12	Сапски Мост	11	—	59	9	2268	17360
13	Травнички	4	—	125	6	1098	12077
14	Љвански	6	—	51	7	1575	11650
15	Гламочки	3	—	68	6	1097	9521
16	Бугојнски	4	—	115	6	1111	13059
17	Маглајски	3	1	57	11	2426	17892
18	Герзовачки	4	—	61	6	1544	12776
19	Бихаќки	5	—	39	6	1907	13003
20	Дервентски	10	—	71	10	2487	17680
21	Костајнички	18	1	74	16	4288	31190
22	Петровачко-Уначки	10	1	52	13	3044	22519
23	Варшар Вакуфски	7	—	109	9	2038	18892
24	Власенички	5	1	145	9	1962	16878
25	Сребренички	12	—	86	13	1561	14868
Свега		187	6	2150	240	55247	453225
АЕМ. српско-православна Конзисторија сарајевска							
Српско-православни богословски завод у Рељеву							
Надзиратељ јерусалимских добара у Босни и Херцеговини и почасни члан Конзисторије							
Вјероучитељи (катихете) у сарајевским народним школама							
Војени свештеник за Босну и Херцеговину							
Свештеник централне казнионе у Зеници							

Примједба. Овај статистички преглед није могао раније бити састављен, јер су доцкан стигли искази од неких цемарних прота, надзиратеља и свештеника.

архидијезе Дабро-босанске за 1891. годину.

Вјенчано парова	Рођено		Умрло		С в е ш т е н с ш в о								
	мушки	женски	мушки	женски	Ђакона	прого- Ђакона	свеште- ника	прота	јеромо- наха	синђела	игумана	протосин- Ђела	архиман- дрита
231	645	606	378	387	—	—	11	1	—	—	—	—	—
69	162	163	105	99	—	—	2	—	1	—	—	1	—
75	230	210	133	111	—	—	5	1	—	—	—	—	—
101	195	169	88	81	—	—	7	1	—	—	—	—	—
345	917	847	571	501	—	—	15	2	1	—	—	—	—
189	550	497	267	289	—	—	9	—	—	—	—	—	—
187	408	386	215	249	—	—	9	1	—	1	—	—	—
194	459	461	208	232	—	—	13	—	—	—	—	—	1
170	510	499	244	250	—	—	10	1	1	—	—	—	—
108	392	372	300	296	—	—	8	1	—	—	—	—	—
191	702	637	315	321	—	—	12	1	—	—	—	—	—
107	450	402	166	171	—	—	8	—	—	—	—	—	—
104	278	290	199	231	—	—	6	—	—	—	—	—	—
73	271	253	91	90	—	—	4	2	—	—	—	—	—
72	234	236	93	100	—	—	3	1	—	—	—	—	—
113	353	316	201	219	—	—	6	—	—	—	—	—	—
140	430	363	270	247	—	—	10	—	—	—	1	—	—
119	290	286	163	156	—	—	6	1	—	—	—	—	—
65	353	327	182	176	—	—	6	—	—	—	—	—	—
189	413	378	245	229	—	—	7	2	—	—	—	—	—
172	800	772	381	398	—	—	10	2	1	—	1	—	1
158	585	619	196	198	—	—	13	—	—	—	—	—	—
146	467	472	217	220	—	—	7	2	—	—	—	—	—
135	383	370	239	231	—	—	7	1	1	—	—	—	—
139	298	285	228	222	—	—	10	1	—	—	—	—	—
3593	10775	10216	5695	5704	—	—	204	21	5	1	2	1	2
.	—	2	1	2	—	—	—	—	1
.	—	—	—	3	—	—	—	—	—
.	—	—	—	—	—	—	—	—	1
.	—	—	2	—	—	—	—	—	—
.	—	—	1	—	—	—	—	—	—
.	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Укупно					—	2	209	26	5	1	2	1	4

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Крсна слава.

Ову сам славу прешао из једне пјесмарице, која се налази код свештеника Стевана Млађановића пароха бочачког и крминског.

Во славу и чест:

Иже свјати отац наших васериског Василију великаго, Глигорију богослова, Иована златоуста, Иована милостиваго, свјати оци Шпиридона тривускаго чудотворца.

Во славу и чест (имк):

Иже свјатог оца нашег Николаја архиепископа Мириликиских чудотворца скорога помошника, свјатог првомученика архидјакона Стевана, свјатог славнаго великомученика побједоносца Георгија, Димитрија мироточиваго, Теодора стратилата, Теодора Тирона, и свјатог великомученика Прокопија, Пантелемона, Нестора, Мина, Виктора, Викентија.

Во славу и чест (имк):

Свјати петозарни мученици, Аксентију, Евгенију, Евстратију, Магдалину, Иорента свјати славчи.

Во славу и чест (имк):

Свјати тѣи (318) богоносие отаца наше, они се собрашја во благочестивому граду Константину, проповједаше вјеру у тврдише, безумнаго Арију низложише, нами закон поставише.

Во славу и чест (имк):

Свјати љи (40) великомученика, иже во свјати, проидоше еквозе огањ и воду, сербског земли просвјетители, свјати великомучених Мина и Фиктора, и Фићентију, и свјатог во цара Стевана во дечанског и свјатог почившаго.

Во славу и чест (имк);

И преподобни и богоносни отци наши, иже во пост просијавши; Антонију атопскога, Онуфрију, Симеуна сербскога, Марка траченскога, Арсенију, Фотију, и Доринка чудотворца. Иже во свјати отца нашег великочудотворца Арсенија ераполскога, Глигорију ахараглинскога и Глигорију неокесаринскога.

Во славу и чест (имк):

Свјати д (4) звјезде свјетло просијавше во посљедњаја времена во под крилное врушкој гори, новојавленије архиепископу владику Максима деспота, Иоана деспота, Свјатог цара Лазара, младога цараушча Уроша, и богоблажене госпоже Анђелине.

Во славу и чест (имк):

Свјатији сербској земли просвјетители Савво, Арсенију, и всеја свјати от вјека богублагим чином угодивши, во многа љета живота и здравље кир нашему домаћину на миру. Амин.

Између посљедња ова два реда на оригиналу налазе се још двије ријечи врло не разумљиве, а тако исто и на ријечи „домаћину“ мало више ње, налази се такође једна неразумљива ријеч, и на посљетку, сасвим доље, иза свршетка славе има још једна ријеч такође врло помршена. — Иста крсна слава, како се на оригиналу види писана је двојачко. — До оног одсејка гдје почиње „Свјати 318 Богоносни“ писано је рукописним словима, а оданде до краја писано је штампаним словима.

Јован Новаковић,

парох бистрички.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Разно.

Диван примјер. Ушљед велике сунчане жеге, која је љетос спалила, тако рећи, све земаљске производе труднога ратара — тежака у доњој Херцеговини, нарочито у два котара: Билећском и Требињском, многе су рђаве пошљедице по-стигле поједине тежачке фамилије.

Из разлога тога поједине такове породице из доње Херцеговине (највише, како сам се освједочио, из Билећског котара) доселило је у почетку ове јесени у Босну и Посавину, да озамо, гдје је Бог дао особито ове године обилат род у разним земаљским производима, тражи себи храну до прољећа идуће године.

Такође је неки Кукић из села Баљака (котара Билећског) у мјесцу септ. о. г. доселио овамо с' породицом (12 особа), и настанио се овђе у близини у неку неспретну колибицу, у којој би, што 'но реку у нас: „цркао магарац од зиме“. А како је, сиромаш, дошао касно, то није већ имао прилике да замучи с' породицом зимницу, ради које је и дошао у Босну.

Јуче умрла му је једанаесто-годишња дјевојчица послје кратког али тешког боловања. Па почем је мјесни парох био у даљини тако, да исти није могао доћи за извјесно вријеме, отишао је он (Кукић) у Рељево, да замоли којег од високопрочасне госп. свештеника, наставника, у богословији, да му над умрлијем дјететом сврши опијело. Његова молба била је успјешна. Високопреч. госп. Т. Алагић (коме нека Бог Отац наплати сваком срећом за то), саслушавши молбу сиромаша тог, сврши опијело над мртвацим бесплатно. Опијело је извршено у цркви у присуству свију питомаца. А питомци, та узданица Херцег-Босне, дадоше сваки помоћ у новцу поменутоме Кукићу, паравно колико је који имао код себе тада. Између њих (питомаца) један из Бијељинског котара (Посавина), С. Ђ. П., питомац III године, из искренога саучешћа у жалости и невољи те породице, даде истоме *једну форинту!* Уз то још сви су питомци, пјевајући: „свјати Боже“... испратили до хладнога гроба представљујуеја от мира сего.

Овом приликом показали су наши врли богослови у Рељеву *диван примјер* сажаљења и саучешћа. Хвала им најердачнија и живљели! Дај Боже, да се на овај хвале достојни примјер рељевских богослова и њихова одличног учитеља

г. Алагића угледају многи Срби, српски ђаци, свештеници и учитељи народни, и у опште сви пријатељи сиротиње.

22./XI. 92.

Ненад.

Читање апостола. Инглези сматрају за особиту част кад могу у цркви читати апостол. Г. Чеда Мијатовић, бивши српски министар, који сада живи у Енглеској, говорећи у једном свом лондонском допису у „Трговачком Гласнику“ о радничком питању, вели између осталог и ово: „Енглези једнако се удубљују у испитивање природе привредних задатака. Ово је у осталом једна чудна земља. Док један војвода од Девоншира, један од првих племића енглеских, предеједава комисији, која тражи, да се радницима и сиротињи помогне, дотле предеједник кабинета, и то чак један Глестон, сматра за част да му се дозволи да ђацима у Аксфорду држи јавно предавање о историји универзитета, и да у цркви оксфордској на служби божијој чита апостол. Читање апостола у цркви у опште је једна привилегија, о коју се сви велики људи отимају. У цркви једној близу мене сваке недјеље чита апостол један стари и славни генерал. Кад сам год. 1886. водно преговоре о закључењу мира с Бугарском у Букурешту, енглеско тамошње посланство и енглеска колонија, задовољни са мојим настојавањем да се мир закључи, договоре се да ми даду доказ свога поштовања и ријеше — да ми понуде, да им идуће недјеље на служби у цркви њиховој читам апостол! Готово сам имао више муке да се од те части отмам, но да потпишем уговор о миру. И баш сам се много замјерио, што сам то одбио“.

Одговор цариградског патријарха: О поправци православног календара. Његова свјетост васељенски патријарх у Цариграду, господин *Неофит VIII*, под 8. јулом о. г. број 2628. изволио је послати одговор свој високопреосвештеном митрополиту српском г. Михаилу, на писмо његово од 4. маја о. г., којим је тражио поправку календара, којим се служи сва православна црква. (Види Источник за Август, св. VIII. од 1892. год. стр. 410.) Одговор гласи: „Братски поздрављамо у име Божије драго нам и поштовано Високопреосвештенство, архијепископа биоградског и митрополита Србије, госп. Михаила. — Радосно јављамо Вашем уваженом Високо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

преосвештенству, да смо с Нашим светим Синодом проучили послани Нам Ваш предлог од 4. маја о. г. о тој потреби, да се на основу светих канона јасније и тачније означи дан свијетлог, светог и великог хришћанског празника Ускрса, и ми смо нашли за сходно и умјесно, те смо после прољетње равнодневнице одредили нарочиту комисију, која ће проучити и дати своје мњење о овом врло важном питању. — Држимо, да ће Вам бити угодно, када Вам јавимо и ово прије коначног ријешења, да је свети Синод одредио комисију од четири уважена професора, којој смо комисији ради проучавања предали предлог љубљеног нам Вашег Високопреосвештенства. — И овом приликом изјављујемо Вама Наше према Вама братске осјећаје и срдечно Вас поздрављамо, те остајемо

Ваш одани у Христу брат, цариградски патријарх

Неофит“.

Српски народни црквени сабор састао се 24. октобра о. г. у Срем. Карловцима. Овом је сабору био задатак да рјешава о врло важним предметима: О утврђењу народне црквено-школске аутономије и о бољем устројству српских просвјетних завода и фонционалних одношаја.

Но послје петонедјелног истрајног, али доста бесплодног рада овај је сабор одгођен на неизвјесно вријеме. Пошљедна му је сједница завршена 30. новембра о. г.

† **Герман Јовановић јеромонах и управитељ економије при манастиру Моштаници** у архидијези Дабро-босанској, упокојио се 27. септембра о. г. у 29-ој години живота свога, у дому остареле мајке своје, — којој је јединац био, — у мјесту свога рођења, у селу Нештину, у Срему. — Покојник је био много година ђак и испушеник у манастиру Кувеждину за вријеме настојатељства упокојеног архимандрита Саве Стојчевића. Покојни Герман свршио је само основне школе у мјесту свога рођења, али је трудом својим толико у књизи напредовао, да је у току времена постао доста добар књижевник српски.

Писао је најприје у „Невену“ пјесме и приповијетке, за тим у „Јавору“ и „Стражилову“, „Немањи“, и „Босанској Вили“ лијепе приповијетке из своског и народног живота. Једну му је приповијетку и „Матица Српска“ наградила. Осим тога писао и у овом листу неке чланке подписујући се *Генадије*.

Разне околности не допустише, да се Герман, онда Ђока, покалуђери у „Фрушкој Гори“, гдје је рођен, гдје је служио и заслужио, да се покалуђери, него је принуђен био, — послје толиких невоља са којима се у свијету борио, заслуживајући „насушни хљеб“ — умолити Његово Високопреосвештенство АЕ и Митрополита Дабро-босанског господина Ђорђа Николајевића, да га у своју архидијезу прими и покалуђери. Праведној жељи Ђокиној учинио је митрополит за доста тим, што га је рукоположио 21. и 22. априла 1891. за ђакона и јеромонаха, и одредио га био у манастир Гомионицу, од куда је доцније као управитељ економије додијелен братству манастира Моштанице. — И у калуђерству се Ђока (Герман) одликовао свима врлинама, које красе честитог монаха. Но љута бољетица, која га је снашла и мучила кроз читаву годину дана, довела га је на његу остареле мајке у Нештин, гдје је завршио свој живот. — На погребу су учесници били: г. парох Нештински Ђорђевић и Сусечки г. Лучић. Завршујући овај мали спомен кличемо ти Ђоко брате: Лака ти црна земља била!

Глестон добар Хришћанин. Недавно неки младић дошао у сумњу о божанству Христову и пред својим пријатељима казао, да би вјера у њему опет оживила, кад би само он могао дознати, да ту вјеру исповједа Глестон. — Преједник министарства инглеског, прочуо то, на ончас опремио споменутом младићу поштанску дописницу следећега садржаја: „Све што сам год написао, све што мислим и све чему се надам, оснива се на вјери у божанство нашега Господа, једино најдубље ухвање сиромашнога и грјешнога човјечанства“. — Ово је најбољи примјер нашијем тобожнијем велеумницима, који према онаковом великану, као што је Глестон, губе се, као неопажљиви ситнеж; а вјером се божијом титрати усуђују. Боже им свијест расвијетли! „П.“

Поп Никола Влацић. — Пишу нам из Метковића. Послје своје каноничне посјете у Неретви, увјерило се је Његово Високопреосвештенство Др. Н. Милаш, да је наш парох Никола Влацић вршио своју дужност ревно и душевно за читавијех скоро 40 година, па га је одликовао првенијем појасом. А то је доста наш вриједни парох и заслужио. За све то доба он је без прекида служио у своме родном мјесту и никоме се није замјерио, но од свакога био љуб-

љен и штован као и данас, било од православних било од католика. За њега знаду и многи Херцеговци, који га често спомињу, јер им је био отац и мајка, кад су тешка времена била. Али се добра срца нашег попа Ника највише сјећамо још од оног времена особито, када је код нас колера бјеснила, кад су неки духовници бјежали главом без обзира (!!) Није било куће у коју поп Никола није долазио, ни особе, која је у мукама умирала и коју није он исповједио и тјешо.

Поноси се дакле, честити старче, сједином и одличјем и био примјером свештенству једне и друге цркве. Живио нам још за дуго. „Д.“

Јавна благодарност.

Овим најтоплије благодаримо Високопречасном госп. Виду Ковачевићу протопрезвитеру бањалучког протопрезвитерата, који се својски заузимаше, ради набавке звона и при скупљању прилога при освећењу звона цркве у Колима.

Тако исто хвала и преподобном јерођакону гомионичком П. С. Иванчевићу, који није пожалио труда, већ дошао о освећењу и неуморно радио при скупљању и пописивању добровољних прилога.

Хвала и пречасном пароху рекавичком С. Г. Врањешевевићу, који је са својим парохијанима при освећењу присуствовао.

Хвала и свој дарезљивој Србадији, нарочито Србадији парохије манастира Гомионице и рекавичке.

Хвала и сваком брату Србину и Српкињи, који нам што дадоше и придарише светој матери цркви у име звона.

Кола (код Бањалуке) 10./9. 1892.

У име српско-православног црквеног одбора:

Благајник:

Тривун Удовичић,
ратар села Кола.

Пресједник:

Герасим Кочић,

администратор парохије
Кола и јером. ман. Гомионице.

Изјава. Српско-православна црквено-школска општина у селу Блажују — котар Сарајевски — обратила се општини бањалучкој са књигом број 49. ради скупљања добровољних прилога у корист градње тамошње цркве и школе. Славна општина бањалучка повјерила је мени књигу и скупљање у дотичну цијељ. Примео сам се радо тога терета — према данашњим околностима — јер радо жртвујем труда и времена, да поред

осталих ми дужности допринесем користи и српској цркви и школи.

Приложници — дароваоци племенити, јесу слиједећи: Божо Миљковић Србин из Загреба 5 фор., Данилага Ибришагић Мухамеданац 5 фор., Авдага Ибришагић Мухамеданац 3 фор., Лазар С. Милић 2 ф., Мавро Јеленик, Еврејин лимар фор. 1.60 новч. Симо Пиштељић ф. 1.50 нов. По 1 ф.: Саво Милошевић, Симеун Коић, Боконић и Бабић, Тоша Зељковић, Никола Сандаљевић, пречасни прота Вид Ковачевић, Ђорђе Стричевић, Илија А. Љубибратић, Јово Пиштељић, Јаков Бабић, Цвјетко Пешут, Саво Сурутка, Стево Памучина, Хаџи Ристо Трифковић, Васо Мијаиловић, Миле Јанковић, Коста Јовановић, Митар Дабовић, Спасоје Бабић, Лазар М. Поповић, Стево Кандић, Миле Миладиновић, Никола Пекезовић, Јово Дабовић, Стево Видовић, Занфо Милић, Лазар Предојевић, Наум Димитријевић, Мића Кнежевић, Мустафа Мешкић Мухамеданац, Симо Гошић, Лазар Ј. Поповић и Илија Дујић римо-католик из Вардара-Вакуфа, а 77 нов. Давид Салон Еврејин, по 60 новч.: Перо Николић, Ђорђе Видовић и Стево Вуковић, по 50 новч.: Коста Вујић, Јово Крчмар, Стојан Петковић, Гајо Тошић, Глишо Николић, Никола Зрнић, Стево Бременић, Вукан Груберовић, Саван Савић, Саво Миловановић, Јошо Самарцић, Ђорђе Банчевић, Сава Ђурић, Прокосије Бубњевић, Лука Ст. Билбић, Стојић, Васиљевић, Јаков Бузарић, Милан Ђурчић, Глишо Кукрузовић, Јово Ђекић, Јован Лолић, Стево Милић, Лука Милошевић, парох Пискавички, Саво Миљковић и Стево Остојић трговци из Прњавора, а Мића Баслак 48 новч. По 40 новч.: Ђорђе Кнежевић, Божо Јовичић, Ђорђе Гашић, Симеун Добрашевић, Илија Николић, Љубомир Стефановић, Никола Домузиновић, Тоша Цвјетић, Михаило Миљковић, Милош Пуцаревић из Прњавора и Јово Бојановић. По 30 новч.: Симо Максимовић, Остоја Шарић, Јово Стојановић, Јово Јанковић, Симеун Јеремић, Илија Богојевић, Перо Вуковић, и 25 н. Василије Прдић. По 20 новч.: Станко Давидовић, Јово Авдаловић, Перо Ловреновић, Тривун Лолић, Васко Давидовић, Ђорђе Марић, Крстан Коић, Станко Докић, Цвијо Ђукић, Лако Тешановић, Шширо Коић, Занфо Билбић, Лазар Томић, Јово Тешић, Митар Баић, Ристо Банчевић, Стојко Ковачевић, Ђорђе Додиговић, Перо

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Умичевић, Милан Вукановић, Илија Галић, Ђорђе Малиновић, Тома Николић, Душан Билбић, Мића Смиљанић и Стево Кунић, а по 10 новч. Глиго Микаревић, Ђуро Чолић, Павао Њурчић и Ристо Ђаковић. Укупно дакле фор. 79.80 новчића.

Признајем да није сакупљена сума баш велика, али ја сам учинио што сам могао, а да нијесу трговачки и прометни радови слаби и подобна уписивања честа, народ би и више давао.

Међу тим, колико било од срца је било, дај Боже да будућност донесе и боље и више.

Бањалука, 20. октобра 1892.

Јован Новаковић,
парох бистрички.

Изјава. Ја сам од славне ерпско-православне црквене општине у Лепеници код Прњавора примио позив на освећење цркве које се је 29. септембра 1891. извршило; у ком позиву је иста општина и добровољне прилоге молила са приједбом, да ће припослато јој или уручено дародајаније путем јавности „објелоданити“.

Ја сам — примивши позив — из сопствене побуде, скупио које у Бањојлуци које пак на страни од добрих људи своту од фор. 66.10 ц., те сам исту своту заједно са списком дародаваца предао овдашњем трговцу г. Јови Сурутки из Бањалуке, који је освећењу исте цркве присуствовао, да уручи и списак и новац дотичној општини. Далеко је од мене свака сумња, али пошто славна општина Лепеничка своје обећање до сада „објелоданења“ дароватеља није испунила, те са мене морални и материјални рачун није скинула, то сам ја сада принуђен сам изнијети дотични списак на јавност са именима дароватеља. Исти гласи: Добровољно скупљени прилози за Лепеничку цркву, у котару Прњаворском из Бањалуке и са стране:

Г. г. Раде Стојановић трговац из Приједора, Саво Сурутка, Миливој Вучковић, Ђорђе Бацчевић, Сава Ђурић трговци из Бањалуке, Митар Вуковић тежак, Никола Пекезовић, Прокопије Бубњевић, Стојић Васиљевић, Илија Николић, Лазар М. Поповић, Иван Јанковић, Ђорђе Стричевић трговци, Миле Миладиновић пекар, Спасоје Гаврановић, Боковић и Бабић,

Илија Љубибратић, Мориц Гринвалд трговци, Стево Кандић опанчар, Стево Кременовић, Никола Зрнић, Јово Ђекић, Зељковић и Димитријевић, Васо Мијаиловић трговци, Коста Јовановић градеки блајник, Хаџи Ристо Трифковић, Мића Баслаћ, Стево Памучина, Синови Саве Милића, Станко Тривић, Симо Пиштељић, Стојан Вуковић, Глишо Николић, Митар Дабовић, Љубомир Стефановић трговци, Јоцо Ресановић, учитељ трговачке школе, Милан Ђурчић, пекар, Спасоје Бабић, Симеун Коић, Цвјетко Пешут, Никола Пиштељић трговци, Симо Гошић из Омашке трговац, Станко Враћешевевић парох Речавички, Теофан Варница, парох Блашки, Лазар Ј. Поповић трговац, Смаилбег Џинић Мухамеданац, Петар Зрнић парох Ивањски, Станко Зубовић, Петар Гламочанин, Васкрсије Кукурзовић тежаци, Вукан Дуговић десетар, Симо Вуковић, Јањаћи Зпта из Маглајана, Саво Милошевић, Димитрије Н. Русић трговци, Сухијевић в. Дотатор из Бањалуке сви по: 1 фор. а Јово Крчмар 80 новч., Перо Николић, Илија Богојевић, Ђуро Звонар, Занфо Ђежевић, Јаков Бузацић, Лазар Зарић, Илија Рибар, Јово Суботић казанџија, Илија Галић пушкар, Симеун Шукаловић, Марко Јанковић, Глишо Н. Кукурзовић тежак, Саво Миловановић, Михаило Миљковић трговци, Перо Ловреновић и Крстан Коић, по: 50 новч., Саво Миљковић 40 новч., Ристо Ђаковић 30 нов., Јовашин Стојановић, Јован Вучковић и Гавро Поповић сви по: 20 нов. Свега укупно фор. 66.10 новч.

Бањалука, 20. октобра 1892.

Јован Новаковић,
парох бистрички.

Одборима светосавских бесједа. Овдашња ерпска штампарија Ристе Ј. Савића уљудно се препоручује одборима светосавских бесједа за штампање позивница, односно програма. Уједно их моли, да се пожуре са наруџбинама, како би се могло све уредно и на вријеме уредити и свакога задовољити. И за њих је боље што еу раније готови позиви, а и за штампарију много згодније и лакше, него кад се све уједно раде, па се у хитњи и погрјешака учини. За то моли да се похита с позивима,

Књижевне вијести.

Српска црква на Лици од првог јој појава до крушедолског сабора 1400—1708. Написао Перо Крајиновић. Српска штампарија у Загребу 1892. Ова је књижица важна за црквену и за народну историју. Цијена јој је само 10 новчића, а намијењена је за доградњу цркве на Широкој Кули у Лици. Особито свештеници имали би се заузети за распродају ове књижице.

Српска аптокефална архиепископија, пећска патријаршија и нови податци. Приказ од Н. Дучића, архимандрита. (Прештампано из IX. свеске „Весника Српске цркве“). Биоград Парна штампарија Д. Димитријевића. „Јеленска улица“ бр. 1. — 1892.

Извјештај управног одбора „Матице Српске“ о свом годишњем раду.

Извјештај књижевног одбора „Матице Српске“ о годишњем раду књижевног одјељења и одбора.

„Нови Требевић“, велики српски илустровани календар у Босни и Херцеговини за просту годину 1893., која има 365 дана. Година друга. Уредио Стево Калуђерчић, српски учитељ. Издање и штампа: Прве српске штампарије Ристе Ј. Савића у Сарајеву. Цијена 50 новчића. Ко поручи за готов новац или поштанским подухом најмање 20 комада, добија их по 40 новч. Наручбине се упућују на прву српску штампарију Ристе Ј. Савића у Сарајеву.

Календарски дио уредио је Андрија М. Матић. У дијелу за забаву и поуку доноси 25 чланака и разнијех састава, а по томе Шематизам српско-православних општина, учитеља и школа у Босни и Херцеговини. Радови су из пера првих и припознатих српских књижевника. Слика има 44, које су рађене у првим умјетничким заводима за то. Насловна је слика Илије Милосављевића Коларца, српског просвјетног добротвора. Тридесет слика приказују наше књи-

жевнике и добротворе као и друга знаменитија мјеста и зграде.

Од лањског календара много је виши и љепши само да му је израда штампарска мало боља, био би најљепши и најбољи од свију српских календара. Календар овај одговара свима захтјевима, који се од књиге, која је народу намјењена изискује. Народ наш у Босни и Херцеговини наћи ће у њему поуке и лијепе забаве. Све је популарно лијепим језиком написано, и за то га најтоплије препоручујемо свакоме да га набави.

Читанка за други разред српских основних школа у Босни и Херцеговини. Саставио Мита Ст. Кљичин, српски народни учитељ у Сарајеву. Сомбор. Издање књижарнице Миливоја Каракашевића. 1892. Вел. осм. стр. 105. Цијена 24 н. — Ова читанка садржином је сасвим добра. Написана је јужним дијалектом и подијељена је на седам дијелова, са овим натписима: I. У школи и у цркви; II. Дом; III. Човјек и његово здравље; IV. У породици и у друштву; V. Дом и на дому; VI. Како година тече; VII. По свијету.

„Просвјета“, лист за цркву, школу и поуку. Свеска I. година I. Уређује Ј. Сундечић. У књ. црног. државној штампарији на Цетињу 1892. Садржај је свеске за новембар овај: 1. Примједба од уредништва. 2) Нешто о просвјети у ошће, од Ј. Сундечића. 3) Седам тајни новог завјета. С рускога преводи М. М. 4) Владике зетске и црногорске, од П. Руварца. 5) Из моје буквице, од Ј. Сундечића. 6) † Исидор митрополит новгородски, петроградски и финландски, од Ф. Радичевића. 7) Народно благо. 8) Листак.

Иларион Роганозић црногорско-брдски митрополит. Написао Дионисије Миковић, управитељ манастира „Бање“. (Прештампано из „Српског Сјона“ за годину 1891.) У Новом Саду. Штампарија А. Пајевића. 1891. Страна 46. Цијена 15 новчића.

Број 2294.

Службена опомена.

Свештенству Дабро-босанске епархије.

Увидило се, да неке проше и надзирашљи, ове архидијецезе, не испуњавају наредбу духовне власти, об-

знањену им у конзисторијалној окружници 23. октобра 1889. број 1835. нити позивају подручно свештенство у три

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

или четири редовне годишње сједнице своје.

Који са свога нехата неиспуњавају наредбу ту, гријеше:

1) тијем, што за наредбе ове претпостављене власти слабо маре и тијем своје упорство до некле показују; и

2) штете себи, јер не договарају се остају назадни.

У свештеничким сједницама могу се присутни братски о овом или оном разговорити, могу посавјетовати, како се и шта радити има. Ту ће сваки имати бољу прилику разабрати, какве се наредбе од власти излају, како на њих одговарати треба и т. д. На сједницама се много лакше може неукима показати, како се канцеларија парохијалног уреда води, како поједина чиновљејства, ради једнообразија, врше, — једном ријечи све лакше и боље, него ли кад сваки живи за себе, без при-

јатељског и братског збора и договора.

Па, кад то знате, онда зашто пренебрегавати оно, што је свакоме од користи?

Нека дакле изволе сви протопрезвитерски уреди сходно издатој наредби чинити, и одма у Јануару идуће нове године сједнице држати и своје записнице о извршеном раду Конзисторији на уважење доставити, а и даље, у Априлу, Јулију и Октобру рад свој продужити. (Разумије се сваке године).

Сједнице се обично држе код протопрезвитерских уреда, али би нужно било бар по двије и код парохијалних уреда, у селу, одређивати, којом приликом могла би се прегледати архива и протоколи дотичног свештеника.

Из АЕ. Митрополитске Конзисторијалне сједнице, држане:

у Сарајеву, 3. децембра 1892. (М. П.)

Позив на претплату.

Наш лист „Босанско-Херцеговачки Источник“ штатнан је до сад у 600 примјерака, па ће се то наставити и у новој 1893. години. На трошкове око штампања тога листа троши се знатнија свота новаца, и та се намирује једино од новца, кога претплатници шаљу. Многа господа за лист дугују, не само за ову годину, него и за прошле године; а неки опет са уплаћивањем окасне, што све прави сметњу и причињава, да лист не излази на вријеме, — очекујући, да се сабере новца и штампарији да се исплаћује свака поједина свеска.

Да би се томе помогло и да би лист у идућој години могао тачније излазити, нека изволе г. г. протопрезвитери и надзиратељи на вријеме од свештенства претплату покупити и Конзисторији као власнику листа послати; а тако и сви други, који лист примају.

Биће најзгодније, ако се сви претплате одмах у првој половини јануара за I., а концем јуна за II. полугође, а не крајем године, као што неки чине.

Умољавају се сви они, који нам што дугују, да одмах свој дуг исплате, а који то не мисли учинити, треба да јави. У противном бићемо принуђени њихова имена изнијети на јавност, и поименице их позвати, да подмире дужну своту.

Позива се и оно пречасно свештенство из мостарске и тузлапске дијецезе, да се на овај једини духовни часопис у овим крајевима претплати и тако га потпомогне.

Цијена листу остаје стара, а излазиће и од сад у мјесечним свескама од 2½ табака.

Администрација.